

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav politologie

Diplomová práce

Zdeňka Sklenářová

Vzestup a pád Strany Zelených

The Rise and Fall of the Green Party

Praha 2011

Vedoucí práce: PhDr. Jan Bureš, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité zdroje a že práce nebyla využita v rámci jiného studia.

V Praze dne

Anotace

Diplomová práce má za cíl analyzovat vývoj Strany zelených v letech 2006 – 2010. Práce je soustředěna na období, kdy strana zaznamenala pod vedením M. Bursíka svůj největší volební úspěch a podařilo se jí nejen překročit volební klauzuli pro vstup do Poslanecké sněmovny, ale i podílet se na sestavování vlády společně s ODS a KDU – ČSL. Brzy se však ukázalo, že strana je názorově rozpolcená a probíhá v ní boj mezi realisty uvědomující, že pokud chtějí prosadit svoji politiku, budou muset přistoupit na řadu kompromisů a mezi ekologickými radikály, kteří chtějí prosadit buď všechno anebo nic. Práce dále sleduje působení Strany zelených ve vládě a rostoucí názorové střety mezi spolustraníky, který vyústily v založení vnitrostranické frakce Demokratická výzva a následnému vyloučení poslankyň O. Zubové a V. Jakubkové z poslaneckého klubu Strany zelených. Především vnitrostranické střety a neschopnost předsedy M. Bursíka stranu sjednotit znamenaly pomalý, ale setrvalý pokles ve stranických preferencích, což potvrdily i volební neúspěchy strany v krajských volbách a následně i ve volbách do Evropského parlamentu, po nichž sice rezignoval M. Bursík na svoji předsednickou funkci, ale ani jeho nástupce O. Liška už nedokázal zabránit v klesání stranických preferencích a následnému volebnímu neúspěchu v parlamentních volbách v roce 2010.

Klíčová slova

- Strana zelených,
- volby
- vnitrostranický konflikt

Anotation

The thesis' purpose is to analyse the evolution of Green Party between 2006 and 2010. Thesis is concentrated on the period when the party recorded under the leadership of M. Bursik its greatest electoral success and managed to not only exceed the electoral clause to enter the Chamber of Deputies, but also participate in forming a government together with the ODS and the KDU - CSL.

Soon it became clear that the party was splitted in opinion and there was a struggle between realists, realizing that if they wanted to enforce their policies they would have to accept many compromises, and ecological radicals, who wanted to impose all or nothing. The thesis also describes the work of the Green Party in government and growing conflicts between members of Party, which resulted in the establishment of intra-party fraction „Democratic challenge“ and consequent elimination of MPs O. Zubová and V. Jakubková of the Green Party parliamentary group. Particularly, intraparty conflicts and the inability of its President M. Bursik to unite the party meant a slow but steady decline in party preferences. This observation was confirmed by the electoral failures in regional elections and following elections to the European Parliament, after which M. Bursik resigned. But finally even his successor O. Liška didn't manage to prevent the descent of party preferences and electoral failure in the following parliamentary elections in 2010.

Key words

- the Green Party
- the elections
- intraparty conflicts

Obsah

Úvod.....	7
1. Stranický systém České republiky.....	10
1.1 Typologie českého stranického systému.....	12
1.2 Formování stranické rodiny zelených.....	14
2. Politické směřování Strany zelených do roku 2006.....	17
2.1 Vývoj zeleného hnutí v České republice.....	17
2.2 Politické směřování 2004.....	18
2.3 Volební úspěchy v roce 2004.....	24
2.3.1 Volby do Evropského parlamentu.....	24
2.3.2 Krajské volby v roce 2004.....	25
3. Cesta do Poslanecké sněmovny a vznik vlády.....	27
3.1 Volební kampaň.....	27
3.2 Volební program.....	29
3.3 Podoba kandidátní listiny v parlamentních volbách 2006.....	30
3.4 Postoj Strany zelených k Evropské unii.....	31
3.5 Formování vlády.....	33
4. Působení strany zelených ve vládě.....	35
4.1 Působení zelených ve vládě do prezidentských voleb.....	35
4.3 Nejednota v koalici – volba prezidenta.....	37
4.3 Ideové střety ve SZ a volební neúspěchy v roce 2008.....	39
4.5 Neúspěšné hlasování opozice o nedůvěře vlády a odchod dvou poslankyň SZ z poslaneckého klubu.....	43
4.5 Demokratická výzva Strany zelených a vylučování ze strany.....	45
4.6 Pád Topolánkovy vlády.....	49
5. Od ustanovení úřednické vlády až do prosincového sjezdu strany.....	52
5.1 Formování překlenovací vlády.....	52
5.2 Volby do Evropského parlamentu a jejich důsledky.....	53
5.3 Pokusy o stmelení Strany zelených do předčasných říjnových voleb.....	57
5.4 Zrušení říjnových voleb a prosincový sjezd strany v Brně.....	61
6. Volby v roce 2010 a neúspěch Strany zelených.....	64
6.1 Odchod zelených z vlády a příprava na volby.....	64
6.2 Studentské volby.....	65
6.3 Kampaň Strany zelených 2010.....	66

6.4	Volební výsledek Strany zelených	69
6.5	Příčiny volebního neúspěchu	70
6.6	Říjnové komunální volby	72
	Závěr	75
	Seznam zdrojů.....	79
	Přílohy.....	89

Seznam použitých zkratek

BF	Brandýské fórum
CVVM	Centrum pro výzkum veřejného mínění
ČSS	Československá strana socialistická
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
DEU	Demokratická unie
DSZ	Demokratická strana zelených
EFSZ	Evropská federace stran zelených
EP	Evropský parlament
EU	Evropská unie
HSD-SMS	Hnutí za samos. demokracii – Společnost pro Mor. a Slezsko
KDS	Křesťanskodemokratická strana
KDU-ČSL	Československá strana lidová
KSČM	Komunistická strana Čech a Moravy
LiRA	Liberálové.cz
NZ	Nezávislí demokraté
ODA	Občanská demokratická aliance
ODS	Občanská demokratická strana
OF	Občanské fórum
SNK ED	Sdružení nezávislých kandidátů Evropští demokraté
SOS	Strana pro otevřenou společnost
SPR – RSC	Sdružení pro republiku – Republikánská str. Československa
SZ	Strana zelených
SZBP	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
SZS	Strana zelených na Slovensku
ÚRK	Ústřední revizní komise
US	Unie svobody
US – DEU	Unie svobody – Demokratická unie
VV	Věci veřejné

Úvod

Strana zelených se na české politické scéně pohybuje sice již od konce komunistického režimu, ale výrazně na sebe upozornila až volebním úspěchem v roce 2006, když se jí podařilo oslovit dostatečný počet voličů a dostat se nejen do Poslanecké sněmovny ale podílet se také na koaliční vládě.

Ve své práci se snažím nalézt odpověď na výzkumnou otázku, jaké byly příčiny volebního neúspěchu strany v roce 2010 a proč se straně nepodařilo obhájit svoji pozici z minulých voleb? Budu vycházet z předpokladu, že straně se nepodařilo udržet si voličskou základnu, především tedy mladé liberální voliče, kteří si přáli změnu na české politické scéně. Voliči v zelených viděli neotřelý prvek na politické scéně, jenž by mohl do české politiky vnést nový proud, jelikož strana nedokázala naplnit tyto voličská očekávání, její voliči se od ní odvrátili. Za hlavní důvod neudržení si volební podpory a odklonu voličů od strany a neúspěchu zelených, označuji vnitrostranický rozkol. Rostoucí konflikty uvnitř strany i nejednotné vedení se podepsaly na klesajících preferencích strany až pod potřebnou volební klausuli a vyústily ve volební neúspěchy jak v krajských volbách 2008, tak i Evropských volbách o rok později. Sestup strany byl dovršen neúspěšnou obhajobou poslaneckých postů, což pro SZ znamenalo návrat do prostoru neparlamentních stran.

Strana vnitřně nejednotná jen stěží vzbudí u voličů důvěru. Pokud si předseda strany nedovede udělat pořádek ve vlastní straně, jak by potom mohl přesvědčit voliče, že je schopen zodpovědně zastupovat občany v parlamentu či vládě?

Ověřit nebo vyvrátit stanovenou hypotézu se budu snažit pomocí studia stranických materiálů SZ, odborných studií, výzkumu veřejných preferencí a porovnáváním volebních výsledků. Následně na základě těchto materiálů se pokusím najít odpověď na otázku, proč se straně nepodařilo ve volbách 2010 navázat na svůj předchozí volební úspěch.

První kapitulu práce představuje teoretická část zaměřující se na typologii stranického systému podle G. Sartoriho a jeho aplikaci na český stranický systém. Součástí kapitoly je i formování stranické rodiny zelených.

Následující kapitola zachycuje vývoj Strany zelených v České republice. Od jejího zrodu až do roku 2006, kdy strana dosáhla prozatím svého největšího volebního úspěchu. Zrod politické strany z různých ekologických aktivit, jen dokládá vnitrostranický problém,

který plně vyvstal na povrch během působení strany ve vládě. Představitelé ekologických hnutí jsou v ekologické politice příliš radikální, čímž se neustále dostávají do střetu s ekologickými realisty, kteří si uvědomili, že pokud chtějí prosadit politiku na celostátní úrovni, musí přistupovat na kompromisy.

Třetí kapitola se věnuje nejdůležitějšímu okamžiku v historii Strany zelených a to parlamentním volbám v roce 2006, kdy svým volebním úspěchem strana překvapila nejednoho politického komentátora a překročila práh 5 % potřebný pro vstup. V kapitole se nejen porovnávají výsledky s předcházejícími volbami, ale rozebírá se i průběh volební kampaně a program SZ. Závěr kapitoly je věnován složitému průběhu sestavování vlády, jenž se povedlo na druhý pokus.

Navazuje kapitola, jež je stěžejní částí diplomové práce, kde se snažím názorně ukázat, proč se zeleným nepovedlo zopakovat v roce 2010 svůj volební úspěch. Celá kapitola se věnuje funkčnímu období Topolánkovy vlády. Celé toto období je plné vnitrostranických roztržek nového parlamentního subjektu, který vyvrcholil jeho nemalým přispěním na pádu vlády. Kapitola rozebírá období od roku 2007 až do pádu Topolánkovy vlády. Pozornost je věnována především vnitrostranickým konfliktům uvnitř strany, jejich příčinám, projevům a následným dopadům. Během těchto sledovaných dvou let ve straně vypluly na povrch názorové střety mezi realisty (Bursík, Liška) a fundamentalisty (Kuchtová, Stropnický). Tyto vnitrostranické rozdíly si vybraly svoji daň již na podzim roku 2008, kdy v krajských volbách konaných společně se senátními volbami Strana zelených naprosto propadla. Po tomto volebním debaklu opustily poslanecký klub strany Olga Zubová i Věra Jakubková. Už tak křehká vládní koalice přišla o svoji parlamentní většinu. Závěr kapitoly je věnován pádu Topolánkovy vlády, který v době předsedání Radě EU očekával opravdu málokdo. Vláda za svůj pád mohla vděčit mimo jiné i poslankyním Zubové a Jakubkové.

Pátá kapitola se věnuje krátkému období od stanovení úřednické vlády, kde měli i Zelení své zastoupení, až do brněnského sjezdu v prosinci 2009, na němž byl řádně zvolen O. Liška předsedou strany. Kapitola především sleduje, jakou roli v tomto období Zelení sehráli a analyzuje i velmi špatné výsledky voleb do Evropského parlamentu. Věnována je i pozornost připravovaným předčasným volbám, kdy strana již vedena O. Liškou se snažila nalézt zpátky svoji ztracenou tvář a získat si zpět voličskou přízeň. Jak kapitola ukazuje, vedení strany se pro získání přízně voličů uchýlovalo k řadě populistickým až absurdním krokům. Nervozita strany byla posléze posilněna neuskutečněním předčasných voleb.

Šestá kapitola mapuje rok 2010 až do podzimních komunálních voleb. Stranu čekal boj o udržení se mezi relevantními politickými stranami, boj proti nepříznivým mediálním průzkumům. Kapitola nabízí srovnání s předcházejícími parlamentními volbami a snaží se objasnit, kde se roztříštili voliči a v kterých regionech strana nejvíce ztratila. Posledním tématem zahrnutým do diplomové práce byly podzimní komunální volby roku 2010, kdy před stranou vystal úkol začínat znovu od začátku. Pokusit se stranu opět sjednotit, dělat dobře komunální politiku a postupně si znovu získat přízeň občanů. V posledních sledovaných volbách se budu snažit potvrdit ukotvenost zelených na regionální úrovni.

Závěr práce nabízí odpovědi na vytyčené otázky a pokouší se shrnout zásadní poznatky celé diplomové práce.

1. Stranický systém České republiky

Stranický systém se začal formulovat po pádu komunistického režimu v Československu koncem roku 1989. Řada subjektů však navázala na tradici stran, jež působily již za první Československé republiky. K této tradici se přihlásila Československá strana lidová (ČSL) ale i Československá strana socialistická (ČSS).

Krystalizační jádra demokratických stran se utvářela až po listopadu 1989. Do prvních demokratických voleb, které proběhly v červnu 1990, neexistovalo spolehlivé kritérium pro určení politické relevance jednotlivých politických subjektů. Nebylo ani jasné, které konfliktní linie se v stranickém systému projeví, s výjimkou konfliktní linie oddělující komunistickou stranu a všechny její oponenty. Nejsilnějším oponentem bylo OF. Hlavní politický boj tedy probíhal právě mezi KSČM a OF (Hloušek, 2005: s. 442 – 443).

V prvních parlamentních volbách, které měly spíše formu plebiscitu, se občané vyjádřili, že si přejí politickou změnu. Zformovala se další konfliktní linie církev – stát (profilace KDU – ČSL) a nacionalistická konfliktní linie (HSD – SMS). V prvních volbách se ještě neprofilovalo dnes hlavní a v podstatě jediné štěpení na socioekonomické konfliktní linii (Hloušek, 2005: s. 443).

Už klasický průběh měly následující volby konané v červnu 1992. Vítězem se na českém území stala konzervativní koalice ODS – KDS s 34 % hlasů do Sněmovny lidu a 33 % do Sněmovny národů. Voliči volili strany především na základě oblíbenosti vedoucích osobností (Vodička, Cabada, 2007, s. 129).

Soustředíme se však no to, které menší subjekty se do Federálního shromáždění dostaly. Co se týče Sněmovny lidu, těsně nad 5 % získaly strany KDU – ČSL a LSU. Jako součást LSU, jak je zmíněno níže v textu, kandidovala v roce 1992 Strana zelených. Necelých 7 % získalo radikální SPR – RSČ. Do Sněmovny lidu se rovněž dostali komunisté kandidující v koalici s názvem LEVÝ BLOK. Poměrně smolný byl volební výsledek pro ODA, která nepřekročila volební práh o pouhé dvě setiny procenta.¹ Přítomnost radikální republikánské strany a poměrně vysoký počet zastoupených politických subjektů by se stranický systém dal z hlediska Sartoriho typologie označit za polarizovaný pluralismus.

¹ Volby do Sněmovny lidu Federálního shromáždění konané ve dnech 5. – 6. 6. 1992 na území České republiky. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/sl1992/u4>, 10. 11. 2010.

O čtyři roky později se konaly první volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a i první volby do Senátu. Systém stran se od roku 1990 poměrně stabilizoval, skládal se ze dvou soupeřících velkých stran liberálně - konzervativní ODS a levicově orientované ČSSD, následované menšími stranami středovými a stranami pravého středu (KDU – ČSL, ODA) a dvou antisystémových stran KSČM a SPR – RSC (Cabada, 2007: s. 212).

V souběžně konaných senátních volbách uspěly v podstatě stejné strany jako ve volbách poslaneckých. Nejvíce senátorských křesel obsadila ODS (32) následovaná ČSSD s 25 křesly. KDU – ČSL uspěla ve svém voličsky silném moravském regionu a získala 13 křesel. ODA rovněž uspěla a mohla a obsadila 7 senátorských postů. Komunisté se museli spokojit jen se dvěma senátory a po jednom senátorském křeslu získali Nezávislí kandidáti a DEU.²

Volby v roce 1996 potvrdily tendenci konsolidace systému politických stran, která započala volbami v roce 1992. Souvisejícím faktorem konsolidace stranického systému byla i tendence ke snižování počtu parlamentních stran. Tento proces konsolidace byl však narušen v roce 1997 řadou hospodářských a politických otřesů končící rozštěpením ODS (Cabada, 2007: s. 212).

Od parlamentních voleb 1998, kdy se radikální straně SPR – RSC nepodařilo získat žádný mandát, se český stranický systém dá označit za vysoce stabilní. Pozici nezpochybnitelných hlavních pólů stranické soustavy zaujímal na pravici ODS a na levé straně ČSSD. Pozici vedlejších pólů zaujímal KSČM, která pravidelně ve volbách obsazovala pozici třetí nejsilnější strany, a KDU – ČSL, přičemž se lidovci posunuli v stranickém systému do pozice pivotální strany. Poslední a nejslabší pól se měnil. V roce 1996 tento pól obsadila ODA, o dva roky později US, která pod názvem US – DEU vytvořila volební koalici s KDU – ČSL a v roce 2006 tento pól obsadila právě SZ (Navrátil, 2010).

Volby 2006 jen potvrdily, směřování stranického systému k bipolaritě, když obě hlavní strany získali přes 30 % hlasů a rozdíl mezi nimi činil pouhá tři procenta.³

Zelení po volbách 2006 tedy obsadili prostor, které pokrývaly malé liberální strany, čemuž odpovídalo i následné vyjednávání o koaliční vládě s ODS (Hloušek, Kopeček, 2010: s. 100).

² Volby do Senátů Parlamentu ČR konané dne 15. 11. – 16. 11. 1996, dostupné na: <http://volby.cz/pls/senat/se1213?xjazyk=CZ&xdatum=19961116&xv=2>, 10. 11. 2010.

³ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 2 – 3. 6. 2006 – Celkové výsledky hlasování. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/ps2006/ps2?xjazyk=CZ>, 10. 11. 2010.

Umístění zelených na pravolevém spektru není nijak jednoduchou otázkou. Je třeba si nejdříve zodpovědět otázku, kolik vlastně má český stranický systém hlavních pólů. V českém stranickém systému lze hovořit o dvou hlavních pólech prezentovaných na jedné straně ODS a na straně druhé ČSSD. KSČM a lidovci představují dva vedlejší póly a jen čas ukáže, zda SZ v stranickém systému zaujímá samostatný hlavní pól na štěpící linii materialismus versus postmaterialismus⁴ nebo se jedná o další vedlejší pól, jenž se od ostatních politických stran odlišuje jen jistým ekologickým akcentem, kdy volební úspěch strany byl dán využitím potenciálu protestních hlasů napříč pravolevým spektrem (Foltýn, 2006: s. 177).

Tento ustálený stabilní formát stranického systému se však zhroutil v posledních parlamentních volbách, kdy se poprvé v historii nedostali do Poslanecké sněmovny lidovci a úspěch nezopakovala ani Strana zelených. Štěpící linie církev – stát, na které se profilovala KDU – ČSL tedy natolik oslabil, že pro lidovce znamenala největší volební neúspěch v dějinách. Dalším výrazným jevem voleb 2010 bylo oslabení bipolární stranické soutěže. Voliči se odvrátili od velkých stran a přiklonili se k malým politickým subjektům. Obě strany v porovnání s výsledky voleb 2006 výrazně oslabily (ODS o 13 % a ČSSD o 10 %).⁵ Místa těchto dvou politických subjektů zabraly VV a TOP 09, ale i přes příchod nových politických subjektů na parlamentní scénu se udržel pětistranický formát myšleno v Sartoriho terminologii.

1.1 Typologie českého stranického systému

K určení typologie českého stranického systému jsem zvolila typologii v současnosti odborníky nejvíce používanou tedy typologii stranického systému podle G. Sartoriho.

Sartori při určování typů pro stranické systémy používá dvě základní kritéria. Formát neboli počet relevantních stran a mechanismus, což v Sartoriho terminologii

⁴ S touto štěpící linií přišel v 70. letech 20. století americký sociolog Ronald Inglehart, je přesvědčen, že mladá generace, která vyrostla v prostředí materiálního dostatku a v bezpečném prostředí se začíná od 60. let přiklánět k novým tzv. postmateriálním hodnotám, které se vyznačují nezávislostí na tradičních politických táborech, zájmem o přímou demokracii, životní prostředí, netradiční způsob života, práva menšin a o pacifismus. Za změnou zájmů především u mladé generace podle Ingleharta stojí budování států blahobytu po 2. světové válce, kdy se zabezpečila ekonomická stabilita, odvrátila se hrozba válečného konfliktu a omezila chudoba. Tyto změny se mj. odrazily na změně postojů u střední třídy (Blažek, 2009: s. 12).

⁵ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 28. 5. – 29. 5. 2010 – Celkové výsledky hlasování. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/ps2010/ps2?xjazyk=CZ>, 10. 11. 2010.

znamená určení vztahů mezi stranami v rámci stranického systému. Hlavním faktorem ovlivňujícím kritérium mechanismu je polarizace (Sartori, 2005: s. 133 – 134).

Na základě kritérií klasifikoval mezi soutěživými systémy čtyři typy stranických systémů. Systémy predominantní strany, dvoustranické systémy, polarizovaný pluralismus⁶ a umírněný pluralismus⁷. Co se týče českého stranického systému, týkají se ho dva poslední typy. Český stranický systém kombinuje prvky obou Sartoriho typů.

Problematika českého stranického systému spočívá především v existenci KSČM, jež značně komplikuje zařazení českého stranického systému do škatulky umírněného pluralismu, ale nelze ho ani jednoznačně označit za polarizovaný pluralismus. Můžeme spíše určovat, ke kterému typu se stranický systém v určitý okamžik přiklání.

Do předčasných voleb 1998 bychom mohli označit stranický systém ČR za spíše příklad polarizovaného pluralismu, jelikož na politické scéně se vyskytovali dvě relevantní antisystémové strany kromě KSČM i SPR – RSC. Jejich působení naplňovalo jednu ze Sartoriho podmínek polarizovaného pluralismu a to přítomnost oboustranné opozice, neloajlní k systému, ovšem ani mezi léty 1990 – 1998 se nedá český stranický systém označit za jasný příklad polarizovaného pluralismu, jelikož chyběly další důležité podmínky (obsazenost politického středu, odstředivá soutěž).

V současné době se český stranický systém zásadně posouvá k typu umírněného pluralismu a to především díky postoji ČSSD k KSČM. Posun vstřícnosti a možnost vyjednávání ČSSD s KSČM začal po prohraných volbách 2006 aplikovat tehdejší předseda strany J. Paroubek, který nevyloučil ani možnost koaliční vlády s KSČM nehledě na to, jakou roli komunisté sehráli roli při volbě hlavy státu. Situace okolo spolupráce ČSSD a KSČM je však dosti nejasná, proto se nedá v současnosti hovořit o významném koaličním potenciálu komunistů, pokud vůbec nějaký koaliční potenciál mají. Čeští politologové, mezi něž patří i M. Strmiska označují český stranický systém jako semipolarizovaný pluralismus (Strmiska, 2006: s. 90).

⁶ Sartori ho charakterizoval: přítomnosti relevantní antisystémové stran, dvoustranickou opozicí, fyzickým obsazením středu, polarizovaný systém (způsobem předešlými charakteristikami), převládnutím odstředivé soutěže nad dostředivou, ideologickým rozstrukturováním (strany jsou proti samotné podstatě ideologie daného systému v němž působí), nezodpovědnou opozicí (extrémní strany jsou v opozici k systému a tudíž jsou vyloučeny z podílení se na vládě), poslední vlastností je podle něj nekalá politická soutěž, kdy strany chtějí za každou cenu vyhrát a uchylují se k metodám patřícím mimo pravidla soutěže (Sartori, 2005: s. 136 – 145).

⁷ Vychází z charakteristik polarizovaného pluralismu. Formát tří až pěti relevantních stran, který je dále charakterizován relativně malou ideologickou vzdáleností mezi relevantními stranami, bipolárním koaličním uspořádáním, dostředivou soutěží a také nepřítomností antisystémové strany (Sartori, 2005: s. 192).

1.2 Formování stranické rodiny zelených

Zelené strany představují historicky nejmladší stranickou rodinu. Snaha koordinovat činnost v evropském měřítku vedla roku 1976 francouzské, německé a švýcarské aktivisty ekologických a protiatomových iniciativ k vytvoření skupiny Ecoropa, jejíž stejnojmenný manifest podepsali ekologičtí kandidáti ze SRN, Belgie, VB, Irska, Lucemburska, Francie a Dánska. V prvních evropských volbách v roce 1979 však žádná ekologická strana neuspěla a část Ecoropy se přejmenovalo na Platformu ekopolitické akce za mírovou změnu v Evropě (P. E. A. C. E.) Skupina však opět mění název v roce 1980 na Koordinaci zelených a radikálních stran, ale kvůli sporům s radikály se již po dvou letech i tato organizace rozpadá a nahrazuje ji Evropská koordinace zelených, která vydržela až do roku 1993, kdy ji nahradila Evropská federace stran zelených (EFSZ), jež působí až do současnosti (Pečínka, 2002: s. 208 – 210).

Strany zelených se zformovaly v 70. letech z nových protestních sociálních hnutí, které navázaly na krajně levicovou studentskou revoltu z konce 60. let, která zahrnovala také protijaderné⁸ a mírové proudy. Tato sociální hnutí začala své činnosti koordinovat nejen v komunální a státní politice ale i na evropské úrovni. Z této spolupráce vznikala volná spojení místních iniciativ a z nich postupem času i první strany zelených (Fiala, Mareš, Sokol, 2007: s. 115).

Na rozvoji zelených stran měla i vliv nová střední třída a její hodnotová orientace. Tuto třídu tvořili mladí, městští a humanitně vzdělaní lidé, kteří vyrostli v blahobytu a preferovali nekonvenční a alternativní životní styl a zajímali se o témata jako životní prostředí či práva žen (Hloušek, Kopeček, 2010: s. 83).

Zelené strany, často vznikly sdružením malých nevládních organizací, které se utvářeli kolem výrazných osobností nebo specifických zájmových skupin. Takové strany jsou obvykle nečitelné, trpí vnitřními rozpory a štěpí se (Itálie, Nizozemí, Norsko, Řecko). Zdá se, že ve většině případů není nápodoba výrazně levicových a radikálních německých Grünen příliš úspěšná. Ukazuje se, že relativně etablované zelené strany, kterým se podařilo dostat do národních parlamentů, mají širší programový záběr. Například v Lucembursku Zelení spolupracují s křesťanskými demokraty a kromě komunální politiky

⁸ Na základě referendových kampaní proti jaderným elektrárnám se formovali Zelení v Rakousku a ve Švédsku. Antijaderné hnutí výrazně ovlivnilo i vznik zelených ve Finsku, Německu, Lucembursku nebo Francii. Zdroj: Hloušek, V., Kopeček, L.: 2010. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada, s. 84.

mají ve své agendě otázku úpravy daní a sociálního systému. Ve Švédsku jsou naopak Zelení levicovou nacionalistickou stranou, která je proti přijetí jednotné měny a populisticky požaduje vystoupení země z EU (Nondek, 2006).

První ekologické strany se objevily v Evropě ve Švédsku, Velké Británii a Švýcarsku⁹. Právě v třetí zmíněné zemi se zeleným podařilo proniknout nejdříve do parlamentu a to v roce 1979. Až v roce 1983 se do národního parlamentu dostali Zelení v Německu, kteří pro svůj rozsáhlý politický vliv na ideologii zelených stran jsou považováni za matku evropských zelených (Fiala, Mareš, Sokol, 2007: s. 115).

Co se týče první účasti západoevropských zelených ve vládách, dochází k tomu od poloviny devadesátých let 20. století, ale zatím jen v několika málo zemích jako je Finsko, Německo, Francie, Itálie nebo Belgie. V západní Evropě Zelení obvykle tvoří menšího koaličního partnera sociálním demokratům a socialistům. Tato levicová orientace západních zelených, ale začala ochabovat od počátku 21. století. Řada zelených stran prochází transformací a posunuje se na pravolevicové škále doprava¹⁰ (Hlouček, Kopeček, 2010: s. 83).

Většina zelených stran se nachází na levé nebo středolevé straně politického spektra. Kromě péče o životní prostředí mají evropští Zelení ve svých programech nepřekonatelný odpor k nukleární energetice a podporují genderovou rovnost, lidská práva, pacifismus, ochranu práv zvířat a podporu přistěhovalců z rozvojových zemí, respektive multikulturalismus. Po problémech ve Velké Británii, Nizozemí, Francii a Dánsku se většinová společnost dívá na takovou podporu liberální imigrační politiky s nedůvěrou. Jinde jsou v zelených stranách obhájci menšinových skupin, například gayů a lesbiček v katolickém Polsku, což opět vedlo k malému zájmu voličů. Ve Finsku Zelení doplatili na podporu měkkých drog (Nondek, 2006).

Ideologie zelených spočívala v kritice rozvinutých průmyslových společností, odmítali konzum jako hlavní příčinu plýtvání přírodními zdroji a znečišťování životního prostředí. Chtěli obnovit rovnováhu mezi jedincem a životním prostředím, jak ve státech

9 Ve Švýcarsku se Zelení v současnosti charakterizují jako strana levého středu, která má široký, prakticky zaměřený program, do něhož patří energie, doprava, geneticky modifikované potraviny nebo drogy (Nondek, 2006).

10 Tento posun můžeme vidět i na vlivných zelených v Německu, kde strana začala už na konci 20. století vymezovat proti strukturálnímu a sociálnímu konzervatismu svého koaličního partnera. Zdroj: Hlouček, V., Kopeček, L.: 2010. Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě. Praha: Grada, s. 88.

v němž působili, tak i v globálním měřítku. Ideologie se však vyvíjela dosti dynamicky a postupně se objevovaly rozdílné interpretace¹¹ (Hlouček, Kopeček, 2010: s. 87).

Na území Československa se SZ zformovala ihned po pádu komunismu, ale ve svém čele měla několik pracovníků Státní bezpečnosti a proto byla nutná transformace strany, k níž došlo v lednu 1990, kdy se strana od těchto lidí oprostila. Kvůli zcela jinému prostředí formování zelených u nás a v západní Evropě, pohlíželi čeští Zelení na své západní kolegy dosti kriticky. Kritizovali jejich levicovost a příležitostnou spolupráci s komunisty. I přes přijetí SZ do EFSZ v roce 1997 byly vzájemné vztahy velmi chladné. Nejuzší vztahy měli Zelení s hornorakouskými a bavorskými zelenými (Pečínka, 2006: s. 336).

V současnosti tvoří zelené strany etablovanou součást politické scény ve většině západoevropských zemí. Všude se jedná o malé politické strany, jejichž volební zisky v parlamentních volbách většinou nepřesahují 10 % hlasů (Hlouček, Kopeček, 2010: s. 83).

¹¹ Musíme rozlišovat mezi ekologismem a environmentalismem. Ekologismus se reprezentuje jako etnocentrický přístup, který klade důraz na všechny živočichy žijící na zemi. Ekologii nadřazují nad vše ostatní. V západní Evropě však u relevantních zelených stran převažuje umírněnější podoba důrazu na životní prostředí tzv. environmentalismus, jenž je výrazněji antropocentričtější než ekologismus a absorboval rovněž i jiné politické tradice (socialistickou, liberální či anarchistickou). Zdroj: viz předchozí poznámka

2. Politické směřování Strany zelených do roku 2006

2.1 Vývoj zeleného hnutí v České republice

V Československu existovaly už od přelomu 60. a 70. let oficiální i neoficiální iniciativy na ochranu životního prostředí a ekologické problematice se věnoval i disent především Nezávislá ekologická skupina (Mareš, 2002: s. 145).

Nezávislá ekologické skupiny, nazývaná také Ekologická společnost, se formulovala uvnitř Charty 77 v roce 1987 kolem spojené s Ivanem Dejmallem.¹² Ekologická společnost spolupracovala se Svobodnou Evropou, s ekology sousedních zemí. Ve společnosti působili i Petr a Milan Kužvartovi (Pečínka, 2002: s. 192).

Vzniku strany předcházela skandál ohledně Československé strany zelených, která ještě předtím než byla vyhlášena, byla zase členy rozpuštěna z důvodu podezření ze spolupráce členů se Státní bezpečností, čímž se stala nedůvěryhodnou pro další ekologické iniciativy a nově vznikající regionální struktury zelených. Ve skutečnosti strana vznikla až 6. ledna 1990, kdy se na setkání zástupců z různých ekologicky zaměřených skupin dohodli, že se spojí v jednu stranu. Zástupci různých skupin zelených se sešli v karlínské hospodě U Kazdů, aby se dohodli na vytvoření společné politické strany. Předsedou strany se stal lékař Jan Ječmínek. Zaevidována byla strana Ministerstvem vnitra o měsíc později. Důležité je poznamenat, že Zelení se po vzniku sloučili se Stranou zelených na Slovensku, což byl poměrně ojedinělý počin, vytvořit federálně působící stranu (Kopeček, 2005: s. 1579).

Vedení strany se vymezilo proti západním radikálům jak levicového, tak ortodoxně ekologického zaměření a hlásilo se k Občanskému fóru. Zelené strany ze západních zemí Evropy tlačily na stranu, aby podobně jako ony zavrhl jadernou energetiku. S tímto tlakem měli Zelení problém, jelikož v jaderné energii viděli možnou variantu k tepelným elektrárnám, které ničily Mostecko. Namítali, že by také mohli kritizovat Zelené např. ve

¹² Byl hlavním ekologickým aktivistou v předrevoluční době. Mezi lety 1970 a 1990 se aktivně podílel na politické práci v opozici a v ekologickém hnutí. V roce 1976 se účastnil vzniku Charty 77 a posléze byl vedoucím její ekologické komise. Od roku 1987 vydával a redigoval samizdatový časopis Ekologický bulletin.

V roce 1988 se účastnil založení Hnutí za občanskou svobodu a podílel se na založení první nezávislé ekologické organizace – Ekologické společnosti, která na podzim roku 1989 iniciovala vznik sdružení ekologických organizací Zelený kruh. V únoru 1990 nastoupil na Ministerstvo životního prostředí. Od února 1991 do července 1992 byl ministrem životního prostředí České republiky. Důležité je také zmínit, že v letech 1992 – 2000 přednášel předmět politické aspekty ekologie na UPOLU.

Zdroj:<http://www.prokrajinu.cz/ivan-dejmal/>, 10. 11. 2010.

Španělsku a Portugalsku, kde Zelení uzavírají koalice s komunisty. Což je pro českou Stranu zelených naprosto nepřijatelné (Pečínka, 2002: s. 196). Je třeba si uvědomit, že klasické západní strany Zelených se orientují na levici politického spektra, zatímco Zelení v postkomunistických zemích, se od levice spíše distancují, s ohledem na nedávnou komunistickou minulost.

První sjezd strany se konal 17. února v Brně. Na jeho základě došlo ke vzniku tří zemských bloků. Českého, moravského a slovenského. Od prvního počátku jednotlivé zemské organizace vystupovaly zcela nezávisle. Na federální úrovni existoval pouze jediný koordinující orgán, kterým byla Rada Strany zelených. Strana se prohlásila za stranu nového typu (ani vlevo ani vpravo, ale uprostřed). Ve svém programu se požadovala odstranění zbraní hromadného ničení, dokonce požadovala, aby se Československo vzdalo svého zbrojního průmyslu. Vystupovala jako strana pro decentralizovanou politiku s významnými pravomocemi pro jednotlivé regiony. Strana se nelišila od západních Zelených jen tíhou k pravici, ale i svojí stranickou strukturou. Na sjezdu bylo 400 delegátů, ale jen několik málo patřilo k mladší generaci (Pečínka, 2002: s. 196).

2.2 Politické směřování 2004

V 90. letech měla strana jeden velký problém, kterým byly špatné vztahy s většinou ekologických sdružení. Sdružení kritizovala stranu za nedostatečnou aktivitou v oblasti ekologie, čímž se Zelení ocitli od ostatních sdružení v izolaci. Určitým signálem mohl být i odchod řady ekologických aktivistů do jiných stran. Například Ivan Dejmal do Občanského fóra, či Martin Bursík do Občanského hnutí a následně do KDU-ČSL. Za značné nedostatky strany by se daly považovat její programy. Až do roku 2002 byly programy jen velmi málo radikální, co se týče jejich požadavků. Východiskem jejich programu byla „strategie udržitelného života“.¹³ Zajímavým prvkem byl cíl strany v programu ze začátku 90. let, kdy funkcionáři na všech místech veřejné správy mohli danou funkci zastávat jen dvě volební období, což však z programu brzy vymizelo z pragmatických důvodů praktického realizování. Zelení rovněž v 90. letech odmítali vstup České republiky do NATO a hájili neutralitu státu (Kopeček, 2005: s. 1580).

Preference strany na jaře 1990 se pohybovaly okolo 11%, což jim slibovalo v červnových volbách velký úspěch, který se však nekonal. V žádné komoře Parlamentu se

¹³ Strana chtěla chránit člověka, jeho sociální, kulturní a další potřeby. Jejich naplňování nemělo být v rozkolu se základní filozofií udržitelného života.

straně nepovedlo získat potřebných 5%. Do Sněmovny lidu a Sněmovny národů je volilo 3,1%, do České národní rady 4,1% (Pečínka, 2002: s. 196). Za to SZS se podařilo dostat se do Slovenské národní rady, jelikož podle zákona stačila hranice 3 % a SZS získala 3, 4 % hlasů, což znamenalo zisk šesti mandátů. Kvůli narůstajícím nacionalistickým tendencím ve slovenské organizaci strany rostly spory mezi slovenskou částí SZ a českou částí. Spory vyvrcholily odtrhnutím slovenské části v červnu 1991 a obnovení SZS (Charvát, 2011: s. 30). Federální působení Strany zelených tedy trvalo necelý jeden rok.

Důvodem nedůvěry ke straně mohlo být v minulosti její propojení s StB, což jim ubralo pražské voliče. Určitou roli jistě sehrál i odklon ekologických aktivistů, o kterém jsem mluvila výše. Hlavní příčinou volebního neúspěchu byla však špatná volební kampaň a volební program, který byl příliš zaměřen na životní prostředí, což bylo v té době druhořadým tématem pro společnost. Na podzim téhož roku se konaly komunální volby, kde se straně opět nepodařilo příliš uspět. Obsadila jen 898 mandátů (1,3%). Nedá se tedy říct, že by se Zeleným podařilo se ukotvit alespoň v komunální politice. V roce 1991 měla strana největší volební úspěchy u žen (61%) a ve městech nad 100 000 obyvatel, čímž by se nelišila od západních stran Zelených. Problémem bylo, že v České republice by stranu volili hlavně vyučení a manuálně pracující, kteří v politickém životě zůstávali pasivní (Pečínka, 2002: s. 196).

Strana chtěla předejít dalšímu volebnímu neúspěchu, a tak se v prosinci 1991 přidala k Liberálně sociální unii¹⁴ (LSU), již tvořili ještě Zemědělská strana a Československá strana socialistická (ČSS). Na začátku se připojení týkalo jen české zemské organizace zelených a až posléze se přidává celá strana. Jedním z místopředsedů LSU se stal tehdejší předseda SZ Aleš Mucha. Problém byl, že velká část Strany zelených toto spojení neschvalovala, protože je považovala za příliš levicové. Stranu opustily dvě třetiny členů a přešly k pravicovým stranám. Spojení s LSU bylo velmi nesourodé, přesto přineslo volební úspěch (Pečínka, 2002: s. 198 - 199).

V červnových volbách 1992 získalo spojení 6,5% hlasů ve volbách do České národní rady, což znamenalo zvolení tří zelených poslanců, J. Vlčka, M. Rašku a P. Seifera.¹⁵ Až do roku 2006 to bylo poslední parlamentní zastoupení Strany zelených. Největšího úspěchu dosáhla LSU v okrese Jičín – 14, 67 % a na západě Čech v okresech

¹⁴ LSU vznikla 20. Května 1991 nejprve aliancí Zemědělské strany a ČSS posléze se přidalo i Hnutí zemědělců. LSU se prohlásila za politické uskupení levého středu a cílem se stalo získat podporu nespokojených voličů s tehdejší vládou, ale přitom odmítajících volit levicové strany. Zdroj: CHARVÁT, J.: 2011. Vzestupy a pády Strany zelených. *Listy 5 / 2011*, s. 31.

¹⁵ Vlček a Seifer odchází do ČSSD.

Strakonice, Domažlice a Plzeň – jih. Nejnižší podporu pak naopak uskupení získalo v moravských okresech a ve velkých městech – Praha, Ostrava, Plzeň a Brno (Pink, 2006: s. 170).

K volebnímu úspěchu uskupení LSU jistě pomohlo i obejití zákona o volebních koalicích, u nichž je stanovena vyšší volební klauzule. I když fakticky LSU byla koalicí, kandidovala v parlamentních volbách jako politické hnutí, čímž obešla pravidla a stačilo jí překročit pětiprocentní hranici (Charvát, 2011: s. 31).

Vstup do LSU byl pro všechny zainteresované strany jistě úspěchem. Dostaly se do Parlamentu, ale co se týká přímo SZ, můžeme mluvit spíše o neúspěchu. Od druhé poloviny roku 1992 se preference strany pohybovaly pod hranicí 2 % a rozchod s LSU na odklonu voličů nic nezměnil. V září na sjezdu byl A. Mucha vystřídán a do funkce ministerského předsedy byl zvolen poslanec České národní rady Jaroslav Vlček. Ani on však straně moc neprospěl pro svoji orientaci na bezpečnostní tematiku, což působilo u ekologicky orientovaných voličů negativně. Vlčkově směřování ke spolupráci s ČSSD bylo také mezi voliči poměrně nepopulární. Vlček plánoval fúzi stran. V průzkumech voliči SZ upřednostňovali před ČSSD Občanskou demokratickou stranu. Vlčkova neúspěšná politika se projevila v komunálních volbách na podzim 1994, kdy strana získala pouhých 197 mandátů, což bylo o 701 mandátů méně, než v předešlých komunálních volbách (Kopeček, 2005: s. 1583 – 1584).

Začátkem roku 1995 navázala strana spolupráci s mediálně známým sexuologem Radimem Uzem, který působil v Nezávislé erotické iniciativě (NEI) a SZ se snažila jeho známé tváře využít. Uzel slíbil podporu zeleným jako jednotlivec, protože NEI odmítla dohodu o spolupráci. J. Vlček v říjnu 1995 odstoupil a přidal se (ne)překvapivě k ČSSD. Vlčkova představa, že jeho odchod budou ostatní následovat, se ukázala jako milná. Novým předsedou se stává Emil Zeman, který díky své podnikatelské činnosti poskytoval straně finanční půjčky (Pečínka, 2002: s. 200 - 201).

Parlamentní volby 1996 znamenaly fiasko. Strana se rozhodla jít do voleb samostatně. Krátce před samotnými volbami, ale došlo k odmítnutí registrace severomoravské kandidátní listiny strany Krajskou volební komisí z důvodu chybějících dat narození kandidátů. SZ se odvolala k Ústřední volební komisi a následně i k Nejvyššímu soudu, ale neuspěla a rozhodla se nesložít peněžní kauce nutné k účasti ve volbách v žádném volebním obvodu. Krize strany se pořád více prohlubovala, což potvrdila situace i v komunální politice, když řada členů SZ stranu opustila a odcházela

nejčastěji k ČSSD. O jasné pozici outsidera na stranickém poli hovořilo i první kolo senátních voleb v roce 1996, kdy žádný kandidát nepřekročil ani 5 % hlasů, až na jednu výjimku, kterou byl kandidát za obvod Chomutov (získal 18,3 % hlasů, což mu stačilo na 3. místo v prvním kole (Kopeček, 2005: s. 1584).

Základním problémem strany byl nevyjasněný vztah k ekologickým iniciativám. Část představitelů strany (Zeman, Lanč aj.) se netěšila důvěře ekoaktivistů a část strany je kritizovala. I přes problémy SZ je zahraniční zelení považovali za partnery a v květnu 1997 vyhověli žádosti SZ a přijali ji do Evropské federace stran zelených (Pečínka, 2002: s. 202).

Do červnových parlamentních voleb v roce 1998 kandidovala SZ nakonec sama. Program strany byl místy velmi úsměvný. Strana požadovala přeměnu jaderné elektrárny Temelín na zábavní park. Ale strana přišla i se zajímavými návrhy, jako snížení trestní odpovědnosti na 14 let, či povinnou práci vězňů. Volební výsledek činil pouhé 1,12 % hlasů (Pečínka, 2002: s. 202).

Problém s nepropojeností s regionálními ekologickými aktivitami se plně projevil i v prvních krajských volbách na podzim roku 2000. Z 13 zastupitelstev kandidovala strana do deseti. Pouze v jednom případě překročila strana potřebnou hranici 5 % a to v Pardubickém kraji, kde získala 5,6 % hlasů v koalici se SOS pod názvem Sdružení pro Pardubický kraj. V krajském zastupitelstvu tak toto spojení získalo dva mandáty, ale žádný neobsadil člen SZ.¹⁶

Strana měla značné finanční problémy, kvůli vysokému věku členů SZ se neorganizovaly ani demonstrace, či nějaké ekoiniciativy. Chyběl způsob, jak vůbec voliče oslovit. Vedení strany se rozhodlo vést stranu jako firmu v čele s manažery. Financování strany tvořily z 80 % půjčky, z 10 % členské příspěvky a zbylých 10 % tvořily dary od příznivců strany. Spoléhalo na podnikatele z ekologických oblastí (Pečínka, 2002: s. 203 - 204).

Na konci roku 2000 vzniklo občanské sdružení Mladí zelení. Řada členů zelených toto hnutí aktivně podporovala, ale byla tu i část představitelů strany, která se obávala, že dojde k vytvoření paralelních struktur v SZ. Sdružení bylo aktivní jen na území hlavního města a počet aktivních členů byl dost nízký, jen okolo deseti (Pečínka, 2006: s. 342).

¹⁶ Volby do zastupitelstev krajů konané dne 12. 11. 2000.

Dostupné na: <http://volby.cz/pls/kz2000/kz62?xjazyk=CZ&xdatum=20001112>, 12. 12. 2010.

Hnutí v této podobě v roce 2002 zaniklo, ale ještě téhož roku se zformovalo nové občanské hnutí Mladých zelených, které působí až do současnosti.¹⁷

Důležitým mezníkem pro SZ se stal volební rok 2002. Strana se začala připravovat na blížící se parlamentní volby v roce 2002, v kterých se rozhodla spolupracovat s Brandýským fórem (BF). Tuto zájmovou skupinu tvořili zástupci několika občanských sdružení (Helsinské občanské shromáždění, ČT – věc veřejná aj.) ale především významní činitelé z Hnutí Duha (Jakub Patočka, Jan Beránek, Martin Prokop). Nešlo o klasický koaliční vztah, ale strany mezi sebou uzavřely dohodu o vzájemné volební spolupráci. SZ na svou kandidátku připsala některá jména z BF. Fórum zeleným pomáhalo při tvorbě volebního programu a především společně zahájili mediální kampaň pro veřejnost. Díky akcím Zelená padesátka a Tmavozelená výzva, které organizoval Jakub Patočka, se strana začala početně rozrůstat, především o Patočkovy známé (Kopeček, 2005: s. 1585 – 1586).

Volební program už měl velmi blízko k ostatním západoevropským politickým stranám. Program byl nazván Nová vláda se Stranou zelených. Program sliboval zavedení referend a podporu občanským spolkům. Zelení měli rovněž v plánu do poloviny roku 2003 zvýšit platy učitelům a to rovnou o polovinu. Strana prosazovala úpravu krajů na základě historického uspořádání. Co se týče zahraničních otázek, SZ požadovala posílení OSN¹⁸ a provedení reform v Světové bance, Mezinárodním měnovém fondu a Světové obchodní organizaci. Zajímavé byly v programu požadavky na ústavní změny v politickém uspořádání. SZ prosazovala přímou volbu nejen prezidenta, ale i hejtmanů a starostů. Dále navrhovala úpravu volebního prahu, který by měl být snížen na 2,5 %. Překvapivé bylo prohlášení, s kým by strana v koaliční vládě nemohla prosadit svůj program. Ve volebním programu bylo jasně řečeno, že vláda by nebyla možná jak s KSČM, tak ale i s ODS.¹⁹ Toto prohlášení naznačilo, že se orientace strany mezi volebním obdobím 2002 – 2006 zásadně vychýlila doprava.

To co straně přineslo největší popularitu a největší příliv voličů byl internetový časopis www.voltezelene.cz, jenž byl vydáván Patočkou a měl velmi profesionální charakter. V časopise projevila ochotu ke spolupráci i Petra Buzková, ale dodala, že ve volbách 2002 dokáže strana jen oslabit ČSSD.

¹⁷ Stát se členem může být každý mladý člověk, který ještě nedovršil věk třiceti let. Svoje pobočky má sdružení v Praze, Brně a Ústí nad Labem. Hnutí je zcela ekonomicky nezávislé na Straně zelených. Zdroj: <http://www.mladizeleni.cz/o-nas/>, 15. 5. 2011.

¹⁸ Především v oblasti mezinárodní spolupráce, práv žen, menšin a utlačovaných skupin.

¹⁹ Volební program. Dostupné na:

<http://web.archive.org/web/20020610174214/http://www.stranazelenych.cz/html/dokumenty-volebni-program.shtml>, 12. 10. 2010.

Změna volební strategie přinesla alespoň částečně ovoce. V parlamentních volbách se zeleným podařilo získat 2,36 % hlasů, což znamenalo 112 929 hlasů. Zelení nominovali 190 kandidátů ze svých řad, 142 nestraníků a 2 členy Unie pro sport a zdraví. Nejvíce preferenčních hlasů obdrželi většinou nestraníci. Nejúspěšnější byli Mojmír Vlašín a Ondřej Liška. Strana sice nepřeskočila volební klauzuli nutnou pro vstup do Poslanecké sněmovny, ale překročila hranici na finanční příspěvek od státu. Za každý hlas 100 Kč, což znamenalo něco přes 11 miliónů korun (Sokol, 2003: s. 240).

I přes částečné uspokojení z posunu SZ od nečitelné strany v proevropskou formaci během léta mezi členy SZ vzrůstaly obavy, že většina nového vedení, i když řešilo nedostatky vedení předchozího, začala používat nedemokratické postupy, zamlčovali kritické informace, zakládali účelové místní organizace. Kritici uvnitř strany prohlašovali, že se strana přeměnila v sektu založenou na vůdcovském principu za účelem získání dalších vysokých postů, bez toho aby vedení dodržovalo dohodu o formování široké základny ekologické politiky (Pečínka, 2006: s. 338).

Na podzim téhož roku se konaly i volby do obecních zastupitelstev, kde si Zelení vedli velmi slušně. Z hlediska neparlamentních stran získala Strana zelených z hlediska absolutního počtu hlasů nejlepší výsledek. A především uspěla v okrese Brno – město. Přičemž jen v samotném Brně strana získala 306 208 hlasů, což představovalo 38 % veškerých hlasů obdržených hlasů. Nejvíce zastupitelů celkem 16, tak strana obdržela v okrese Brno – město, 10 zastupitelů v okrese Sokolov a 8 zastupitelů v okrese Šumperk viz příloha č. 1 (Šaradín, 2004: s. 110 – 118).

V Straně zelených se po volbách rozhořel vnitrostranický boj o vedoucí pozice. Strana se rozštěpila na dvě křídla - Beránkovo a Patočkovo (nejdou výrazně názorově rozdělena) a proti němu stáli přívrženci Petra Uhla a jeho alternativních názorů. Už v září 2003 se konal další sjezd, na kterém je schválen program z Patočkova a Beránkova křídla. Na sjezdu došlo také k jmenování lídra pro volby do EP. Místo předpokládaného kandidáta bývalého ministra životního prostředí Martina Bursíka, je však jmenován sám Patočka. Po této překvapivé nominaci se od zelených distancovali I. Dejmal i P. Uhl, kteří odmítli se na kandidátce do budoucna podílet (Čaloud, Foltýn, Havlík, 2006: s. 24).

2.3 Volební úspěchy v roce 2004

Volební rok 2004 byl pro zelené významným krokem vpřed. V Česku se konaly historicky první volby do Evropského parlamentu, následované druhými krajskými volbami, kde Zelení zaznamenali překvapivý úspěch, když se jim podařilo získat dva mandáty v Jihomoravském kraji. Úspěšný volební rok završila strana ziskem svého prvního senátorského křesla.

2.3.1 Volby do Evropského parlamentu

Začátkem roku 2004 se z kritiků sektářských metod uvnitř SZ zformovala Otevřená platforma Strany zelených, sdružující přibližně 70 členů, šlo převážně o dřívější spolupracovníky J. Patočky (Pečínka, 2006: s. 338)

Konflikt nadále pokračoval. Kritika přišla od místopředsedů D. Stránského a O. Lišky. Především protestovali proti centralismu a omezování vnitrostranické diskuse ve straně a proto se oba v polovině roku 2004 vzdali svých funkcí. (Kopeček, 2005: s. 1587).

V polovině června se konaly první volby do EP a SZ měla reálnou šanci uspět a překonat hranici 5 %. Volební průzkum agentury CVVM prováděný v květnu 2004 naznačil, že SZ je ochotno volit 3,5 % voličů, což znamenalo, že od parlamentních voleb 2002 by si strana polepšila více jak o jedno procento hlasů (Kunštát, 2004).

Jak už bylo zmíněno výše, lídrem kandidátky se stal překvapivě Jakub Patočka, šéf literárních novin. Strana zelených vedla poměrně vtípnou kampaň, v které narážela na komunistickou podporu v prezidentských volbách v roce 2003, díky níž byl zvolen kandidát ODS Václav Klaus. V narážce na toto zveřejnili plakát s fotografií Klause a předsedy KSČM Grebeníčka, pod níž bylo napsáno: „Registrované partnerství? Zelení říkají: Ano! (s jedinou výjimkou).“ Část zelených, která byla v opozici k vedení strany, se v evropských volbách veřejně přiklonila ke Straně pro otevřenou společnost, přičemž strana byla programově největším konkurentem SZ. Na internetových stránkách SOS Martin Bursík kritizoval Patočkovu a Beránkovu vedení, kdy si dělají ze strany svoji mocenskou základnu a proto jedinou volební alternativou pro zastánce ekologie byla právě Strana pro otevřenou společnost (Bradová, Šaradín, 2004, s. 192).

Volební program SZ nijak nevybočoval z dosavadního směřování strany a v mnoha ohledech byl podobný demokratickým parlamentním stranám. Žádná ze stran, a Zelení nebyli výjimkou, nespecifikovala, co jsou to ty české národní zájmy. Zelení se v programu

distancovali od pojmu český národní zájem, nepřetahovali se s ostatními stranami o zásady národních zájmů. SZ vyjadřovala kladný postoj k evropské ústavě, která ale musí být přehledná a musí znamenat co nejefektivnější rozhodování, které bude pro všechny spravedlivé. Strana zelených byla jedinou stranou, která se ve volebním programu jasně vyjádřila, že požaduje referendum o přijetí ústavy. Zelení se též v programu vyjádřili k posílení EP na úkor neprůhledné a nevolené Evropské komise. Důležitým tématem evropských voleb je vždy i Společná zemědělská politika, protože jde o největší příjem financí z Unie. Zelení se nepřekvapivě v programu přikláněli k ekologickému zemědělství, jež bude cenově dostupné a především zdravotně nezávadné. Strana byla důrazně proti zavedení geneticky upravených potravin. Žádná z kandidovaných stran v oblasti zemědělské politiky však nebyla konkrétní. Zajímavý byl postoj zelených k otázce SZBP, když už předem vycházeli z chystané ústavy a jako jediná strana nepožadovali v SZBP právo veta pro jednotlivé státy. V sociálních otázkách strana hájila práva všech občanů bez rozdílů pleti, zdravotně postižené, znevýhodněné skupiny, cizince, ale především kladla důraz na postavení žen, které by mělo odpovídat 21. století. V otázce školství si strana vytyčila cíl provázat české a evropské školství a prosazení vyššího objemu financí do školství. Logicky nejdůležitější byl v programu důraz na ekologii. Kromě ekologického zemědělství prosazovala i změny v chemickém průmyslu, zakázala by používání všech látek, u kterých se neprokázalo, že nejsou jedovaté (Buchal, 2004: s. 213 – 229).

Volební účast ve volbách do EP činila pouhých 28, 32 %, což bylo o polovinu méně, než s čím počítaly předvolební výsledky agentury STEM (60 %), ale i CVVM (63 %). SZ opět zůstala za branou úspěchu, ale nutno podotknout, že pořad pokračoval preferencí vzestup strany. Strana získala sedmé místo v počtu hlasů a celkem obdržela 73 932 platných hlasů, což znamenalo 3, 16 %, téměř o procento více, než v parlamentních volbách (Šaradín, 2004: s. 239).

2.3.2 Krajské volby v roce 2004

Agentura CVVM, se měsíc před volbami dotazovala občanů, zda půjdou volit do krajských voleb a případně koho budou volit. Na základě tohoto šetření se nepočítalo s tím, že by SZ mohla zaznamenat volební úspěch. Pro zelené se vyjádřilo jen 1,5 % respondentů. O to nečekanější byly posléze výsledky krajských voleb o měsíc později (Kunštát, 2004).

Velkého úspěchu se SZ dočkala v listopadu, kdy se konaly v pořadí druhé krajské volby. Zeleným se povedlo získat dva mandáty v jihomoravském kraji. Strana kandidovala

v koalici s LiRou, pod názvem Zelená pro Moravu. Na kandidátní listině byla řada významných krajských osobností. Prorektorka Masarykovy univerzity Zuzana Brázdová, nebo ředitel romského sdružení DROM Miroslav Zíma. Lídrem kandidátky byl krajský zastupitel Jiří Löw, původně zvolený za ODA. Volební kampaň byla postavena především na otázce přestavby železničního uzlu s heslem STOP odsunu (Kyloušek, 2005: s. 163 – 171).

Do krajského zastupitelstva se dostalo 5 subjektů. Velmi Těsně zvítězila KDU – ČSL před ODS, rozdíl činil necelou tisícovku hlasů, třetí byli komunisté následování ČSSD a nakonec se velmi těsně do krajského zastupitelstva dostává i koalice Zelená pro Moravu při zisku 13 699 hlasů (5,08 %) při účasti 29,7 % oprávněných voličů. Volební výsledky jasně ukázaly, že strana uspěla především ve volebním okrese Brno ziskem (8, 73 %),) v dalších volebních okresech strana nepřekročila volební hranici 5 %. Nejbližší tomu byla ve volebním okrese Hodonín, kde koalice získala 4, 11 % hlasů. Preferenčními hlasy voliči odsunuly Löwa až na třetí místo, když byl odsunut Mojmírem Vlašínem a Janou Drápalovou, oběma se podařilo získat mandát ze zadních pozic na kandidátní listině, díky právě preferenčním hlasům.²⁰

Koalice získala 3 mandáty, které byly rozděleny v poměru 2 : 1 (dva pro SZ a jeden pro LiRu). Vítězkou se stala starostka městské části Brno – Nový Lískovec Jana Drápalová a druhý v pořadí byl městský zastupitel Mojmír Vlašín. Na vládní koalici se však nepodíleli. ODS se s lidovci dohodla už dopředu, že chtěli pokračovat v dosavadní krajské spolupráci (Kyloušek, 2005: s. 163 – 171).

Co se týče ostatních krajů, nezaznamenala strana žádné další volební úspěchy. Ve všech ostatních krajích, se zisky SZ pohybovaly kolem 3 %. Kromě úspěchu v Jihomoravském kraji se straně podařilo nejvíce získat v kraji Středočeském a to 3, 22%²¹

Neměli bychom zapomínat ještě na jeden velký úspěch SZ. V roce 2004 se konaly i senátní volby, kde se podařilo uspět jednomu kandidátovi ze SZ a to známému novináři a obhájci lidských práv Jaromíru Štětinovi, který kandidoval na kandidátce zelených ve volebním obvodu Praha 10 jako nezávislý a v druhém kole porazil o tři tisíce hlasů občanského demokrata J. Malypetra.²²

²⁰ Zdroj: <http://volby.cz/pls/kz2004/kz311?xjazyk=CZ&xdatum=20041105&xkraj=10>, 14. 12. 2010.

²¹ Zdroj: <http://volby.cz/pls/kz2004/kz62?xjazyk=CZ&xdatum=20041105>, 14. 12. 2010.

²² Zdroj: <http://volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20041105&xobvod=22&xv=2&xt=1>, 15. 12. 2010

3. Cesta do Poslanecké sněmovny a vznik vlády

Zatím zcela určitě nejdůležitějším rokem existence Strany zelených byl volební rok 2006, kdy se straně podařilo naplnit předvolební průzkumy a dostat se do Poslanecké sněmovny. I když průzkumy naznačovaly, že by strana mohla uspět, přesto s tím ve skutečnosti počítal jen málokdo a její úspěch byl zaručeně největším překvapením voleb 2006.

Prvním velkým krokem za volebním úspěchem byla změna ve vnitrostranickém vedení, k níž došlo na zářijovém sjezdu v Pardubicích v roce 2005. Beránkovo i Patočkovo křídlo už v té době ztratilo svoji dominantní pozici (Patočka odchází ze strany v srpnu 2005). Chybějící dominantní postoj ve straně byl příležitostí pro M. Bursíka, který kandidoval úspěšně na post předsedy. Ze 147 delegátů hlasovala pro M. Bursíka naprostá většina činící 114 delegátů. Jeho jediný protikandidát K. Helman obdržel jen 17 hlasů.²³ Zahájil zcela nové směřování ve straně. Na rozdíl od minulého vedení, jež prosazovalo široké koalice s malými liberálními a zelenými subjekty, Bursík byl zastáncem samostatného postupu strany v blízkých se parlamentních volbách. Ukončil dosavadní distancování od ODS. Strana se profilovala především jako alternativa pro voliče, kteří nechtěli podpořit žádnou dosavadní parlamentní stranu. Bursík chtěl navázat komunikaci se všemi parlamentními stranami, kromě komunistů. Bursík se projevil jako pragmatický politik, kterému šlo o co nejširší koaliční potenciál. Strana nadále stála mimo tradiční škálu levice-pravice.

Už před volbami se formovala určitá bipolarita a Zelení se více přibližovali pravému středu, tedy k ODS a lidovcům proti nim stojí levicový pól sociálních demokratů a komunistů. Zelení se tak vzdálili ideově zeleným v západní Evropě, kteří se řadí spíše do levicového politického spektra (Čaloud, Foltýn, Havlík, 2006, s. 24 - 25).

3.1 Volební kampaň

Kladné ohlasy na volební kampaň zelených dosvědčil průzkum agentury CVVM, která v prvním květnovém týdnu učinila průzkum na zhodnocení předvolební kampaně, kdy 1033 respondentů mělo zhodnotit předvolební kampaně 8 politických stran (ČSSS, KDU – ČSL, KSČM, ND, ODS, SNK ED, SZ a US – DEU). Předvolební kampaň SZ

²³ Zápis ze sjezdu Strany zelených, Pardubice, 24 – 25. 9. 2005. Dostupné na: <http://sjezd.zeleni.cz/1033/clanek/zapis-ze-sjezdu-strany-zelenych-pardubice-24--25-9-2005/>, 16. 12. 2010.

ohodnotili korespondenti ze zmíněného výběru politických stran nejpozitivněji. Líbila se 34 % dotázaných a jen 6 % ohodnotilo kampaň SZ zcela negativně (Škodová, 2006 a).

Straně zelených se až v únoru 2006 podařilo v předvolebních průzkumech překročit volební klausuli. Do té doby se její stranické preference rok před volbami pohybovaly kolem 3 %. Voličské preference v květnu 2005 prokázaly, že se nedají považovat za relevantní předvolební průzkum. Zatímco voličské preference v květnu by podle agentury CVVM zeleným přiřkly 10,5 %, skutečný volební zisk SZ byl však 6,29 %.

vývoj stran. preferenci ²⁴	březen 2005	květen 2005	září 2005	listopad 2005	leden 2006	únor 2006	březen 2006	duben 2006	květen 2006	září 2006
SZ	2,5 %	2,5 %	3 %	3,5 %	2,5 %	6 %	10 %	10 %	10,5 % ²⁵	7,5 %

SZ měla dvě hlavní centra v Brně a Praze. Styl kampaně byl velmi moderně pojatý především v jihomoravském kraji, který se stal příkladem pro ostatní. V tomto kraji se na přípravě podílel Ondřej Liška, který měl z působení v Evropské unii bohaté zkušenosti s vedením kampaní zelených v Německu či Rakousku. Liška prosadil velmi energickou, moderní a zároveň seriózní kampaň, která měla oslovit nejen mladé, ale i konzervativní voliče. Kampaň se nejvíce soustředila do Brna a jeho blízkého okolí. SZ si pronajala reklamní plochy nejen v městské hromadné dopravě, ale i po celém Brně. V městě fungovala dokonce dvě volební centra. Soustředění na mladé voliče jen potvrzovaly reklamní předměty, kterými byly zelený čaj a kondomy. Model brněnské volební kampaně následně převzalo i hlavní město. (Matušková, 2006: s. 84 – 86).

Strana pořádala i mnohé další akce pro voliče. Do některých měst nechali Zelení přivést své potencionální voliče z okolí autobusy. Na těchto setkáních se kromě představení programu strany pořádaly i doprovodné akce, jež se lišily od města k městu. V Praze pořádali Zelení tzv. rodinná odpoledne, s ochutnávkou vegetariánských pokrmů a nechyběly ani zábavné akce pro děti. Jinou formu setkání s voliči uspořádali Zelení např. ve Zlínském kraji, kde představili své kandidáty u ohně s živou kapelou (Kneblová, 2009)

Volební program SZ byl nazván Kvalita života a strana ho představila veřejnosti 2. března 2006. Strana se snažila vnést do politických debat nová témata (energetika,

²⁴ Údaje převzaté z šetření CVVM věnované výzkumu stranických preferencí.

Dostupné na: <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=zpravy&r=1>, 7. 4. 2011.

²⁵ Měsíc před parlamentními volbami používá CVVM tradičně vždy odlišnou metodiku. Nezjišťuje stranické preference, ale tzv. voličské preference. Rozdíl je v kladení otázky. Pokládá se uzavřená otázka „Počátkem června 2006 se budou konat volby do Poslanecké sněmovny. Půjdete volit?“ Tazatelům, jež nevyloučili, že půjdou k volbám, je předložen seznam všech kandidujících stran. Do průzkumu se zahrnují pouze lidé, kteří uvedli nějakou stranu – jde tedy o preference bez nerozhodnutých a nevoličů.

Zdroj: <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?disp=zpravy&lang=0&r=1&s=&offset=&shw=100583>, 7. 4. 2011.

kamionová doprava, alternativní zdroje vytápění domácností, ad.). Na voliče se snažila působit jako zcela nový element na politické scéně a snažila se vyhnout agresivnímu stylu vedení kampaně. Hlavní osobou, která měla na úspěch vliv, byl M. Bursík, kterému se za necelý rok podařilo téměř nemožné. Stranu sjednotil a zmodernizoval. Bursík na politické scéně nebyl žádnou novou osobou, byl poslancem, ministrem i zastupitelem. Před vstupem do SZ působil v ODA a posléze v KDU-ČSL. Do povědomí široké veřejnosti se dostal za úřednické vlády J. Tošovského, kde působil jako ministr životního prostředí. Známost osoby Bursíka byla podána ve volební kampani, kdy se právě předseda strany objevil na prvních billboardech. Program strany byl poměrně decentralizovaný (Matoušková, 2006: s. 84 - 87).

Podle dalšího šetření CVVM pořádaném v prvním květnovém týdnu 2006 se agentura tázala respondentů na důvěru k jednotlivým politickým představitelům a předseda SZ M. Bursík byl dotázanými ohodnocen poměrně pozitivně, kdy mu důvěru vyslovila třetina oslovených, stejně jako např. M. Topolánkovi, C. Svobodovi. Z předsedů relevantních politických stran byla největší důvěra vyslovena předsedovi ČSSD J. Paroubkovi. 40 % dotázaných mu vyslovilo důvěru (Kunštát, 2006).

Strana zelených měla v předvolební kampani problém s nedostatkem finančních prostředků a náklady na kampaň tak sdílely jednotlivé krajské organizace. Celkové náklady na volby činily přibližně 26 miliónů Kč,²⁶ což je pro tak malou stranu, která působila doposud jen na mimoparlamentní úrovni dost vysoká částka.

Před volbami v roce 2006 došlo k výraznému příklonu k dvoublokové stranické soutěži. Malé strany jasně nevyhraněné na pravolevicové ose, měly poměrně ztíženou pozici, protože média soustředila téměř veškerou svoji pozornost na ODS a ČSSD. Tato dvoubloková stranická soutěž zvýraznila míru polarizace a znesnadnila povolební vyjednávání mezi levicí a pravicí (Havlík, Kopeček, 2008: s. 194).

3.2 Volební program

Představený volební program strany s názvem Kvalita života byl v porovnání s programem pro volby 2002 mnohem propracovanější rovněž méně radikální. Strana po volbách 2002 změnila svoji volební strategii s orientací na radikálnost a začala se chovat více pragmaticky. Z programu bylo vynecháno přání snížení volebního prahu pro volby do

²⁶ Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/underwood/download/files/vyrocní-zpráva-psp-2006.pdf>, 24. 4. 2011.

Poslanecké sněmovny, místo toho strana prosazovala odstranění volebního práhu pro volby do zastupitelstva a chtěli zrušit dělení na obvody pro krajské i obecní volby. Nezměněn zůstal požadavek zelených na přímou volbu prezidenta, hejtmanů i starostů. Na rozdíl od volebního programu z roku 2002, se ve volebním programu pro parlamentní volby 2006 Zelení nezmiňovali, s kterou ze stran by se ve vládní koalici nespojili.²⁷ Důvodem bylo jistě jiné vedení a směřování strany s příchodem Bursíka do čela strany, ale zároveň je v programu patrný fakt, že si strana uvědomila svoji pozici a nechtěla si předem zužovat možný vyjednávací prostor.

Už na svém webu strana vyhlásila, že by ráda oslovila svým programem prvovoliče, mladé občany, kterým není lhostejná ekologie, lidská práva a svoboda. Kromě ekologicky orientovaných voličů, se SZ zaměřila i na liberálně smýšlející voliče, s cílem získat podporu bývalých voličů US-DEU (Kneblová, 2009).

Tím, že se volební program SZ neomezil na pouze ekologickou tematiku, ale věnoval se všem důležitým politickým tématům, v ničem nezaostal za volebními programy ukotvených parlamentních stran. Díky svému propracovanému ekologickému programu se s rostoucí preferencí zelených i ostatní parlamentní strany do svých volebních programů zahrnuly ekologickou problematiku.

3.3 Podoba kandidátní listiny v parlamentních volbách 2006

Pro správné analyzování volebního úspěchu politické strany nestačí jen rozebrat předvolební kampaň, ale důležité je i podívat se na složení kandidátní listiny. SZ dávaly předvolební průzkumy jako jediné neparlamentní straně šanci překročit pomyslných 5 % a dostat se do Poslanecké sněmovny.

Pokud porovnáme jednotlivé kandidátní listiny parlamentních stran tak zjistíme, že SZ v žádném ohledu za parlamentními stranami nezaostávala, ba naopak. Co se týče míry zastoupení žen na kandidátní listině, Zelení parlamentní strany vysoce převýšily. Zatímco za SZ kandidovalo 33,8 % žen, za ODS jen 24,3 % žen. Srovnání s dalšími politickými stranami viz příloha č. 2 (Kyloušek, 2007: s. 81).

SZ nominovala do voleb 340 kandidátů, což bylo jen o tři méně, než byl nejvyšší počet nominovaných kandidátů. Zhruba třetina kandidátů byla bez politické příslušnosti,

²⁷ Volební program Kvalita života. Dostupné na: <http://strana.zeleni.cz/3516/clanek/volebni-program-ke-stazeni/>, 24. 4. 2001.

což byl v porovnání s ostatními parlamentními stranami nejvyšší počet nestraníků na kandidátce vůbec. Např. ODS z 342 kandidátů neměla ani jednoho bez politické příslušnosti. 9 kandidátů bylo členy Strany pro otevřenou společnost (Kyloušek, 2006: s. 110). Vysoký počet nestraníků na kandidátce SZ se dá vysvětlit charakterem strany. Malá strana, která před rokem 2006 byla od získání poslaneckého mandátu vždy dost vzdálená, neměla dostatečné množství kvalitních kandidátů ve svých vlastních řadách, a proto byla odkázána na nominování nestraníků.

V porovnání s parlamentními volbami v roce 2002 nominovala SZ o šest kandidátů více a zvýšila i zastoupení svých vlastních členů na kandidátce. Zatímco v roce 2002 představovali členové strany necelých 57 % v zastoupení na kandidátce, ve volbách o 4 roky později už zastoupení činilo 64, 71 %. Došlo rovněž i k navýšení jmenování členů jiných stran na kandidátku. Ve volbách 2002 se na kandidátce vyskytli jen dva členové jiné strany, šlo o členy Unie pro sport a zdraví.²⁸

Pouze etablované strany ČSSD, KDU – ČSL, KSČM a ODS dokázaly nominovat kandidáty ze všech 76 okresů. SZ nenominovala kandidáty v 6 okresech. V okresech Kladno, Rakovník, Písek, Strakonice, Hodoníně a ve Znojmě (Kyloušek, 2006: s. 111).

3.4 Postoj Strany zelených k Evropské unii

Ve volební kampani před volbami do Poslanecké sněmovny v roce 2006 se v politických programech jednotlivých politických stran téma Evropské unie objevovalo poměrně okrajově a s porovnáním předchozích parlamentních voleb se toto téma opravdu odsunulo do pozadí stranických zájmů na úkor témat vztahující se k domácí politice. I když všechny parlamentní strany včetně SZ, měly ve svých volebních programech pasáže věnované EU, v samotné volební kampani jednotlivých stran, byla evropská problematika odsunuta na vedlejší kolej. Snad nejvíce pozornosti ve volebním programu věnovala EU právě Strana zelených, jejíž program obsahoval řadu odkazů na Evropskou unii i v jiných politikách než jen zahraniční. Z jejich strany šlo však o instrumentální charakter využití evropské tematiky, aby ukázali, že jsou plnohodnotně relevantní stranou podle západoevropských měřítek (Hloušek, Pšeja, 2009: s. 124 -125).

²⁸ Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané 14. – 15. 6 2002. Kandidáti dle politické příslušnosti.

Dostupné na: <http://volby.cz/pls/ps2002/ps114?xjazyk=CZ&xv=7&xt=0&xkstrana=28&xkraj=0>, 20. 5. 2011.

Ve volebním programu Kvalita života věnovala strana pozornost EU v závěrečné kapitole nazvané Život v jednom světě: Zahraniční politika Strany zelených. Hned v úvodu se Zelení přihlásili k proevropské myšlence a zmínili úzkou vazbu a spolupráci se skupinou zelených v Evropském parlamentu v otázkách hospodářských, sociálních a především v ochraně životního prostředí. Strana se vyslovila pro užší integraci EU a vyslovila přání po posílení spolupráce v zahraniční politice, aby se z Unie stal důležitější hráč na mezinárodním poli. Strana rovněž odmítla stereotypní pohled na islám, a pokud Turecko dokáže naplnit kodaňská kritéria,²⁹ neviděli Zelení žádné neřešitelné bariéry, které by bránili přijetí Turecka do EU. A i když kapitola nese název Zahraniční politika SZ, většina textu se věnuje právě vztahu k EU a jen minimum pozornosti je věnováno např. vztahům k sousedním zemím.³⁰

Mimo kapitolu o zahraniční politice se odkazy na EU vyskytovaly i v dalších kapitolách volebního programu, např. v kontextu energetické politiky bychom v programu našli nutnost implementace směrnice o energetické efektivnosti a energetických službách. Dokonce i v části programu o domácí politice nalezneme odkaz na EU (Havlík, 2006: s. 35).

V celé předvolební kampani se SZ prezentovala jako jednoznačně proevropská strana. Jejím cílem bylo přesvědčit voliče, že hlasovat pro zelené neznamena jen tak zahodit hlasovací lístek. K přesvědčení voličů jistě mělo sloužit i neustálé zdůrazňování ukojenosti zelených subjektů v zemích západní Evropy. Což dosvědčuje hned úvodní věta volebního programu, kde strana zmiňovala zastoupení zelených subjektů v 15 parlamentech zemí EU a 33 zvolených zástupců v Evropském parlamentu.³¹

Podle stanov SZ se její evropští poslanci stávají automaticky delegáty Strany zelených a mohou hlasovat na celostátních sjezdech strany. Neznamena to však, že by se zvolení europoslanci automaticky delegovali i do vrcholných orgánů strany. Problematika vlivu tzv. evropských delegátů zůstává však jen v hypotetické podobě, jelikož se zeleným v dvou již proběhnutých volbách do Evropského parlamentu nepodařilo zaznamenat volební úspěch (Pšeja, Hloušek, 2008: s. 308).

²⁹ Vstup do EU je podmíněn splněním 3. podmínek: 1) politické: stabilní instituce garantující demokracii, právní stát, ochrana lidských práv a respektování menšin. 2) hospodářské: fungující tržní hospodářství. 3) zavádění *acquis* (společná práva a závazky): věrnost politickým, hospodářským a měnovým cílům Unie. Použitý zdroj: http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_182_cs.htm, 25. 4. 2011.

³⁰ Dostupné na: <http://strana.zeleni.cz/271/clanek/volebni-program-strany-zelenych-kvalita-zivota/>, 25. 4. 2011.

³¹ Dostupné na: <http://strana.zeleni.cz/271/clanek/volebni-program-strany-zelenych-kvalita-zivota/>, 25. 4. 2011.

3.5 Formování vlády

Vyhrocený průběh volební kampaně a dvoubloková soutěž jasně naznačily, že vyjednávání na povolebním uspořádání mezi pravicí a levicí bude nereálné a tak se jevíly reálné jen dvě varianty možného vládnutí. Menšinová vláda ČSSD s podporou komunistů nebo koalice ODS, KDU – ČSL a SZ (Havlík, Kopeček, 2008: s. 194).

I když po zahájení volební kampaně předseda strany M. Bursík v rozhovoru pro Českou televizi uvedl, že program strany zelených má blíže k ČSSD, brzy se vedení strany od levice začalo spíše odklánět a týden před volbami se Bursík sešel s šéfem ODS Topolánkem v Ostravě. Postoj šéfa ČSSD k zeleným nebyl také zrovna příznivý, když během vzhazování svého volebního lístku Paroubek prohlásil, že SZ se do Parlamentu nedostane.³²

Předseda strany M. Bursík již před volbami deklaroval, že jeho strana se v žádném případě nebude podílet na vládě s komunisty, odmítl i jakoukoliv možnost tiché podpory menšinové koalice ČSSD a KSČM (Riishøj: 2006, s. 118).

Ihned v pondělí 5. 6. 2006 byl pozván Topolánek na Hrad a prezident ho pověřil jako vítěze voleb sestavením vlády. Topolánka nečekalo nic snadného. Společné hlasy ODS, KDU – ČSL a SZ dávaly dohromady jen 100 hlasů proti 100 hlasů ČSSD a KSČM.³³

Povolebních uspořádání se nabízelo hned několik. Kromě koalice ODS s lidovci a zelenými, ČSSD by byla ochotná menšinové vlády s podporou komunistů, což však všechny další strany zamítly. Jako poměrně reálnou možností se jevila velká koalice, kterou však totálně zablokovaly snahy lídra ČSSD J. Paroubka, který souběžně vyjednával s předsedou KDU-ČSL M. Kalouskem o vytvoření společné koalice podporovanou komunisty. Tento pokus se stal pro M. Kalouska osudným a byl sesazen z předsednické funkce (Foltýn, Havlík, 2006: s. 194 – 195).

Nakonec se tedy M. Topolánek rozhodl pro variantu menšinové jednobarevné vlády, doplněné o několik nestraničných odborníků. Tento návrh však v Poslanecké sněmovně nebyl podpořen (Havlík, Kopeček, 2008: s. 191).

I hned po volbách musí řešit SZ první vnitrostraničné dilema, když se části strany nelíbilo jednostraničné povolební vyjednávání, kdy se Zelení jednoznačně přiklonili

³² Zelení: Je to pro nás historický okamžik. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/zeleni-je-to-pro-nas-historicky-okamzik-fc5-/domaci.asp?c=A060603_142147_domaci_lja, 24. 4. 2011.

³³ Klaus pověřil Topolánka jednáním o nové vládě. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/klaus-poveril-topolanka-jednanim-o-nove-vlade-fok-/domaci.asp?c=A060605_103012_domaci_mad, 24. 4. 2011.

k vyjednávání s pravicí a vedení úplně odmítlo jednat s levicí ČSSD, přičemž ještě před volbami se předsednictvo strany dohodlo, že se nebudou přiklánět ani k levici ani k pravici ale stát někde uprostřed a vyjednávat s oběma póly. Proti stavění SZ jako pravicové strany se vyjádřili liberecký krajský předseda L. Korytář, jihočeská krajská organizace SZ i jedna z povolebních vyjednávaček strany D. Stehlíková (Jánská, 2006).

Ovšem co se týkalo ekonomického programu Strany zelených, lze jej označit spíše za liberální program a měl tedy mnohem blíže k pravici než k levici, čímž se čeští Zelení odlišili od většiny západoevropských ekologických stran, které inklinují k levici ((Havlík, Kopeček, 2008: s. 188).

Naprosto mimo pozornost kvůli nejasné podobě budoucí vlády zůstaly senátní volby konané 20. 10. – 21. 10. Nejvíce senátních křesel získala ODS. SZ nezopakovala úspěch z předcházejících senátních voleb z roku 2004 a žádný kandidát nezískal senátorské křeslo. Pouze jediný kandidát za Prahu 12 MUDr. Pavel Klener se dostal do druhého kola, kde byl poražen občanským demokratem PhDr. Tomášem Grulichem a to poměrně drtivě. V součtu obou kol obdržel Grulich 62, 42 % hlasů zatímco Klener pouze 37, 57 %. V senátních volbách neuspěla ani vlivná členka zelených Džamila Stehlíková kandidující ve volebním obvodu Chomutov, kde z 10 kandidátů skončila až na sedmém místě.³⁴ Neúspěch jedné z povolebních vyjednávaček za SZ by se dal odůvodnit tím, že v obvodě čelila známějším kandidátům.

I druhým pokusem o sestavení vlády pověřil prezident předsedu ODS, jenž sestavil koaliční vládu s KDU – ČSL a SZ. K vyslovení důvěry však jejich sto hlasů nestačilo, ale koalici se podařilo na svoji stranu přetáhnout dva poslance ČSSD, kteří se hlasování o důvěře neúčastnili a tím umožnili existenci nové koaliční vlády, která postrádala koaliční většinu a byla odkázána na podporu těchto „přeběhlíků“. Dalo by se tedy hovořit o tzv. nevětšinové vládě, spíše než o vládě koaliční, která nebyla právě příkladem stabilního uspořádání (Havlík, Kopeček, 2008: s. 191).

Tzv. druhá Topolánková vláda dostala svoji důvěru ve sněmovně až v lednu 2007, čímž se stalo poprvé v historii České republiky, aby prezidentem pověřený zástupce nedostal ve Sněmovně podporu a muselo se přistoupit k druhému pokusu (Havlík, 2010: s. 23).

³⁴ Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 20. 10 – 21. 10. 2006. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/senat/se2?xjazyk=CZ&xdatum=20061020>, 24. 4. 2011.

4. Působení strany zelených ve vládě

Koaliční vláda ODS s KDU – ČSL a SZ patřila vůbec k nejkřehčím koalicím v historii České republiky, jelikož samotná koalice neměla parlamentní většinu, a její vznik byl podmíněn podporou dvou tzv. přeběhlíků z ČSSD.

4.1 Působení zelených ve vládě do prezidentských voleb

Po volebním patu, který přinesly parlamentní volby 2006, byla podoba budoucí vlády značně nejistá a rovněž bylo zřejmé, že se bude jednat o vládu velmi křehkou, jejíž podpora byla závislá na přeběhlících sociální demokracie.

V únoru 2007 agentura CVVM provedla průzkum ohledně spokojenosti občanů s vládou M. Topolánka a respondenti vyslovili vládě zřetelnou nespokojenost a to ve všech dotazovaných bodech. Více jak polovina respondentů vyslovila nespokojenost s vládním programem, s činností vlády, s komunikací vlády směrem k veřejnosti. V neposlední řadě nebyli dotazovaní spokojeni s vládním obsazením ani s osobou předsedy vlády (Škodová, 2007).

Strana zelených obsadila ve vládě hned 5 postů. Její předseda M. Bursík se stal ministrem životního prostředí, první místopředsedkyně SZ D. Kuchtová ministryní školství, D. Stehlíková obsadila post ministryně vlády ČR pro lidská práva a národnostní menšiny a poslední křeslo pro zelené obsadil nestraník K. Schwarzenberg.³⁵

Tato podoba obsazení ministerských postů pro Stranu zelených však neměla dlouhého trvání, již 25. září oznámila svoji rezignaci ministryně školství D. Kuchtová, která byla již delší dobu kritizována premiérem i dalšími koaličními poslanci za svoji neschopnost ohledně nezvládnutí programu Výzkumu a vývoje pro inovace, jenž měl přinést až 70 miliard z Bruselu. Kuchtová nebyla schopná sladit tento program ve stanoveném termínu (Kolář, Valášková, 2007: s. 1).

O její rezignaci rozhodlo předsednictvo zelených, což však silně pobouřilo republikovou radu strany, v které měla D. Kuchtová silnou podporu, a místopředseda rady M. Stropnický dokonce prohlásil, že republiková rada se bude snažit navrátit Kuchtovou do úřadu nazpět. Rozhodnutí předsednictva se nelíbilo ani samotnému předsedovi rady D.

35 Přehled členů vlády. Dostupné na: <http://www.vlada.cz/cz/clenove-vlady/historie-minulych-vlad/prehled-vlad-cr/1993-2010-cr/mirek-topolaneck-2/prehled-clenu-vlady-24440/>, 20. 8. 2011.

Stránskému, jenž vedení strany kritizoval za nedostatečnou podporu svojí první místopředsedkyně (Martínek, 2007: s. 3).

Tato rozeprže mezi republikovou radou a vedením SZ jen opět potvrdila nespokojenost mnohých členů strany zelených s účastí v Topolánkově vládě. Nutno podotknout, že veřejnost si ministryni školství nijak zvlášť neoblíbila, což potvrdil i výzkum CVVM, když ve svém průzkumu důvěry k českým vrcholovým politikům D. Kuchtovou obdařilo svojí důvěrou jen 21 % z dotázaných, čímž se propadla dokonce i za kontroverzního předsedu KDU - ČSL J. Čunka (Kunštát, 2007a).

Co se týče prosazování volebního programu, zaznamenala strana úspěchy především, co se týče jejich ekologické politiky. Jejich Ekologický program, jenž byl součástí volebního programu Kvalita života, se podařilo zeleným částečně prosadit i v Topolánkově vládě. Byl součástí daňového balíčku v roce 2007, kdy se zvýšily daně z uhlí, elektřiny a zemního plynu. Vláda plánovala i další fáze ekologického programu, ale zůstalo však jen u diskuse.

Už od září 2007 se stěžejním politickým tématem stala prezidentská volba. Strany se vrhly do hledání vhodných kandidátů. Jediná strana, která měla o kandidátovi jasno, byla ODS, která svoji důvěru nevložila do nikoho jiného než do úřadujícího prezidenta V. Klause.

I SZ měla jasno v jedné věci a to, že úřadující prezident jako kandidát zelených nepřipadá v úvahu především kvůli svým názorům na globální oteplování a po několikátýdenním mlžení se přiklonili k podpoře ekonoma J. Švejnara.

Rozhodnutí o podpoře Švejnara v jeho případné kandidatuře padlo na jednání republikové rady zelených 3. 11. 2007, kdy získal u zelených drtivou většinu. Bursík se následně vyjádřil, že osobnost Švejnara by do prezidentské funkce dodala novou dynamiku a zajistila vážnost doma i v zahraničí. K jeho možné podpoře se o den dříve vyjádřil i předseda ČSSD J. Paroubek, když Švejnara označil za vhodného kandidáta pro ČSSD, pokud se mu podaří získat dostatečnou podporu napříč poslaneckými a senátními kluby.³⁶

Topolánkova vláda se i nadále potýkala s kritikou od občanů. Z listopadového výzkumu CVVM o spokojenosti občanů s českou politickou scénou byla zřejmá skutečnost, že drtivá většina občanů je s prací Topolánkovy vlády zcela nespokojena. Jen 9 % dotázaných vyjádřilo s vládou spokojenost a plné dvě třetiny z dotázaných vyslovily vládě nespokojenost (zbytek tvořili nerozhodní respondenti). Podle předcházejícího

³⁶ Kandidaturu Švejnara podpoří i zelení. Dostupné na: <http://www.ct24.cz:8003/domaci/politika/2779-kandidaturu-svejnara-podpori-i-zeleni/>, 20. 4. 2011.

výzkumu z října 2007 si vláda u občanů pohoršila o sedm procentních bodů (Kunštát, 2007b).

2. prosince republiková rada Strany zelených schválila O. Lišku jako kandidáta strany na post ministra školství. Výběr nového ministra školství opět vyvolal spory mezi vedením strany a republikovou radou, které se nelíbilo, že rozhodnutí o možném kandidátovi neprobral předseda Bursík s republikovou radou, ale jen s užším vedením SZ. Proti Liškově nominaci byla bývalá ministryně školství a největší vnitrostranická oponentka Bursíkova vedení D. Kuchtová, především kvůli Liškově neznalosti v školské problematice. Kuchtová by na ministerském postě viděla ráda svoji kolegyni O. Zubovou. Republiková rada však nakonec v celku hladce schválila Lišku jako nového ministra školství. Jen 12 členů výkonného orgánu strany se zdrželo hlasování a překvapivě nikdo nevyšlovi nesouhlas se jmenováním Lišky do ministerské funkce (Martinek, 2007b: s. 2).

Strana zelených však i navzdory stranickým neshodám mohla být na konci roku 2007 poměrně spokojená i přes nucenou výměnu na ministerském postu se straně podařilo udržet, ba dokonce posílit své stranické preference. Stranu zelených by podle prosincového výzkumu CVVM volilo o dvě procenta více voličů, než tomu bylo v říjnu stejného roku (Kunštát, 2007c).

4.3 Nejednota v koalici – volba prezidenta

Začátek roku 2008 se točil kolem jediného ústředního tématu, kterým byla volba prezidenta České republiky. Nejednotnost vládní koalice se projevila při jmenování kandidátů. Zatímco ODS se jednotně shodla na podpoře současného prezidenta, KDU – ČSL si ponechala svým poslancům možnost volby a nevybrala jednoho kandidáta a Zelení se rozhodli pro podporu již zmíněného J. Švejnara.

Parlament se na společné schůzi ve Španělském sále sešel v pátek 8. února 2008, aby zvolil nového prezidenta. Prezidentská volba se zcela vymkla z rukou především ODS, které se nepodařilo prosadit si tajnou volbu, což občanské demokraty dost znervóznilo, což prokázal i pořízený zvukový záznam, v němž se ministr I. Langer navezl do svého kolegy s koalice M. Bursíka a obvinil ho dost nevybíravými způsoby z nedostatku loajality k vládní koalici. Napětí mezi ODS a SZ potvrdil i občanský demokrat P. Bendl, když přiznal, že členové ODS byli překvapeni mírou útoku zelených na jejich kandidáta V.

Klause. Toto tvrzení ovšem Bursík ihned popřel s tím, že jeho přednesený projev byl možná výrazný, ale jistě ne útočný (Martinek, Reichl, 2008: s. 1 – 2).

V první volbě konané 8. 2. 2008 – 9. 2. 2008 se tedy ani po třech kolech nepodařilo zvolit prezidenta. Po prvním kole chybělo oběma kandidátům ke zvolení 9 hlasů, ale každému v jiné komoře. Zatímco Klausovi chybělo 9 hlasů v Poslanecké sněmovně, Švejnarovi zase chyběl stejný počet hlasů v Senátu. Druhé volbě už stačilo získat nadpoloviční většinu ze všech přítomných poslanců a senátorů zvláště, ale ani toto kritérium ke zvolení nepřispělo, i když tři zákonodárci změnili svoji preferenci a dali hlas v druhém kole Klausovi. Následující den schůze Parlamentu pokračovala a následovalo třetí kolo, v kterém stačilo získat nadpoloviční většinu přítomných senátorů a poslanců dohromady. V. Klausovi ke zvolení chyběl jeden hlas. Výsledky viz příloha č. 3.

Celá první volba se nesla v dosti napjaté atmosféře a jednotlivé politické strany se vzájemně osočovaly z nátlaku na zákonodárce.³⁷

Napjatost prezidentské volby a celý její průběh dosti zpochybnila Bursíkovo přesvědčení, že odlišné názory na prezidentského kandidáta se neprojeví na vládní úrovni (Kučera, 2008: s. 5).

O týden později byla v plánu volba druhá, v které se opakovaly všechny náležitosti z volby první. A všechno začalo zase od začátku. Opět se začalo nejprve debatovat o způsobu volby a lidovci se přiklonili k ODS a podporovali volbu tajnou. Zelení svůj postoj nezměnili a chtěli volit veřejně. Nečekaný krok podnikla KSČM, když v poslední den, kdy bylo možné navrhnout kandidáta, nominovala strana J. Bobošíkovou. Komunistům šlo o strategický tah, ihned vyjádřily ochotu podpořit J. Švejnara, pokud SZ a ČSSD se zavážou nepodpořit umístění amerického radaru na území ČR. Druhou podmínkou bylo, že SZ s komunisty uzavře jistý pakt o slušném chování. O. Liška nejprve jakékoliv smlouvání podpory výměnou za nepodpoření radaru v ČR odmítal, ale předseda Bursík jednání komunistů prohlásil za politické vydírání, ale posléze s komunisty přece jen začal vyjednávat s jejich šéfem V. Filipem, že by Zelení souhlasili v případě, když KSČM stáhne svoji kandidátku a strana musí garantovat, že Švejnara podpoří všichni komunističtí zákonodárci (Leinert, 2008).

Druhá volba přinesla roztržku do poslaneckého klubu zelených. K prezidentské volbě se nedostavila poslankyně O. Zubová, jež poslala sms zprávu, že se jí udělalo

³⁷ Paroubek obvinil ministra I. Langeru, že jeho poslanci slyšeli útržky z jeho rozhovoru se senátorem ČSSD E. Snítílem, v kterém se Snítíleho údajně snažil donutit k hlasování pro Klause.
Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/prezident08/zpravodajstvi/_zprava/422591, 20. 4. 2011.

nevolno a nezúčastní se prezidentské volby, na což ihned reagovala K. Jacques, že chování své stranické kolegyně nechápe a velmi ji udivilo. Předseda strany dokonce prohlásil, že jednání Zubové silně poškodilo zelené a doposud jednotný postoj ohledně výběru kandidáta byl narušen. Ještě než se přistoupilo k jednání o způsobu volby, se J. Bobošíková zřekla kandidaturu z důvodu nedostatečné podpory.³⁸

Nepřítomnost O. Zubové označil předseda Bursík za zcela neadekvátní a dokonce prohlásil, že Zubová stranu poškodila a krutě zasáhla do jejich jednotného postoje při prezidentské volbě (Čápová, 2008: s. 3).

V. Klaus byl nakonec zvolen až v třetím kole druhé volby, kdy se sčítají hlasy poslanců a senátorů dohromady. V druhé volbě získal o dva hlasy více, než ve volbě první a těsně tedy obhájil prezidentské křeslo (Linek, 2009: s. 940).

Tato poměrně rozsáhlá podkapitola věnovaná prezidentským volbám měla názorně ukázat počínající rozkol nejen vládní koalice, ale i uvnitř samotné Strany zelených. Nemožnost shody uvnitř vládní koalice na společném kandidátovi, jistě nenaznačuje, že by strany měly společné priority. Zelení se zase cítili poškozeni od své stranické kolegyně, která jim dala vědět na poslední chvíli, že se volby nezúčastní, čímž se značně snížila možnost, aby jejich kandidát J. Švejnar ve volbě uspěl.

4.3 Ideové střety ve SZ a volební neúspěchy v roce 2008

Nepřítomnost O. Zubové při druhé prezidentské volbě vyhrotila situaci uvnitř poslaneckého klubu SZ. Na obranu své kolegyně se postavila V. Jakubková, všichni ve straně si byli prý vědomi, že v týdnu absolvovala operaci a stále se necítila dobře. Bursíkovo osočování stranické kolegyně považuje za selhání jak v rovině politické, tak rovněž v rovině lidské a je neomluvitelné, aby předseda strany osočoval svoji stranickou kolegyni, která ho přitom celou dobu podporuje (Kratochvíl, 2008: s. 5).

K výzvě, aby se předseda Bursík Zubové omluvil, se přidala i první místopředsedkyně SZ D. Kuchtová a požadovala jeho veřejnou omluvu. Není možné, aby mezi stranickými kolegy chyběla důvěra. Předseda Bursík udělal zásadní chybu a to že, opustil svoji neustále deklarovanou zásadu slušnosti v politice (Kolář, 2008a: s. 1).

M. Bursík to všechno ještě zhoršil tím, že nedopatřením poslal e-mail určený pravděpodobně K. Jacques O. Zubové, v němž hovořil o nějaké „krávě“ s kterou si to je

³⁸ Minuta po minutě: Jak Klaus obhájil Hrad. Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-22974500-minuta-po-minute-jak-klaus-obhajil-hrad>, 20. 4. 2011.

třeba vyřídit. Nikdo nepochyboval, že tou osobou myslí právě O. Zubovou. Po tomto trapném incidentu vyzvala Olomoucká krajská organizace SZ předsedu Bursíka, aby odstoupil. M. Bursík prohlásil, že výzvu k rezignaci bere vážně a chce nastalou situaci řešit s předsednictvem strany. Bývalý předseda republikové rady zelených D. Stránský si myslel, že Bursíkovo vedení Strany zelených je příliš autoritářské a pokud se nic nezmění, tak svůj post příští rok na volebním sjezdu neobhájí (Martinek, 2008a: s. 2).

Předsednictvo zelených však předsedu Bursíka podrželo a na mimořádném nedělním jednání ho ze 14 krajských lídrů podpořilo ze 14 předsedů 13. Jediný šéf olomoucké organizace, která podala návrh na Bursíkovo odstoupení, místopředseda SZ M. Tichý se vyslovil pro rezignaci (Kopecký, 2008).

V rozhovoru pro Lidové noviny O. Zubová přiznala, že po prezidentské volbě se stále více osob ze Strany zelených stalo citlivých na to, že vedení strany nebere v úvahu menšinové názory. Podle jejího názoru ani M. Bursík ani K. Jacques neměli nikdy důvod zpochybňovat její slova (Kalenská, 2008: s. 11).

Rok 2008 by se opravdu dal označit za rok veskrze volební, kromě prezidentských voleb se ještě konaly volby krajské společně se senátními. Již pět měsíců před volbami se sešla republiková rada SZ a odhlasovala, že na senátní kampaň vyčlení 3 milióny Kč. Původně se plánovala rozdělení kandidátů do dvou skupin, z nichž v první skupině by byly osobnosti, které by měli mít u veřejnosti vyšší procento úspěchu a v obvodech, kde by tyto osobnosti kandidovaly, by bylo vyčleněno na kampaň 200 tisíc Kč. V obvodech s méně známými kandidáty, by se uvolnilo na kampaň jen 100 tisíc Kč. Tyto plány však republiková rada musela brzy přehodnotit, protože se ukázalo, že kandidáti, do kterých vkládala strana nejvyšší naděje, známé osobnosti jako písničkář P. Dobeš, katolický farář a disident S. Karásek a ani bývalá předsedkyně Akademie věd H. Illnerová nezastávají pro zelené stejné politické názory. Jak se ukázalo výše zmíněné osobnosti, by na území ČR uvítaly radarovou základnu. Republiková rada se tedy rozhodla, že bude peníze na kampaň přidělovat ne podle známosti svých kandidátů u veřejnosti, ale podle toho, do jaké míry sdílí politiku Strany zelených (Dolanský, Kratochvíl, 2008: s. 2).

Uvnitř stranické základny rostlo znepokojení a kritika ohledně neplnění volebního programu a předvolebních slibů. Nešlo jen o už známé spory s D. Kuchtovou a M. Stropnickým ale i o městské a obecní organizace. České zelené postihl prastarý spor, kterým si ve světě musely projít všechny zelené strany, tzv. spor mezi realisty a fundamentalisty. Na českém případě zelených byl tento spor jasně vidět např. v otázce

stavbě vodní nádrže na řece Opavě v Nových Heřmanicích. Zatímco realista M. Bursík prosadil při stavbě vodní nádrže šetrnější variantu, což v důsledku znamenalo, že vodě bude muset ustoupit jen 50 stavení, fundamentalisté uvnitř zelených nebyly schopni na kompromis přistoupit a byli jednoznačně proti stavbě vodní nádrže. Například I. Dokoupil z Hnutí DUHA, zastánce fundamentalistického směru ve straně prohlásil, že souhlas se stavbou nádrže je jasným důkazem, že se v Praze na ministerstvu rozhoduje o nás bez nás. Bursík jako realista, se však hájil tím, že neměl silnější argumenty, aby kolegy ve vládě přesvědčil o opaku a proto uzavřený kompromis považuje za věcný (Hvízd'ala, 2008).

Fundamentalisté uvnitř zelených by si však měli uvědomit, že jejich radikální názory, například co se týče zákazu jaderných elektráren, jsou politicky neprosaditelné a pokud se budou chtít Zelení i nadále angažovat ve vysoké politice, budou muset překousnout ne jeden kompromis.

Před krajskými a senátními volbami čekal Stranu zelených důležitý volební sjezd, který měl vyřešit, které křídlo stranu povede, zda dosavadní Bursíkovo, či křídlo D. Kuchtová. Kuchtová se stala po nuceném odchodu z ministerstva školství největší kritičkou předsedy SZ. Především vyčítala předsedovi, že mu moc stoupla do hlavy a s mocí se projevily jeho přílišné autoritativní rysy. Bursík prohlásil, že pokud ho Kuchtová a stane v čele SZ, odejde nejen z vedení strany, ale také z ministerstva životního prostředí. Pokud by tento scénář nastal, své další působení ve svých funkcích by zvažovali O. Liška a K. Schwarzenberg (Martinek, 2008b: s. 2).

Volební sjezd SZ probíhal od pátku 5. září až do neděle 7. září v Teplicích. Už od začátku mělo Bursíkovo křídlo mírnou výhodu. Jeho příznivci v červnu, těsně než bylo vyhlášeno datum sjezdu, založili po celé republice na 50 nových organizací, šlo sice jen o malé organizace s třemi členy, ale i to podle stanov stačilo, aby každá s těchto organizací vyslala na sjezd svého zástupce (Martinek, 2008: s. 3).

Hlasování o podobě stranického vedení probíhalo v sobotu. Bursík suverénně zvítězil, ale klid do strany nepřinesl. Strana nikdy nebyla více rozhádaná. Poté co Kuchtová neuspěla ani při hlasování na post první místopředsedkyně, oznámila svůj odchod do stranické opozice (blíže však nespecifikovala, co přesně tím myslela). Další velký odpůrce M. Bursíka M. Stropnický prohlásil, že by rád vybuodoval vnitrostranickou platformu, která bude v opozici k současnému vedení strany. Kromě obhájení předsednického postu se Bursíkovi podařilo do vedení strany prosadit svoje příznivce. Prvním místopředsedou se stal O. Liška, další předsednické posty obsadili K. Jacques a M.

Ander, náměstek brněnského primátora. Navíc se Bursíkovi podařilo odvolat své největší kritiky z republikové rady. Pořádek v republikové radě sice učinil, ale ve vlastních politických řadách to dost skřípalo. V. Jakubková prohlásila, že zvažuje odchod z poslaneckého klubu SZ (Dolanský, Kolář: 2008, s. 1).

Krajské volby konané společně se senátorskými se konaly 17. – 18. října 2008. CVVM opět měsíc před volbami oslovilo veřejnost a ptalo se občanů, zda půjdou k volbám a koho by volili. Poměrně velké procento lidí se vyjádřilo, že se ke krajským volbám chystají (54 %). Co se týče stranických preferencí, Stranu zelených by volilo 7 % voličů (Kunštát, 2008).

Průzkum naznačil, že volební účast by mohla být vyšší než před čtyřmi lety, kdy k volebním urnám přišlo jen 29, 62 % oprávněných voličů. Nakonec se optimistických 50 % nekonalo, ale i tak byla volební účast, co se týče voleb nižšího řádu poměrně vysoká a činila 40, 30 %.³⁹

Dva dny před konáním voleb se Lidové noviny v rozhovoru ptaly, co by považoval za volební úspěch. Bursík nezastíral, že zisk senátního křesla by byl pro stranu velký úspěch, ale byl si vědom toho, že SZ má v senátních volbách dosti stíženou pozici. Ohledně krajských voleb prohlásil, že nepochybuje, že Zelení překonají svůj volební úspěch z roku 2004, kdy získali dvě mandátní v Jihomoravském kraji. Věřil, že se Strana zelených bude jistě podílet na sestavování koalice v krajských zastupitelstvech (Kolář, 2008b, s. 3).

Bursíkova představa, jak se velmi brzy ukázalo, byla velmi daleko od reality. Vysoká volební účast, ale příliš neprospěla volebnímu úspěchu SZ. S vyšší volební účastí klesla její šance na volební úspěch. Straně se již nepodařilo zopakovat úspěch z předešlých krajských voleb a získat alespoň jeden krajský mandát, i když od něj nebyla zas až tak daleko. V Libereckém kraji strana získala 4, 94 % hlasů. Z hlediska procentuálního zisku v jednotlivých krajích si Zelení polepšili ve všech krajích kromě krajů Vysočina, Jihomoravského, Olomouckého a Zlínského. I když v Jihomoravském kraji získali ještě o sto hlasů více než před čtyřmi lety, stačil tento výsledek jen k zisku 3, 64 % hlasů, což jenom dokazuje, že volby 2008 měly vyšší volební účast.⁴⁰

³⁹ Volby do zastupitelstev konané dne 17. – 18. 10. 2008. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/kz2008/kz4?xjazyk=CZ&xdatum=20081017>, 30. 8. 2011.

⁴⁰ Volby do zastupitelstev konané dne 17. – 18. 10. 2008. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/kz2008/kz2?xjazyk=CZ&xdatum=20081017>, 30. 8. 2011.

Celkem SZ do krajských voleb nominovala 716 kandidátů, což bylo v porovnání s ostatními dosti velké číslo. Více kandidátů nominovali jen tři strany. ODS, ČSSD a KŠČM. Pátá koaliční strana KDU – ČSL nominovala jen pouhých 348 kandidátů, ale zato obsadila v krajských zastupitelstvech 57 křesel.⁴¹

Třetí krajské volby byly v porovnání s předešlými krajskými volbami úplně nejdražší. Podle zveřejněných čísel od jednotlivých stran, do kampaně nejvíce investovala ČSSD následovaná ODS. Podle prohlášení mluvčí zelených E. Rolečkové Zelení do krajských voleb investovali 12, 5 mil. Kč (Kolář, 2008c: s. 1 – 2).

V souběžně konaných senátních volbách nasadila do prvního kola celkem 19 kandidátů, z toho 10 kandidátů bez politické příslušnosti. Šlo především o známé osobnosti. Kromě již výše zmíněných jmen kandidoval i známý hudební skladatel M. Kocáb, jenž kandidoval za volební obvod Praha I a byl to právě on, kdo měl nejbližší postupu do druhého kola senátních voleb. Nakonec získal 15,38 % a chyběla mu pouhé 2 %, aby porazil doktorku B. Haidlovou a postoupil z druhého místa. Strana zelených, i přestože nenasadila do senátních voleb kandidáty pouze do osmi volebních obvodů, ve volbách neuspěla a neprotlačila žádného svého kandidáta ani do druhého kola.⁴²

Volby jasně ukázaly, že volební systém je výhodnější pro velké politické strany. Až na jedno senátorské křeslo (za volební okres Znojmo byla zvolena komunistka M. Bayerová) si senátorské posty rozdělili ODS a ČSSD.

Drtivý propadák pro koaliční strany signalizoval jasnou skutečnost, že občané nejsou s českou politickou stranou spokojeni. ODS nevyhrála volby v žádném kraji a senátorská křesla získala jen tři senátorská křesla v Praze.

4.5 Neúspěšné hlasování opozice o nedůvěře vlády a odchod dvou poslankyň SZ z poslaneckého klubu

Opozice a především ČSSD po vítězných volbách se rozhodla již počtvrté vyslovit vládě M. Topolánka nedůvěru. Z počátku se zdálo, že by mohla tentokrát opravdu uspět, jelikož vládní koalice neměla jasnou podporu u několika členů, mezi nimiž byly i dvě poslankyně za Stranu zelených V. Jakubková a O. Zubová. Vláda si nakonec mohla

⁴¹ Volby do zastupitelstev konané dne 17. – 18. 10. 2008. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/kz2008/kz15?xjazyk=CZ&xdatum=20081017>, 30. 8. 2011.

⁴² Volby do Senátu parlamentu ČR konané dne 17. – 18. 10. 2008. Dostupné na: <http://www.volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20081017&xv=1&xt=>, 10. 09. 2011.

oddychnout, když 22. 10. 2008 těsně získala důvěru, když se pro ni vyslovalo 97 poslanců, 96 poslanců bylo proti. Jakubková i Zubová se nakonec hlasování neúčastnily, čímž de facto trvání vlády umožnily (Hlušík, 2008: s. 1)

Vláda se však ocitla v dosti nepříjemné pozici. Podpora 97 poslanců ze 180 je dosti chabá, navíc se hlasování zdrželo několik vládních poslanců. Kromě zmíněných poslankyň za Stranu zelených se zdrželi i poslanci za ODS J. Raninec, V. Tlustý a J. Schwippel. Opozici k položení vlády chybělo jen pět hlasů.⁴³

Už začátkem listopadu 2008 v tiskovém prohlášení O. Zubová napsala, že na jednání republikové rady v Pardubicích hodlá rezignovat na funkci předsedkyně tohoto orgánu. Svoje rozhodnutí odůvodnila tím, že se již nechce dále podílet na konceptu strany, jež prosazuje předseda Bursík. Voliči v říjnových volbách dali podle ní jasně najevo, že nejsou spokojeni s politikou strany zelených, ale strana zelených z výsledku voleb nevyvodila žádné důsledky.⁴⁴

Na jednání republikové rady konané 22. 11. 2008 v Pardubicích nerezignovala O. Zubová pouze na post předsedkyně republikové rady, ale oznámila společně s V. Jakubkovou, že odchází z poslaneckého klubu Strany zelených. Oběma poslankyním se nelíbí, že strana až příliš ustupuje od svého volebního programu. Především se nemohou vyrovnat s případnou podporou radarové základny v Brdech. Podle V. Jakubkové je předseda Bursík až příliš nakloněn ODS. I přesto že opustily poslanecký klub, se však nadále zavázaly hlasovat společně s koalicí v rámci věci programového prohlášení SZ. Dalším důležitým bodem programu zasedání byla analýza volebních neúspěchů. Vedení strany označilo za hlavní důvody porážky nejednotnost strany, špatné fungování poslaneckého klubu, ale také rebelantství poslankyň Zubové a Jakubkové.⁴⁵ Tímto odchodem dvou koaličních poslankyň vláda definitivně ztratila svoji křehkou většinu.

Vraťme se nazpět k vládnímu programu. Uvnitř zelených hnutí rostla s postupem času čím dál větší nespokojenost s nezahájením ekologického programu. Tato nečinnost vlády zahájit pořádnou ekologickou daňovou reformu vyvolala negativní reakci v ekologickém hnutí DUHA, které na podzim 2008 zveřejnilo svoji ambiciózní představu

⁴³ On-line reportáž: Jednání Sněmovny o rozpočtu a nedůvěře vládě. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/152497-on-line-reportaz-jednani-snemovny-o-rozpocetu-a-neduvere-vlade.html>, 2. 10. 2011.

⁴⁴ Zubová opustí vedení Strany zelených. *Lidové noviny* 4. 11. 2008. Zdroj převzatý od České tiskové kanceláře.

⁴⁵ Zubová a Jakubková pouštějí poslanecký klub Strany zelených. Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/36633-zubova-a-jakubkova-opousteji-poslanecky-klub-strany-zelenych/>, 1. 11. 2011.

ekologické daňové reformy pro ČR. Hnutí navrhlo snížení stávajících daní o řády desítek miliard korun. Tento rozdíl by uhradil balíček pěti dílčích programů, jenž by měl rozhybat průmysl, otevřít cestu na trh efektním autům s nízkou spotřebou, podpořit recyklaci odpadu, omezit zbytečné obaly na zboží a snížit spotřebu pesticidů v zemědělství. Tento projekt by měl trvat dvě desetiletí (Kotecký, 2010: s. 12 - 13).

Opatření, která česká vláda a zákonodárci už zavedli, úspěšně snížila některé ekologické problémy. Na jiné však zatím nedosáhnou. Nikoli snad proto, že by byly neřešitelné. Avšak například limity znečišťování vzduchu, díky kterým jsme se téměř úplně vypořádali s oxidem siřičitým a kyselými dešti, nejsou příliš vhodným nástrojem pro řešení jiných problémů – skleníkových plynů, slabé recyklace odpadu nebo výfukových plynů z aut.

Právě v případě špatné energetické a materiálové efektivity, exhalací oxidu uhličitého nebo přibývajícího komunálního odpadu je účelné použít takzvané měkké nástroje. Nemají podobu konkrétní, přesně stanovené normy, nýbrž plošně motivují k použití šetrnějších technologií a ke snižování znečištění. Prominentní roli mezi nimi mají hrát právě zelené daně (Němcová, Kotecký, 2008).

4.5 Demokratická výzva Strany zelených a vylučování ze strany

Pro Stranu zelených nový rok opravdu nezačal nejšťastněji. Očekávané personální změny ve vládě se nevyhnuly ani zeleným. Dopředu bylo jisté, že se případné personální změny budou v případě zelených týkat ministryně pro lidská práva D. Stehlíkové, jež s nimi byla dopředu obeznámena. Jako její nástupce byl vybrán neúspěšný kandidát Strany zelených do Senátu M. Kocáb, o němž Stehlíková pronesla, že bude pro vládu jistě přínosem (Hlušík, 2009a).

Na konci ledna poslala D. Kuchtová předsedovi M. Bursíkovi dopis, v kterém naznačovala, že se chystá založit frakci Strany zelených. M. Bursík byl touto informací dosti zděšen, o čemž vypověděl i samotný dopis, jenž napsal D. Kuchtové. Tento dopis Strana zelených poskytla médiím skrze jejich mluvčí E. Rolečkovou. V dopise ihned po oslovení napsal, že je zděšen z toho do čeho se chce D. Kuchtová pustit a snažil se jí to rozmluvit. Založit stranickou frakci na bázi vnitrostranické opozice označil za naprostý nesmysl, který vyvolá jen další konflikt uvnitř SZ. Nabádal D. Kuchtovou, že její jednání dál rozštěpí stranu. V dopise rovněž uvedl, že strana má na to, aby si získala zpět voličskou

důvěru, ale toho strana nedosáhne, pokud bude mít ve své vedení osoby, jejichž cílem je neúspěch jako prostředek k převzetí moci ve straně. Upozornil, že takovým způsobem se politika dělat nedá.⁴⁶

I přes Bursíkovu snahu Kuchtovou přesvědčit. Její rozhodnutí již neodvrátil a 31. 1. 2009 byla v Pardubicích založena vnitrostranická frakce Strany zelených s názvem Demokratická výzva. Hlavním důvodem založení frakce bylo rostoucí znepokojení se směřováním strany za Bursíkova vedení. Za hlavní cíle si frakce stanovila obnovit důvěryhodnost SZ a navrátit skutečný význam zelené politiky a neupřednostňovat dílčí řešení před dlouhodobým úsilím o trvale udržitelný rozvoj. Demokratická výzva si v Pardubicích zvolila i svůj výkonný výbor, v jehož čele stanula iniciátorka Demokratické výzvy D. Kuchtová a M. Čáslavka ještě společně s dalšími čtyřmi členy. M. Čáslavka prohlásil, že chce nabídnout alternativu členům a voličům zelených, kteří jsou proti Bursíkově současné politice. Aby to pro vedení strany zelených byla ještě větší rána, k výzvě se připojily i poslankyně Olga Zubová s Věrou Jakubkovou.⁴⁷

Vnitrostranická frakce SZ by se podle její zakladatelky D. Kuchtové měla stát platformou pro straníky i nezávislé. D. Kuchtová považovala Demokratickou výzvu za součást Strany zelených a nemělo na to vliv ani to, že ze strany byla D. Kuchtová vyloučena. Kuchtová odmítla, že by založením Demokratické výzvy usilovala o vznik nového politického subjektu. Trvala na tom, že frakce měla zabránit odlivu straníků a pomoci získat více voličů (Škopek, 2009).

Frakci podpořilo zhruba 25 Bursíkovo oponentů, kteří dříve podepsali i výzvu předsednictvu strany k vnitrostranickému dialogu

Napětí ve straně zelených neustále vzrůstalo i v souvislosti se snahou mnohých zelených probjovat se na kandidátní listinu do evropských voleb. Aby byl kandidát zařazen do širšího výběru a mohl uvažovat o předních místech na kandidátní listině, musel kandidát získat alespoň pět krajských nominací.⁴⁸

O složení kandidátní listiny rozhodla republiková rada SZ na svém zasedání 28. 2. 2009. Rada rozhodla, že složení kandidátní listiny bylo nejen rovnocenné z hlediska zastoupení mužů a žen na kandidátní listině, ale že se kandidáti a kandidátky museli na

⁴⁶ Dokument: Bursíkův dopis Kuchtové kvůli založení frakce uvnitř zelených. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/dokument-bursikuv-dopis-kuchtove-kvuli-zalozeni-fracce-uvnitř-zelenych-1qa-/domaci.aspx?c=A090131_181912_domaci_kot, 2. 11. 2011.

⁴⁷ Demokratická výzva. Dostupné na: <http://cs.electionsmeter.com/argumenty/strana-zelenych/2360>, 2. 11. 2011.

⁴⁸ Řád primárních voleb Strany zelených pro volby do Evropského parlamentu. Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/underwood/download/files/primarni-volby-ep.pdf>, 4. 11. 2011.

listině pravidelně střídat (tzv. zipový systém). Lídrem kandidátky byl nakonec poměrně překvapivě zvolen 1. náměstek ministra životního prostředí J. Dusík. Až druhé místo patřilo poslankyni K. Jacques a třetí pozice na kandidátní listině patřila šéfovi poslaneckého klubu SZ P. Rabasovi. Známa socioložka J. Šiklová obsadila na kandidátce místo čtvrté. Ještě před volbami se K. Jacques nechala slyšet, že pokud by získala mandát do Evropského parlamentu, vzdala by poslaneckého mandátu.⁴⁹

O týden později Ústřední revizní komise Strany zelených navrhla na svém zasedání v Brně vyloučení ze strany zakladatelům frakce Demokratická výzva D. Kuchtové, M. Čáslavkovi a také poslankyním V. Jakubkové a O. Zubové.⁵⁰ ÚRK podle 22. článku stanov Strany zelených má za úkol výklad stanov strany a sjednocuje činnost revizních orgánů. Schází se minimálně jednou za dva měsíce a mezi její pravomoci patří i navrhnout vyloučení ze strany (z důvodu závažného porušení stanov). O návrhu na vyloučení potom rozhodne republiková rada.⁵¹

ÚRK rozhodla, že vedení frakce Demokratická výzva pochybilo, když na veřejnosti vystupovalo a využívalo znak SZ a dokonce si založilo vlastní webovou stránku. Vedení tako podle ÚRK jednalo v rozporu ze stanov strany. Navíc ÚRK měla podezření, že členové frakce se chystali založit novou politickou stranu, jelikož na ministerstvu vnitra ležela žádost o založení nové strany a komise se domnívala, že zatím nestojí nikdo jiný, než právě osoby z Demokratické výzvy. Serveru tyden.cz se přiznal bývalý šéf krajské organizace v Liberci J. Vondrouš, že to byl právě on, kdo podal žádost o registraci nové strany. J. Vondrouš na protest Bursíkové politice vystoupil v únoru 2009 ze Strany zelených.⁵²

D. Kuchtová nemohla rozhodnutí ÚRK uvěřit a nechala se slyšet, že nevěří, že by republiková rada rozhodla o jejím vyloučení ze strany. Návrh revizní komise byl pro ni velkým zklamáním. Po tvrdé šestileté práci pro stranu jí teď hrozilo vyloučení od svých kolegyň a kolegů.⁵³

Víra se D. Kuchtové nevyplatila. Pouhé tři dny po rozhodnutí ÚRK zasedala republiková rada, aby o návrhu rozhodnula. Tajnému hlasování předcházela

⁴⁹ Republiková rada vybrala kandidáty do Evropského parlamentu. Dostupné na: <http://strana.zeleni.cz/12476/clanek/republikova-rada-vybrala-kandidaty-do-evropskeho-parlamentu/>, 4. 11. 2011.

⁵⁰ Zelení vyhazují rebely. *Lidové noviny* 7. 3. 2009. Zdroj převzatý od České tiskové kanceláře.

⁵¹ Stanovy Strany zelených. Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/strana/dokumenty/stranicke-predpisy/stanovy-strany-zelenych/>, 4. 11. 2011.

⁵² Zelení vyhazují rebely. *Lidové noviny* 7. 3. 2009. Zdroj převzatý od České tiskové kanceláře.

⁵³ Zdroj viz předchozí poznámka.

několikahodinová diskuse za zavřenými dveřmi, ale i tak bylo všem jasné, že schůze neprobíhá zrovna v přátelském duchu. Od Kuchtové a ostatních rebelů by bylo dosti naivní neočekávat vyloučení, jelikož dobře věděli, že složení republikánské rady mluví v prospěch stranického předsedy Bursíka. Bursík byl ještě ochoten za jistých podmínek se s Kuchtovou i Čáslavkou dohodnout (o vyloučení rebelujících poslankyň bylo rozhodnuto předem). Bursík požadoval, aby zrušili frakci a především aby respektovali výsledky stranického sjezdu, tedy Bursíkovo vedení. Rovněž měli respektovat vyloučení kolegyně Zubové a Jakubkové ze strany, které se strana rozhodla vyloučit kvůli jejich distanci od stranické politiky zelených. V Parlamentu vystupovaly nejen proti vlastní straně, ale i proti stranickým ministrům. Tyto podmínky byly pro oba neakceptovatelné. Jakubková po vyloučení ze SZ prohlásila, že toto rozhodnutí znamenalo konec demokracie ve Straně zelených. V rozhovoru pro Lidové noviny zase Kuchtová řekla, že je otřesena, kam až zašla Bursíkova politika a odmítla, že by chtěla vstoupit do jiné politické strany. Pronesla, že vyloučení ze SZ ještě neznamená, že se dál nebude považovat za členku strany (Hlušík, 2009b).

Situace ve Straně zelených by se dala přirovnat k roku 2004, kdy stranu vedl J. Beránek s J. Patočkou a M. Bursík byl vůči nim v opozici a kritizoval jejich vedení z autoritářských praktik a nerespektování zeleného programu a veřejně se tehdy přihlásil k podpoře Strany pro otevřenou společnost, ale na tuhle skutečnost asi nějak opomenul, když neváhal ze strany vyloučit své dlouhodobé odpůrce.

Paralelu s rokem 2004 našel i politolog a bývalý člen strany zelených politolog P. Pečínka (člen strany v letech 2003 – 2007) svoji nespokojenost se situací ve Straně zelených vzkázal svým bývalým známým a kolegům ze SZ prostřednictvím serveru blisty.cz. Jmenovitě M. Anderovi, O. Liškovi a M. Rokosovi vzkázal, že před několika lety se všichni společně snažili odstranit z vedení strany J. Beránka a J. Patočku kvůli sektářskému vedení strany a kvůli spojenectví s malými pravicovými stranami. Upozornil však, že Bursíkovo vedení několikanásobně překročilo to, co bylo vytýkáno Beránkovi a Patočkovi (Pečínka, 2009).

4.6 Pád Topolánkovy vlády

Po vyloučení poslankyň O. Zubové a V. Jakubkové ze Strany zelených vládní koalice definitivně ztratila vládní většinu, ale ve skutečnosti šlo spíše o formalitu, protože o křehkou většinu koalice přišla již od listopadu 2008, kdy obě zmíněné poslankyně opustily poslanecký klub zelených a často hlasovaly s opozicí. Vzhledem k předsedání České republiky v Radě EU se zdálo, že hlasování o nedůvěře vlády bude odloženo.

Všechno tomu nasvědčovalo až do března 2009 než vypukla kauza poslance P. Wolfa.⁵⁴ Ještě před jejím vypuknutím byla 10. března zaregistrována na ministerstvu vnitra nová politická strana, a to Demokratická strana zelených, jejímž zmocněncem pro přípravu ustavujícího sjezdu strany se stal její zakladatel J. Vondrouš.⁵⁵

Ustavující sněm strany se konal 20. března 2009, jednomyslně byl zvolen předsedou DSZ V. Koval, rovněž bývalý člen zelených, kde působil jako předseda moravskoslezských zelených, jenž odešel kvůli nesouhlasu s nedemokratickými metodami ve straně. Zakladatel DSZ byl na sjezdu v Kovalovicích u Brna zvolen prvním místopředsedou strany. Do šestičlenného předsednictva patřila i O. Zubová, která po vyloučení ze SZ neváhala a vstoupila ihned do další strany hlásící se k ekologické politice. Její kolegyně V. Jakubková sice do strany přímo nevstoupila, ale stala se její čestnou členkou.⁵⁶

Po vypuknutí kauzy poslance P. Wolfa a odvysílání reportáže v České televizi měla opozice jasno, především předseda ČSSD J. Paroubek prohlásil, že reportáž jen potvrdila mafiánské praktiky ve vládě. Snahu ovlivňovat média z pozice premiérského úřadu označil za naprosto nepřijatelnou. ČSSD svolala tiskovou konferenci a oznámila, že vyvolá hlasování o nedůvěře vlády 24. 3. 2009.⁵⁷

⁵⁴ P. Wolf vystoupil v srpnu 2008 z poslaneckého klubu ČSSD údajně kvůli špatné atmosféře ve straně a od té doby coby nezařazený poslanec podporoval při hlasování vládní návrhy. Již od podzimu 2008 ho policie vyšetřovala, kvůli podezření ze zpronevěření jedenáctimilionové státní dotace. Česká televize připravovala reportáž ohledně zvláštního průběhu policejního vyšetřování poslance Wolfa a před jejím zveřejněním se k reportérovy dostavil premiérův poradce M. Dalík, který mu jasně sdělil, že přišel z pověření premiéra a pokoušel se ho přesvědčit, aby byla připravovaná reportáž stažena. Rozhovor si reportér nahrával a také zveřejnil. Premiér Topolánek sice popřel, že by Dalíka za reportérem poslal, ale přiznal se, že požádal Dalíka, aby Wolfovi pomohl s mediálním tlakem.

Dostupné na: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/48619-dalik-nalehal-na-reportera-ct-at-nevysila-reportaz-o-wolfovi/>, 4. 11. 2011.

⁵⁵ Noví zelení získali registraci. *Lidové noviny* 13. 3. 2009, s. 4. Zdroj převzatý od České tiskové kanceláře.

⁵⁶ Představila se Demokratická strana zelených jako alternativa Strany zelených. Dostupné na: <http://www.mediafax.cz/domaci/2840263-Predstavila-se-Demokraticka-strana-zelenych-jako-alternativa-Strany-zelenych>, 4. 11. 2011.

⁵⁷ Sněmovna bude hlasovat o vyslovení nedůvěry vládě 24. března. Dostupné na: <http://www.novinky.cz/domaci/164086-snemovna-bude-hlasovat-o-vysloveni-neduvery-vlade-24-brezna.html>, 4. 11. 2011

Den před hlasováním se snažil premiér Topolánek přesvědčit nerozhodnuté poslance, mezi něž patřily i poslankyně O. Zubová a V. Jakubková. Obě deklarovaly, svoji ochotu s premiérem jednat. Obě však trvaly na tom, že se rozhodnou až podle samotného jednání Sněmovny před hlasováním (Kolína, 2009a).

Premiérovo přesvědčování však nemělo kýžený úspěch, vládě se tentokrát nepodařilo získat důvěru ve Sněmovně. Za pouhé dva roky a dva měsíce od jmenování Topolánkovy vlády, stihla opozice vyvolat již páté hlasování o vyslovení nedůvěry. Opozice získala potřebných 101 hlasů díky koaličním poslancům. Vládu potopili V. Tlustý z ODS (avizoval to však předem), překvapivě však i J. Schwippel rovněž z ODS a obě poslankyně původně za Stranu zelenou. V. Jakubková svoje rozhodnutí vysvětlila s tím, že žádala premiéra, aby hlasování o důvěře vlády bylo spojeno se zákonem o lobbingu a též aby vláda odvolala nejvyšší zástupkyni R. Veseckou. Jelikož však shodu s premiérem Topolánkem nenašla, vyslovila vládě nedůvěru (Dolanský, Kolář, Hlušík, 2009).

O. Zubová ve svém vystoupení ve Sněmovně před hlasováním o nedůvěře se vyslovila poměrně jednoznačně kriticky ohledně Topolánkovy vlády. Vláda slibovala reformy, ale nebyla je schopná prosadit. Místo zdravotnické reformy jen neustálé dohady ohledně poplatků. Přiznala rovněž značnou deziluzi nad stavem ve Straně zelených. Když Zelení vstupovali do Poslanecké sněmovny, tak slibovali novou politickou kulturu, boj s korupcí, transparentnost. Podle Zubové je na voličích ať posoudí, zda strana sliby splnila. Sice neřekla přímo, jak bude hlasovat, z jejího projevu to bylo všem jasné.⁵⁸

J. Schwippel a jeho vyslovení nedůvěry vládě bylo pro mnohé překvapením, ale ODS si byla vědoma, že poslanec s mnohými věcmi nesouhlasil a v předchozím hlasování o nedůvěře vlády se stejně jako poslankyně Zubová a Jakubková zdržel hlasování. Ve svém vystoupení na 53. schůzi Poslanecké sněmovny odmítl podpořit vládu především kvůli postoji ODS k ratifikaci Lisabonské smlouvy. Strana, která pro Českou republiku podpořila tak nevýhodnou smlouvu nemůže mít jeho důvěru.⁵⁹ Vylovení nedůvěry se tak poprvé v české historii stalo nástrojem pro pád vlády.

Až po samotném hlasování vypluly na povrch sliby, které jak koalice, tak i opozice slibovaly za svoji podporu poslankyním Zubové a Jakubkové. Obě poslankyně napínaly vládu až do posledního okamžiku. Až do samotného hlasování ani jedna neprozradila, jak

⁵⁸ Stenografický zápis 53. Schůze, 24. března 2009. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053021.htm#r1>, 4. 11. 2011

⁵⁹ Stenografický zápis 53. Schůze, 24. března 2009. Dostupné na: <http://www.psp.cz/eknih/2006ps/stenprot/053schuz/s053023.htm#r3>, 4. 11. 2011

bude hlasovat. Premiér Topolánek nabídl O. Zubové uznání DSZ jakožto regulérní politické strany ve Sněmovně. ČSSD však nabídla poslankyním možnost ovlivnit obsazování ministrů v nové úřednické vládě. Nabídka od opozice, jak hlasování ukázalo, poslankyně zaujala více (Hluštík, Kolář, 2009).

Vláda tedy byla svržena, ale opozice při tom neměla připravenou žádnou vládní alternativu, což znovu vyvolalo otázky, zda by se nemělo zavést konstruktivní vyjádření nedůvěry po vzoru Německa.

5. Od ustanovení úřednické vlády až do prosincového sjezdu strany

Jednalo se sice o velmi krátké období, ale pro Stranu zelených se změnilo mnohé. Po pádu vlády se intenzivně podílela na sestavování úřednické vlády J. Fischera a připravovala se na červnové volby do Evropského parlamentu, kde měla strana po loňských nevydařených krajských a senátních volbách prokázat, že neztratila přízeň voličů. Tyto volby měly být jen jakousi prověrkou před skutečnou zkouškou ohněm pro Stranu zelených, před plánovanými předčasnými říjnovými volbami do Poslanecké sněmovny.

5.1 Formování překlenovací vlády

Ihned po pádu vlády bylo třeba najít napříč politickým spektrem uspokojivé řešení. Pád vlády uprostřed českého předsednictví v RADĚ EU nevrhal na Českou republiku příznivé světlo a bylo třeba urychleně jednat. Zástupci ČSSD, ODS, KDU – ČSL a SZ se dohodli na sestavení úřednické vlády 5. 4. 2009. Vláda měla vládnout do předčasných voleb plánovaných na podzim. Od dohody však již 6. 4. 2009 odstoupili lidovci, jejichž předseda J. Čunek, to vysvětlil tím, že nesouhlasí s překlenovací vládou, ale přál si, aby do konce českého předsednictví vládla Topolánkova namísto experimentů. Po tomto prohlášení zneklidnili Zelení a předsednictvo SZ vydalo prohlášení, že pokud se lidovci od dohody distancují, potom celá dohoda o spolupráci čtyř koaličních stran zaniká a Zelení odmítli asistovat na velké koalici ČSSD a ODS (Dolanský, 2009).

Zelení však nadále věřili, že si svůj postoj lidovci rozmyslí a na dohodu o překlenovací vládě ještě přistoupí. Členka vyjednávacího týmu D. Stehlíková by byla ochotna kvůli návratu lidovců jednat o řadě ústupků. Její přesvědčení, že si to lidovci ještě rozmyslí, se však ukázalo jako liché a úřednická vláda, již měl vést k podzimním volbám J. Fischer byla jmenována prezidentem 9. 4. 2009 bez podpory lidovců (Hlušík, 2009c).

Do úřednické vlády nominovala SZ osoby do tří rezortů. Do resortu životního prostředí, školství a kultury. Ministrem životního prostředí měl být L. Miko.⁶⁰ Na ministerstvo školství navrhli do čela J. Dürra bývalého náměstka ministra a univerzitního profesora O. Lišky. Třetí post kde si Zelení nominovali svého člověka, bylo ministerstvo

⁶⁰ Už od 90. Let pracoval na různých pozicích v sektoru životního prostředí. V letech 2002 – 2005 pracoval jako náměstek na ministerstvu životního prostředí. Od roku 2005 vedl sekci ochrany přírodních zdrojů na Ředitelství ochrany přírodních zdrojů při Evropské komisi. Zdroj: <http://www.nasipolitici.cz/staraverze/cs/politik/592-ladislav-miko>, 6. 11. 2011.

kultury. Strana navrhla M. Smolíkovou ředitelku centra Proculture, úzce spolupracující s ministerstvem kultury (Kratochvíl, Drchal, Kolář, 2009).

Premiér Fischer se zpočátku snažil jmenovat si svoje vlastní kandidáty do rezortů. Dokonce na schůzce 30. 4. 2009 řekl M. Bursíkovi, že se zelenými ve vládě nepočítá s odůvodněním, ať si udělá pořádek ve vlastní straně. Fischerovy snahy nominovat si vlastní osobnosti se nelíbili politickým představitelům, kteří považovali jeho kroky za naprosto nekompetentní, a úřednický premiér tento tlak neustál a ustoupil (Kratochvíl, 2009a).

Po jednání s představiteli ČSSD, ODS a SZ premiér ustoupil od svých nominovaných jmen. Strana zelených si i přes nesouhlas sociálních demokratů uhájila kandidáta J. Mika. ČSSD nesouhlasila s kandidátem na ministerstvo životního prostředí L. Mikem, protože podle nich nebyl, Miko dostatečně kompetentní pro řízení tohoto ministerstva. Tento argument, označil předseda zelených M. Bursík za naprosto směšný vzhledem k Mikovým zkušenostem coby náměstka ministerstva životního prostředí, či jeho působení na důležitém postu v Evropské komisi. Navíc se zeleným podařilo prosadit si i důležitost ministerstva pro lidská práva v úřednické vládě, s kterým se původně vůbec nepočítalo. Zeleným se podařilo přesvědčit ostatní parlamentní strany o jeho důležitosti v době narůstajícího pravicového extremismu. V jeho čele měl stanout opět M. Kocáb (Dolanský, Hlušík, 2009).

5.2 Volby do Evropského parlamentu a jejich důsledky

Všeobecně se dalo předpokládat, že volby do evropského parlamentu by mohly dosti napovědět, jak dopadnou mnohem důležitější předčasné parlamentní volby plánované na říjen 2009.

V květnu v plném proudu začala probíhat kampaň do Evropského parlamentu, šlo o druhou volební kampaň na území České republiky. Nově vzniklá DSZ na svých početných billboardech snažila voliče přilákat na tvář strany O. Zubovou. Jenom v Praze měla strana několik desítek billboardů, ale samotná tvář strany o probíhané volební kampani nebyla schopná nic konkrétního říct. Stranu sponzoroval údajně pěti milióny korun podnikatel J. Soukup, který se v rozhovorech netajil, že by se rád podílel na ovlivňování věcí veřejných a byly známy i jeho úzké vazby ve vedení ČSSD. Podle odborníků na marketing však

majitel mediální agentury musel vzhledem četnosti billboardů na kampaň investovat daleko vyšší částku, než sám podnikatel přiznal (Plesl, 2009).

Po velmi drtivém nástupu volební kampaně DSZ se předseda Strany zelených vyjádřil o DSZ jako o straně bez volebního programu, které jde jen o tom, aby uškodila zeleným. Navíc M. Bursík rozčílilo, že si strana přivlastnila podporu V. Havla, a chlubila se jí na svých internetových stránkách. Bursík jejich jednání označil za sprostou zlodějnu (Kolín, 2009b).

Je opravdu otázkou zda DSZ šlo o volební úspěch, či jen o vymezení se vůči Straně zelených. Jejich volební spot byl nic neříkající, a snažil být se rádoby vtipný. Demokratická strana zelených si ve spotu dělala legraci s předvolebních slibů. O. Zubová v něm slibovala voličům, že pokud zvolí stranu č. 11, budou se mít do konce života dobře a nebudou muset pracovat.⁶¹

V. Havlovi se nelíbilo handrkování a nejasnosti o jeho podpoře, a tak na tiskové konferenci objasnil, že podporuje Stranu zelených, kterou vede M. Bursík. To podle V. Havla jsou jediní a praví Zelení. Podle bývalého prezidenta bylo důležité, aby se strana udržela v Parlamentu a tvořila určitou alternativu vůči ODS a ČSSD. Bez přítomnosti zelených v Parlamentu, by se podle něj vytvořil podmínky k nedobrému vývoji v naší zemi, a proto se rozhodl veřejně projevit voje sympatie SZ a jasně řekl, koho bude v evropských volbách volit. Kromě bývalého prezidenta se zelené v evropských volbách chystaly podpořit další známé osobnosti jako L. Smoljak, O. Sommerová či E. Holubová. Podpora osobností mohla straně jedině pomoci, protože strana se podle předvolebních průzkumů pohybovala na hranici volitelnosti (Čabanová, Čápová: 2009).

Stranu zelených v médiích podporoval i nestraník a bývalý ministr zahraničí K. Schwarzenberg. Podle něj Evropa potřebuje změnit svoje myšlení. Podle něj nastane další ekonomická krize, pokud se budou evropští politici soustředit pouze na podporu exportu a hospodářského výkonu. Právě zelené považoval za jednu z mála politických stran, jež by byla schopna vybočit ze zažitých kolejí, protože podle jeho slov ve svém myšlení nebyli ještě zabetonováni. Aby se Zelení dostali do parlamentu, považoval za nezbytné pro získání ekologických dotací. Stejně jako V. Havel se obával, kam se posune česká politika bez

⁶¹ Strany už útočí na voliče předvolebními spoty. Podívejte se. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/strany-uz-utoci-na-volice-predvolebnimi-spoty-podivejte-se-p49-/domaci.aspx?c=A090520_115856_domaci_adb, 6. 11. 2011.

zastoupení zelených. Věřil, že pokud Strana zelených nezůstane v Poslanecké sněmovně, ovládnou českou politiku lobbistické skupiny, více než tomu bylo dosud.⁶²

Zelení ve svém předvolebním spotu využili mediálního zesměšnění jejich kandidátky K. Jacques, která v televizní talk show nedokázala odpovědět na to, co je biomasa. Ve volebním klipu strany si povídala kráva s kozou o tom, koho budou volit do Evropského parlamentu. Klip situovali na farmu, kde si kráva s kozou povídaly, koho budou volit. Kráva řekla, že bude volit SZ, na což reagovala koza poznámkou, že ta „Káťa ani neví, co ta biomasa je. Kráva kontrovala, tím, že to vůbec není důležité, ale hlavní je, že se dostanou do Evropy. Klip narážel i na prezidenta V. Klause, když v klipu vystupoval kohout, přivázaný za nohu k maketě Pražského hradu a zvířata to okomentovala tak, že snad ve spojené Evropě přestane jednou i ten kohout pořád vyřvávat. Mottem klipu byla výzva, že pokud si voliči přejí, aby velká Evropa zkulivovala český dvorek, mají volit č. 26, tedy zelené.⁶³

Odborníci na reklamu označili klip zelených za poměrně zdařilý, kterému se jako jednomu z mála podařilo překročit meze „domácího videa“. Podle L. Báci z reklamní agentury Ogilvy Group měl klip nápad a nechyběl mu ani vtip.⁶⁴

Strana zelených si uvědomovala, že Evropské volby jsou pro ně z hlediska podzimních předčasných parlamentních voleb důležitým ukazatelem voličské podpory. Centrum pro výzkum veřejného mínění zjišťovalo v květnu 2009 na vzorku 1038 občanů, zda se chystají k volbám do Evropského parlamentu a následně koho by volili. Podle průzkumu by se volební účast měla pohybovat okolo 40 % a zelené by volilo 5, 5 % dotázaných (Kunštát, 2009a).

Strana zelených musela navíc čelit kromě kandidatury programového konkurenta DSZ i další ekologické straně, kterým bylo hnutí Zelení, jež ale nezveřejnilo žádný volební program do evropských voleb. Strana zelených nazvala svůj volební program Zelená cesta z krize. Hned v úvodu se nezapomněla strana vymezit vůči ostatním subjektům říkající si „Zelení“. V programu nechyběla aktivní podpora obnovitelné energie a kritika jaderné energie. Podle SZ dnešní jaderné technologie nesplňují kritéria

⁶² Práví zelení jsou ti Bursíkovi, prohlásil do kamer V. Havel. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/pravi-zeleni-jsou-ti-bursikovi-prohlasil-do-kamer-vaclav-havel-p76-/domaci.aspx?c=A090518_122638_domaci_klu, 6. 11. 2011.

⁶³ Zelení přetavili trapas Jacques s biomasou ve volební klip. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/zeleni-pretavili-trapas-jacques-s-biomasou-ve-volebni-klip-poe-/domaci.aspx?c=A090519_112831_domaci_klu, 6. 11. 2011.

⁶⁴ Strany už útočí na voliče předvolebními spoty. Podívejte se. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/strany-uz-utoci-na-volice-predvolebnimi-spoty-podivejte-se-p49-/domaci.aspx?c=A090520_115856_domaci_adb, 6. 11. 2011.

udržitelosti. Dále slibovali, že se zasadí o zpřísnění antimonopolní a antikartelové legislativy. Zelení v programu vyzdvihovaly drobné a střední podnikatele, kteří měli být páteří ekonomiky v době, kdy velké korporace jsou schopny přemístit svoji činnost z daného území velmi krátkého okamžiku a Zelení v nich spatřovali tudíž největší nejistotu z hlediska trhu práce. Dále v programu Zelení slibovali bezpečnější a ekologičtější dopravu. Chtěli podpořit návrh, aby členské státy mohly do mýtného zahrnout nejen náklady na znečištění ovzduší a hluku, ale i z přetížení silničního provozu a ohrožení bezpečnosti.⁶⁵ Obecně vzato program zelených do Evropského parlamentu byl jen velmi málo určitý a ničím výjimečný.

I přes poměrně nadějně vyhlídky v předvolebních průzkumech. Strana zelených se nejen že do Evropského parlamentu nedostala, ale získala pouhé dvě procenta hlasů, tedy 48 621 hlasů. CVVM se netrefila, ani co se týče volební účasti, která byla jen 28, 22 %. Až na desetiny procenta šlo tedy o shodnou volební účast jako u prvních evropských voleb v roce 2004. Strana nejen že volebně naprosto propadla, ale malý počet hlasů znamenal pro stranu i menší příspěvek od státu. Ze zákona každá strana, jež dosáhne v evropských volbách alespoň 1 % hlasů, dostane od státu peníze (30 Kč za hlas) pro zelené to představovalo tedy zisk necelého 1, 5 miliónu Kč.⁶⁶

Volby se však mohly pochlubit jednou zajímavostí. Češi využili ve volbách mnohem více metodu kroužkování než v předcházejících volbách. Pro evropské volby je dovoleno zakroužkovat maximálně vždy dva jedince na vybrané kandidátce. U strany zelených se metoda kroužkování projevila poměrně výrazně. Až čtvrtá socioložka J. Šiklová získala dvakrát více přednostních hlasů než lídr kandidátní listiny J. Dusík.⁶⁷

I hned po nepodařeném volebním víkendu se rozhodl šéf strany Bursík nabídnout vedení SZ svoji rezignaci, která byla vedením přijata a jeho funkci převzal první místopředseda O. Liška. M. Bursík volební výsledek označil za velmi špatný a rozhodl se z něho vyvodit přímou zodpovědnost (Kubálková, 2009).

Programový konkurent DSZ nezískala ani jedno procento hlasů, což však poslankyně, členka strany a hlavní mediální tvář DSZ označila za nástupní cifru strany. Nechala se slyšet, že její straně uškodila diskreditační kampaň SZ. Výsledek Strany zelených bohužel potvrdil, že se zelenou myšlenkou bylo naloženo špatně a hlavní díl viny

⁶⁵ Zelená cesta z krize. Dostupné na: http://euvolby.zeleni.cz/11-Nas_program, 6. 11. 2011.

⁶⁶ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky v dnech 5. 6. – 6. 6. 2009. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/ep2009/ep11?xjazyk=CZ>, 7. 11. 2011.

⁶⁷ Volby do Evropského parlamentu konané na území České republiky v dnech 5. 6. – 6. 6. 2009. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/ep2009/ep1511?xjazyk=CZ&xstrana=26>, 7. 11. 2011.

nese hlavně M. Bursík a jeho politický styl. Nebyla to prohra pro Stranu zelených, ale pro všechny zelené (Kratochvíl, 2009b).

5.3 Pokusy o stmelení Strany zelených do předčasných říjnových voleb

Po odchodu M. Bursíka z vedení strany, nabídla O. Zubová spolupráci Straně zelených. Navrhla možné znovuspojení SZ a DSZ. Volby do Evropského parlamentu podle Zubové jasně ukázaly, že v České republice je místo jenom pro jednu zelenou stranu a DSZ byla připravena se Stranou zelených spolupracovat. Kladla si však další podmínky pro možnou spolupráci. Musela by odejít i K. Jacques strana by si musela zvolit nové předsednictvo. O. Liška odmítl o jakékoliv spolupráci s O. Zubovou vůbec uvažovat, kvůli přetrvávajícím důvodům jejího vyloučení ze SZ. O. Liška prohlásil, že jeho cílem je samozřejmě stranu znovu sjednotit, ale dialog s O. Zubovou neplánoval s odůvodněním, že politici, již rozbili Stranu zelených, nemají u nich místo. O. Liška se snažil o přilákání mladých voličů a polistopadové generace, jež se cítila neoslovena současnou politikou a nemající volební alternativu. Současně však věděl, že důležité bude udržet si i voliče z roku 2006 (Čabanová, Kolář, 2009).

Na zasedání předsednictva strany 8. června 2009, kde oficiálně oznámil svoji rezignaci M. Bursík, chtěla odejít z funkce místopředsedkyně strany i jeho partnerka a stranická kolegyně K. Jacques. Předsednictvo však její rezignaci odmítlo přijmout se slovy, že rezignace předsedy a zároveň i místopředsedkyně by příliš oslabilo vedení Strany zelených. K. Jacques s tím tedy souhlasila, ale oznámila, že nebude kandidovat v chystaných předčasných volbách do Sněmovny. Důvodem byl stejně jako u M. Bursíka volební neúspěch v evropských volbách. O. Liška odmítl spekulace, že by odchod Martina Bursíka a Kateřiny Jacques oslabilo zelené. Strana zelených podle něj může nabídnout dost dalších kvalitních kandidátů (Kolář, Kratochvíl, 2009).

Po vnitrostranických sporech křesťanských demokratů na začátku roku 2009 a jejich vyvrcholením na stranickém sjezdu koncem května, oznámil na začátku června M. Kalousek odchod od lidovců a zároveň oznámil i přání založit novou konzervativní politickou stranu (Havlík, 2010: s. 20 – 21). Do své zakládající strany, kterou pojmenoval TOP 09, vstoupil i K. Schwarzenberg do té doby sympatizant Strany zelených a jejich bývalý ministr zahraničních věcí v Topolánkové vládě. M. Bursík se v rozhovoru pro Lidové noviny nechal slyšet, že Schwarzenbergův krok považoval za jeho největší

politický omyl. Prohlásil, že si ho velmi váží a je mu vděčen za podporu straně i práci pro Stranu zelených během evropských voleb, kdy pracoval opravdu naplno. Bursík nevěřil, že M. Kalouskovi jde o založení fungující politické strany, která mu má sloužit jen coby přestupní stanice k vstupu do ODS (Dolanský, 2009a).

Sám K. Schwarzenberg na konferenci k založení TOP 09 vysvětlil, proč se odklonil od Strany zelených a vstoupil do Kalouskovy strany. Prohlásil, že Zelení se musí obnovit a vydat se novou cestou a on jako dinosaurus ze staré doby tam nechtěl překážet (Drchal, 2009).

M. Bursík si nebral v rozhovoru pro Lidové noviny servítky vůči postoji k DSZ, jež poškodila SZ tím, že její založení vzbudilo u voličů dojem, že Strana zelených nebyla jednotná. Zubová poškodila image Strany zelených. Zajímavé však bylo, koho viděl v pozadí DSZ. Za vším podle něj byla ČSSD a především předseda J. Paroubek, jenž měl na zelené spadeno již po parlamentních volbách 2006, kdy kvůli jejich přítomnosti v Parlamentu nemohl sestavit vládu s tichou podporou komunistů a proto má prý Paroubek vůči zeleným averzi a rozhodl se je poškodit. Snažil se přinutit zelené, aby deklarovali, že se považují za přirozenou součást levice a k tomu měli Paroubkovi posloužit osoby jako V. Jakubková, O. Zubová, vlivný podnikatel J. Soukup či M. Stropnický (Kaiser, 2009).

Termín říjnových voleb se blížil a Strana zelených se snažila vypořádat s bouřlivým rokem 2009, ale nebylo to jednoduché. Po odchodu M. Bursíka se rozhodla do SZ vrátit D. Kuchtová a podala si 21. 6. 2009 přihlášku domovské organizaci v Českém Krumlově, ta ji jednohlasně přijala, ale o jejím definitivním členství muselo rozhodnout předsednictvo strany. O. Liška se nechal slyšet, že je zásadně proti, aby se do Strany zelených vrátili členové z frakce Demokratická výzva. Byl přesvědčen, že důvody jejich vyloučení stále přetrvávají, ale konečné rozhodnutí samozřejmě musí vzejít od předsednictva strany.⁶⁸

Čas ukázal, že Bursíkova teorie o tom, že za DSZ stojí sociální demokraté v čele s J. Paroubkem, se ukázala jako docela pravděpodobná po zveřejnění informace, že O. Zubová, jedna z osob zodpovědných za pád Topolánkovy vlády, měla kandidovat v Praze na kandidátce ČSSD. Předsednictvu ČSSD navrhl O. Zubovou šéf pražských sociálních demokratů P. Hulínský, jenž samozřejmě odmítl jakoukoliv spojitost s hlasováním o důvěře vlády. DSZ se nechystala do předčasných parlamentních voleb kandidovat samostatně, což potvrdil místopředseda strany J. Soukup. DSZ by neměla úplně zaniknout, ale sblížovat se s ČSSD. Podle O. Lišky se jen prokázalo, že DSZ byla ve skutečnosti

⁶⁸ Kuchtová se vrací do Strany zelených. *Lidové noviny* 16. 6. 2009, s. 1. Převzato od České tiskové kanceláře.

volebním projektem sociálních demokratů, jak rozbít Stranu zelených (Kolář, Kubálková, 2009). Prohlášení předsedy O. Lišky i jeho předchůdce M. Bursíka se přece jen jeví poněkud paranoidním a je za tím vidět tak trochu snaha, hledat vinu za vlastní neúspěch u jiných. Proč by se měl snažit J. Paroubek poškodit stranu, která se pohybovala ve voličských preferencích, jen okolo pěti procent. Většinou však spíše pod potřebným volebním prahem.

Jmenování O. Zubové na pražskou kandidátku, kde měla přiděleno páté místo, vyvolalo nespokojení ve vedení strany. Vedení ČSSD sice O. Zubovou odsouhlasilo, ale především díky J. Paroubkovi, jenž O. Zubovou doporučil na ústředním výkonném výboru. O. Zubovou nepodpořili místopředsedové B. Sobotka, M. Hašek ani R. Onderka. Především argumentovali tím, že ČSSD se přece nemusí spojovat s někým tak neúspěšným, jako byla DSZ. Za prosazením O. Zubové byla v neposlední řadě i velká finanční částka od podnikatele J. Soukupa, který deklaroval podporu O. Zubové v kampani ve výši 10 milióny Kč (Čápová, 2009).

Ani změna ve vedení strany zelených však nestačila, aby se strana, co se týče stranických preferencí, posunula nad hranici 5 %. Podle šetření CVVM z poloviny června by se pro SZ rozhodlo hlasovat jen 4 % oprávněných voličů s tím, že do šetření se započítávají i nerozhodnutí voliči (Kunštát, 2009b).

Ocitnutí se pod prahem volitelnosti byl asi hlavním důvodem, proč se strana uchýlila k řadě populistických kroků. Navrhli omezit poslaneckou imunitu, jejich přísný návrh, kdy o imunitu by přišli poslanci a senátoři vždy, když by překročili zákon. Imunita by se vztahovala jen na projevy a hlasování v Poslanecké sněmovně a Senátu. Tento přísný návrh kabinet J. Fischera odsouhlasil. Už však neuspěli ve snaze zapůsobit na mladé voliče bezplatným stahováním autorských děl z internetu. O. Liška dokonce uvažoval o společné kandidátní listině s Českou pirátskou stranou, ti však návrh odmítli s přáním kandidovat samostatně (Hympl, 2009).

Z jednání zelených bylo očividné, že cítili blížící se další volební prohru. Část zelených dokonce sepsala výzvu M. Bursíkovi, aby se vrátil zpět do vysoké politiky a kandidoval v říjnových parlamentních volbách. Dopis však v dopise svým spolustraníků výzvu odmítl, poděkoval za důvěru v jeho schopnosti, ale rozhodl se místo stranické politiky dělat konkrétní práci pro ochranu klimatu a životního prostředí (Dolanský, 2009b).

K velmi důležité dohodě došlo pro SZ 6. 8. 2009. V reakci na stále se propadající preference předseda zelených O. Liška podepsal dohodu o dlouhodobé spolupráci s lídrem SOS P. Rytířem⁶⁹

Spolupráce s SOS nebyla pro zelené nic nového. Již v prvních krajských volbách strany kandidovaly společně v Pardubickém kraji a v roce 2004 se k SOS hlásila část zelených v opozici k Patočkovu vedení, ale spolupráce podepsaná v roce 2009 byla zajisté nejbližší spolupráci v historii obou politických subjektů. Díky dlouhodobé spolupráci bylo zřejmé, že strany mají k sobě velmi blízko.

Strana zelených slíbila Straně pro otevřenou společnost místa na kandidátkách pro mimořádné sněmovní volby, ale také se strany zavázaly ke spolupráci pro senátní i komunální volby. SOS se mohla rovněž pochlubit významným volebním úspěchem. V roce 2006 se podařilo SOS získat jedno senátní křeslo. Obsadila ho Mgr. Soňa Paukrtová kandidující ve volebním obvodu Jablonec nad Nisou jako nezávislá kandidátka. Podařilo se jí obhájit senátorské křeslo z roku 2000, kdy kandidovala za koalici US – DEU. Stejně jako v roce 2000 porazila v roce 2006 v druhém kole kandidáta ODS starostu Jablonce nad Nisou občanského demokrata J. Čerovského.⁷⁰

Zelení vyjednávali o spolupráci i s hnutím Zelení, které se však rozhodlo do voleb nekandidovat, což pro SZ nebyla zas tak špatná zpráva. Jejich absencí ubyl zeleným programový konkurent. O. Liška oznámil, že vzhledem omezeným finančním zdrojům nehodlá strana do volební kampaně investovat desátky miliónů korun jako v předešlých parlamentních volbách, ale jen jednotky miliónů korun. Očekával s příspěvky od jednotlivých kandidátů i od SOS. Předseda SOS si byl vědom, že jako samostatný subjekt by neměl v obrovské konkurenci žádnou šanci. Pro spojení těchto dvou politických subjektů mluvila i jejich programová blízkost. Obě strany se chtěly soustředit na ekologii, boj s korupcí a prosazování šetrných technologií.⁷¹

16. srpna Strana zelených definitivně schválila konečnou podobu kandidátních listin do předčasných parlamentních voleb. Na čelních místech kandidátních listin figurovala známá jména jako věrná „zelená“ J. Šiklová nebo člen kabinetu evropského komisaře pro sociální problematiku J. Jařab. SOS sestavovala např. kandidátní listinu pro

⁶⁹ Zelení se spojili s SOS. Zachráni se v parlamentu? *Lidové noviny* 7. 8. 2009, s. 4. Převzato z České tiskové kanceláře.

⁷⁰ Volby do Senátu Parlamentu ČR konané dne 20. 10. – 21. 10. 2009. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/senat/se1111?xjazyk=CZ&xdatum=20061020&xobvod=35&xv=2&xt=1>, 8. 11. 2011.

⁷¹ Zelení se spojili s SOS. Zachráni se v parlamentu?. *Lidové noviny* 7. 8. 2009, s. 4. Převzato od České tiskové kanceláře.

Plzeňský kraj a zároveň Strana pro otevřenou společnost doplňovala kandidátky svými známými regionálními osobnostmi. O. Liška se nechal slyšet, že se mu podařilo dosáhnout shody mezi vedením SZ a regiony. Podle něj je strana mnohem silnější, než v minulých měsících. Částka vyčleněná na kampaň by podle O. Lišky neměla přesáhnout pět miliónů korun. Prostředky na kampaň strana získala ze státního příspěvku a soukromých darů.⁷²

5.4 Zrušení říjnových voleb a prosincový sjezd strany v Brně

Poprvé v historii na základě stížnosti nezařazeného poslance M. Melčáka, Ústavní soud zrušil 10. září předčasné volby naplánované na 9. a 10. října. Tento krok očekával jen málokdo. Okamžitě se ze všech politických stran ozvala ostrá kritika vůči Ústavnímu soudu. Pokud chtěly strany stihnout volby alespoň v listopadu, muselo by dojít ke změně ústavního zákona, tedy zahrnou do ústavy článek o samorozpuštění Poslanecké sněmovny (Dolanský, 2009c).

Odsunutí předčasných voleb o předpokládaný měsíc způsobilo stranám řadu nepříjemností především finančního rázu. Především strany ODS a ČSSD, které do kampaně investovaly největší částky, na rozhodnutí Ústavního soudu dost tratile. ODS se vyjádřila, že prodloužení volební kampaně o měsíc, bude stranu stát přibližně 10 miliónů korun. Strana zelených měla v tomto ohledu štěstí. Na prodloužení volební kampaně tratile z parlamentních stran nejméně, jelikož neinvestovali do billboardů (Dolanský, 2009d).

Parlament v situaci hrozící ústavní nouze jednal opravdu velmi rychle. Využil se senátní návrh z léta 2006, jehož první čtení proběhlo již v prosinci, ale druhé až v květnu 2009. Novela byla dokončena třetím čtením ihned den po rozhodnutí Ústavního soudu, na 60. schůzi Poslanecké sněmovny byla novela ústavního zákona bez problémů přijata. Z přítomných 190 poslanců hlasovalo pro přijetí 149 (potřebné kvórum bylo 120). Stálo za povšimnutí, jak se hlasovalo. Proti rozhodnutí se vyslovili všichni poslanci SZ. Poslanci za Stranu zelených se shodli na tom, že si sice přejí předčasné volby, ale k těm by muselo dojít standardní cestou. Zelení odmítli spolupracovat na účelovém rychloschvalování novely ústavy. Vyřazená členka zelených V. Jakubková se zdržela hlasování. O. Zubová byla jedinou z nezařazených, která hlasovala pro přijetí.⁷³ Ještě ten samý den novelu ústavy schválili i senátoři. Při účasti 72 senátorů se vyslovilo pro schválení 63 senátorů (potřebné

⁷² Zelení měnili kandidátku, přednost mají známí lidé. *Lidové noviny* 17. 8. 2009, s. 5. Převzato od České tiskové kanceláře.

⁷³ 60. schůze, 151. hlasování, 11. 9. 2009, Novela z. Ústava České republiky. Dostupné na: <http://www.psp.cz/sqw/hlasy.sqw?G=50506&o=5>, 12. 11. 2011.

kvórum bylo 44 hlasů). Proti byli tři senátoři KDU – ČSL a šest se zdrželo, mezi nimiž byl i K. Schwarzenberg (Balík, 2010, s. 63).

Stranám se tedy podařilo protlačit novelu ústavního zákona a začali jednat o termínu předčasných voleb. I přes počátečný protest ČSSD kvůli obavám ze zneužití symboliky, se strany dohodli na termínu 6. a 7. listopadu. K rozpuštění Sněmovny mělo dojít 16. září 2009. Jenže došlo k dosti nečekanému zvratu, když takřikajíc přes noc změnil předseda J. Paroubek své rozhodnutí a prosadil své stanovisko i mezi poslanci a senátory ČSSD. Rozhodl se nepodpořit dohodu stran na předčasných listopadových volbách, a tudíž odmítl hlasovat o rozpuštění Sněmovny. Údajným důvodem byla prý skutečnost, že z důvěryhodných zdrojů dostal J. Paroubek informace, že Ústavní soud, by opět zpochybnil novelu ústavního zákona. J. Paroubek odmítl riskovat, že by po rozpuštění sněmovny podle znění ústavy vládl Senát, v kterém však dominovala ODS. Definitivně tedy padl plán o uskutečnění předčasných voleb a úřednická vláda se neplánovaně musel prodloužit až do regulérních jarních voleb v roce 2010 (Balík, 2010: s. 64 – 65).

Začátkem října opustil vládu ministr životního prostředí L. Míka a vrátil se o svého úřadu v Evropské komisi, kde zastával post ředitele odboru pro ochranu přírodních zdrojů. Novým ministrem byl jmenován Stranou zelených jeho náměstek J. Dusík, jenž kvůli ministerskému křeslu přerušil dokonce i členství ve SZ, jelikož podle dohody politických stran ve Fischerově úřednické vládě nesmí být žádný straník (Kalenský, 2009).

Pověřený předseda zelených O. Liška, který byl jistě přesvědčen, že jednal pro blaho České republiky, však zašel poměrně daleko v kritice prezidenta V. Klause ohledně jeho postojů k Lisabonské smlouvě. Neustálé odmítání smlouvu schválit proevropskou Stranu zelených dost popuzovala a O. Liška situaci vyostřil doté míry, že považoval za nutné uvažovat o odvolatelnosti prezidenta České republiky. Pro svůj až extrémní názor však nenalezl napříč politickými stranami sebemenší podporu, ba právě naopak mezi politickými kolegy vyvolal spíše pobavení, či naprosté zděšení. Z. Škromach se nechal slyšet, že něco podobného by očekával spíše od zástupce Dělnické strany, P. Gandalovič o Liškovi zase prohlásil, že je prostě zoufalý a snaží se zapůsobit každým způsobem (Čabanová, Vadlejchová, 2009). Jednání O. Lišky by se dalo pochopit. Situace pro zelené nebyla nijak povzbudivá. Stranické preference se pohybovaly dosti hluboko pod potřebnou nutnou hranicí pro vstup do Poslanecké sněmovny, tedy se nebilo čemu divit, že se snažil O. Liška přilákat voliče, v tomto případě se snažil zapůsobit na proevropsky orientované voliče a odpůrce názorů V. Klause, na čemž by jistě nebylo nic špatného, kdyby si

k obhajobě Evropské unie nevybral, tak problematický dokument jakým byla Lisabonská smlouva, kterou nečetli ani všichni poslanci, natož aby smlouvě rozuměla široká veřejnost.

Mnohem povedenějším a důležitějším bylo pro O. Lišku vystoupení na volebním sjezdu SZ konaném 4. až 6. v Brně. Hlavním úkolem sjezdu bylo zvolit nové vedení strany. Na post předsedy strany kandidovali tři kandidáti. Pověřený předseda dosavadní místopředseda strany O. Liška, kritik současného vedení M. Stropnický a J. Linhart pardubický člen pardubického zastupitelstva. Předsedou strany byl zvolen O. Liška. Z registrovaných 253 delegátů pro něj hlasovalo 170 delegátů. M. Stropnický obdržel jen 60. Hlasů a poslední kandidát J. Linhart pouhých šest hlasů. Volební sjezd potvrdil, že i po odchodu M. Bursíka z vrcholné politiky zůstalo ve vedení strany Bursíkovo křídlo. Prvním místopředsedou byl zvolen F. Pelc, zde už byla volba o dost dramatictější. Pelc porazil druhého P. Štěpánka jen o pouhých 34 hlasů.⁷⁴

Na sjezd strany dorazila i její bývalá první místopředsedkyně D. Kuchtová, kterou sice její domácí organizace navrhla na znovupřijetí do strany, ale přijetí nebylo schváleno republikovou radou SZ a ani to nebylo na programu dne. Na sjezd tedy přijela pouze jako nepozvaný divák. Nejsilnějším zástupcem opozice tedy zůstal M. Stropnický, jenž na sjezdu přirovnal Stranu zelených k zapšklé provincii. Prohlásil, že Strana zelených stojí mimo hlavní proud Evropských zelených, stejně jako Česká republika stojí mimo hlavní proud Evropské unie. Co se týče vyloučených straníků a jejich znovupřijetí se nechal O. Liška slyšet, že si z jejich strany neví o žádných snahách o získání členství a proto hovořit o jejich návratu označil za bezpředmětné (Veselá, Šenkýř, 2010).

⁷⁴ Zápis ze sjezdu ve dnech 4. – 6. Prosince 2009. Dostupné na: <http://sjezd.zeleni.cz/2812/rubrika/zapis-ze-sjezdu/>, 10. 11. 2011.

6. Volby v roce 2010 a neúspěch Strany zelených

Volby jen potvrdily, to co průzkumy předpovídaly. Strana zelených své voliče zklamala a nepodařilo se jí udržet si svoji voličskou podporu potřebnou k obhájení poslaneckého mandátu.

Volby v roce 2010 se interpretovaly jako projev hluboké změny českého stranického systému, nikoli jako variace na již viděné. Volební výsledek znamenal naprostý šok především pro v systému etablované lidovce, kteří poprvé od vzniku České republiky nepřekročili pětiprocentní volební klausuli a zůstaly tak mimo parlamentní dění.

Až do těchto voleb by se dal český stranický systém považovat za velmi stabilní. Jeho charakteristickým rysem byla stabilita a identita politických stran, tvořící jeho páteř. Od roku 1996 si stranický systém držel pětistranický formát, přičemž z tohoto formátu se měnila pouze pátá strana. České politické strany by se daly označit za dobře profilované nositele standardních ideologií. Strany si víceméně drželi svůj stálý elektorát a vykazovaly stabilní vzorce volební geografie (Koubek, 2010: s. 114).

6.1 Odchod zelených z vlády a příprava na volby

Na začátku března 2010 nabídl ministr pro lidská práva M. Kocáb svoji demisi premiérovi J. Fischerovi poté, co bulvární noviny odhalili jeho blízký vztah ke své mluvčí L. Abassové. Svoje rozhodnutí odůvodnil tím, že nechtěl dopustit, aby se debata o lidských právech svrhla na debatu o jeho soukromých záležitostech. Premiér však odmítl tuto demisi přijmout s tím, že zveřejnění soukromých informací bulvárním deníkem pro něj není relevantním důvodem k podání demise. Ocenil však zároveň snahu ministra zachovat se zodpovědně. Navíc mluvčí Abassová podala ihned výpověď, tudíž nebyl žádný důvod, aby odešel i ministr.⁷⁵

Straně zelených se i nadále nedařilo získat na svoji stranu voliče. V březnu by stranu volili jen 3 % občanů. Nedalo se však říct, že by strana neměla podporu významných osobností. Podporovatelé SZ v polovině března představili společně dopis s názvem My volíme Stranu zelených. Dopis byl přestaven veřejnosti 16. března V. Havlem a řadou dalších známých osobností z kulturního života. Mezi nimiž byli spisovatel I. Klíma, herec T. Hanák či evangelický farář S. Karásek. Celou akci zorganizoval bývalý

⁷⁵ Fischer nepřijal Kocábovu demisi. *Lidové noviny* 12. 3. 2010, s. 3. Převzato od České tiskové kanceláře.

člen US a bývalý ministr vnitra J. Ruml, který se novinářům přiznal, že si podal k zeleným přihlášku. Signatáři dopisu uvedli, že volí zelené, „protože jsou ze stavu české politiky zelení.“ Vyjádřili se, že Zelení jsou pro ně jedinou adekvátní alternativou na české politické scéně, jedinou nezkorumpovanou politickou stranou, která obstála v novinářském testu odolnosti poslanců vůči korupci.⁷⁶

Co se týče sympatizantů, nemohla si strana na nic ztěžovat, poněkud komplikovanější už byla situace mezi vedením strany zelených a vládou J. Fischera. Necelé dva měsíce před volbami oznámilo vedení strany, že již nadále nebude podporovat úřednickou vládu. Podle O. Lišky ztratila úřednická vláda J. Fischera svoji původní vyváženost. Z úřednické vlády podporované třemi politickými stranami (ČSSD, ODS a SZ) se podle vedení zelených stala jen loutkovládou J. Paroubka a jeho socialistů. Pro zelené bylo poslední kapkou, že po odchodu ministra životního prostředí J. Dusíka se premiér rozhodl pověřit řízením sektoru ministra zemědělství J. Šebestu, který byl ovšem nominován sociálními demokraty. Podle politických dohod měli mít však právo nominovat svého člověka do úřadu právě zelení. Po nedodržení této dohody se tedy rozhodli vládu dále nepodporovat a vyzvali i M. Kocába, aby z vlády odešel. M. Kocáb. Po Kocábově odchodu z vlády se mluvilo o tom, že by jeho post zastával jeho náměstek C. Walek, ale nakonec se premiér rozhodl, že do květnových voleb není třeba post obsazovat a řídil ho sám premiér (Křivka, 2010).

6.2 Studentské volby

Před samotnými volbami se rozhodla humanitární společnost Člověk v tísni uspořádat volby na nečisto na středních školách, organizaci nešlo o samotný výsledek volby, ale především chtěli přiblížit volební systém mladým studentům, kteří ještě nemají volební právo. Hlasování proběhlo 26 – 28. 4. 2010 a zúčastnilo se 135 středních škol (69 gymnázií, 68 odborných škol a 7 učilišť) a odevzdáno bylo celkem 20 233 platných hlasovacích lístků, volební účast byla 51, 1 %.⁷⁷

Tyto volby však vzbudily nečekané emoce a stala se z nich politická záležitost, když především hejtmani ČSSD vystupovali proti zveřejnění těchto výsledků. Hejtman Středočeského kraje D. Rath dokonce rozeslal ředitelům škol v Středočeském kraji dopis,

⁷⁶ Ruml se dal k zeleným, volí je i Havel. *Lidové noviny* 17. 3. 2010, s. 3. Převzato od České tiskové kanceláře.

⁷⁷ Výsledky studentských voleb 2010.

Dostupné na: <http://www.clovekvtisni.cz/index2.php?id=115&idArt=1428>, 5. 5. 2011.

kde varoval před účastí v těchto volbách, protože podle něj porušují školský zákon. Projekt navíc ztratil záštitu ministryně školství M. Kopicové.⁷⁸

Dalo se trochu očekávat, že se studenti sociální demokracii za tento tlak pomstí, což se pravděpodobně stalo a svědčily o tom výsledky studentských voleb, kdy by sociální demokracie z 20 tisíc studentů volilo jen 5, 27 % a obsadila by tak až 7. místo. Poměrně velkým překvapením byla skutečnost, že pravice u studentů vyhrála s velkým náskokem. Prvenství ve studentských volbách obsadila TOP 09 s 26, 59 % hlasů, následovaná ODS, která už na TOP 09 značně ztrácela se ziskem 17, 56 %. Do Poslanecké sněmovny by se dále dostaly VV, Česká pirátská strana, Dělnická strana sociální spravedlnosti, a těsně by prošla i SZ (5, 30 %) a jako poslední již zmíněná ČSSD. Zelení potvrdili, že mladí voliči představují jejich silnou voličskou základnu. Nejvyšší podporu zeleným dali studenti středních odborných škol (7,09 %), největší úspěch zaznamenala strana poměrně překvapivě ne v Jihomoravském kraji ani v Praze, ale v kraji Plzeňském (9,1 %). V studentských volbách naprosto propadla očekávaně KSČM (2, 95 %), ale ještě větší propad zaznamenala KDU – ČSL (1, 70 %), což prokazuje, že pro mladé lidi nejsou křesťanské hodnoty důležité.⁷⁹

Úspěch radikálních stran by nemusel nutně znamenat, že mladí voliči jsou extrémisté, ale spíše šlo z jejich strany o jistou recesi a odmítnutí etablovaných politických stran. I když na druhou stranu je třeba se zamyslet nad vysokým počtem hlasů studentů učilišť pro Dělnickou stranu sociální spravedlnosti.

6.3 Kampaň Strany zelených 2010

Hlavním cílem strany samozřejmě bylo obhájit svoji pozici z předešlých voleb a dostat se do Poslanecké sněmovny, ale klesající stranické preference (viz tabulka) možnost obhájit poslanecké posty značně snižovala.

vývoj stran. ⁸⁰ preferencí	březen 2009	květen 2009	červen 2009	srpen 2009	listopad 2009	leden 2010	březen 2010	květen 2010	září 2010	říjen 2010
SZ	5 %	5 %	4 %	2 %	3 %	4 %	3 %	3 %	1 %	2 %

⁷⁸ Volby u studentů vyhrála TOP 09, levice propadla.

Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/zpravy/spolecnost/_zprava/732984, 5. 5. 2011.

⁷⁹ Výsledky studentských voleb. Dostupné na: <http://clovekvtsni.cz/download/pdf/236.pdf>, 5. 5. 2011.

⁸⁰ Údaje převzaté z šetření CVVM věnované výzkumu stranických preferencí.

Dostupné na: <http://www.cvvm.cas.cz/index.php?lang=0&disp=zpravy&r=1>, 11. 11. 2011.

I po několika prohlášeních, že se bude od vysoké politiky distancovat, se M. Bursík na žádost svých spolustraníků rozhodl, že se bude poslaneckých voleb nakonec účastnit. Rozhodl se vést kandidátní listinu v Ústeckém kraji, stejně jako jeho politický protivník šéf ČSSD J. Paroubek. Svoji volební kampaň odstartoval 1. dubna 2010. M. Bursík se rozhodl v kampani zapůsobit s osvědčeným tématem, kterým byly děti a jejich budoucnost, která je vážně ohrožena pokud by se prolomily těžební limity. Na volebních plakátech s titulem „Co děti? Mají si kde hrát?“ pózovali s předsedou strany děti členů strany (viz příloha č. 4). Mezi dětmi byla i jeho pětiměsíční dcera Noemi, nebo malý Přemek Rabas. Podle M. Bursíka sice děti nemohou volit, ale jistě by volily život v lepším prostředí a v zemi bez korupce.⁸¹

V kampani představovali Zelení svoji vizi Čisté politiky, jak tedy ekologicky čisté, tak i nezkorumpovatelné a volebním manažerem byl Roman Hvězda.⁸² Kampaň byla cílena na velká města, kde žijí větší voličské skupiny. Nejvíce se orientovala na dvě největší města – Prahu a Brno. Míra aktivit vygradovala až na závěru samotné kampaně, kdy byl také představen volební program strany. Součástí kampaně byl projekt Zelená síť, který sdružuje sympatizanty strany, za pomoci Facebooku se pak zapojovali do kampaně (Matušková, 2010: s. 113).

Kampaň byla primárně vedena pozitivně a v jejím závěru se jim podařilo získat podporu známých osobností. Konkrétně šlo například o V. Havla, režiséru O. Sommerovou či herce T. Hanáka (Matušková, 2010: s. 114).

Znamé osobnosti (T. Hanák, M. Viewegh, L. Dusilová, I. Klíma, M. Velčovský, O. Sommerová, P. Vacek, J. Ruml ad.) účinkovaly v trilogii krátkých jednodominutových předvolebních spotů SZ, jejichž režie se ujal J. Sommer. V prvním videoklipu nazvaném „Nebojte se!“ se známé osobnosti snažily stejným heslem přimět voliče jít k volbám a volit Stranu zelených, i když volební průzkumy ji nedávaly šanci. V druhém klipu se stejné osobnosti pokládaly otázku „Kde jsou ženy?“ jejímž cílem bylo upozornit na nedostatek žen v české politice. Závěrečný klip s názvem „Nechci, aby nám vládli“ měl za cíl upozornit na všechny politické nešvary, proti kterým se Zelení distancují: korupci,

⁸¹ Co děti? Mají si kde hrát? Dostupné na: <http://usti-nl.zeleni.cz/15724/clanek/co-deti-maji-si-kde-hrat/>, 20. 11. 2011.

⁸² Roman Hvězda není členem SZ. Byl za vrchním ředitelem kabinetu ministra školství v době, kdy byl ministrem O. Liška a jeho hlavním cílem bylo připravit ministerstvo na předsednictví ČR v Radě EU. Dostupné na: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/7226/_s.155/10202?docid=113289, 22. 2. 2011.

lobbismus, papalášství. Osobnosti nezapomněly vyzvat voliče, ať volí stranu, která se nedala koupit, v narážce na novinářský test odolnosti politiků vůči korupci.⁸³

Velmi významnou roli hrálo v kampani i využití sociálních sítí (tzv. virální kampaň). Volební kampaň v roce 2010 zaznamenala jedno prvenství. Poprvé byl natočen český virální spot, jenž měl politický podtext. Šlo o velmi kontroverzní video s názvem „Přemluv bábu“, v němž M. Isovoá společně s J. Mádlem vyzívali mladé voliče, aby přemluvili své prarodiče volit pravicové strany. Toto video shlédlo na internetovém kanálu youtube.cz přes 700 tisíc uživatelů a předseda SZ se rozhodl na video reagovat a společně s kandidátkou SZ za Hradecký kraj socioložkou Šiklovou natočili na toto video parodii, v němž naopak vyzývají starší voliče, aby svá vnoučata přinutili volit zelené (Stinglová, 2010).

Celá kampaň SZ byla vedena novými netradičními metodami. Jedním z důvodů podle slov předsedy strany bylo i omezený počet financí. Za všechno vypovídá počet jejich billboardů, které si nechali vyrobit pouze dva. A to velmi originálním způsobem, kdy na billboardech nejsou fotky lídrů strany, ale známé osobnosti, které stranu podporovaly, viz příloha č. 5 (Procházková, 2010). Proto na rozdíl od svých velkých rivalů ČSSD a ODS vsadila především internetovou kampaň a snažila se oslovit voliče přes sociální sítě, což by nebyl špatný tah, kdyby se straně podařilo znovu oslovit mladé voliče, jak tomu bylo ve volbách v roce 2006.

Podle výroční finanční zprávy Strany zelených představovaly výdaje na volební kampaň zhruba 16, 2 miliónů Kč, což činilo asi o deset miliónů méně než výdaje na volební kampaň v roce 2006. I přes očekávaný volební neúspěch, se však nedá říci, že by se to projevilo negativně na příjmech strany, dokonce oproti roku 2006 vzrostl podíl členských příspěvků zhruba o 100 tisíc Kč a stejně tak se zvýšil i podíl darů, který se oproti roku 2006 zvýšil dokonce o milión Kč. Co se naopak ve srovnání s rokem 2006 razantně zvýšilo, byly provozní náklady strany, jež se zvýšily o 4 milióny Kč, což na druhou stranu není nijak překvapující, protože jako parlamentní strana se snažila posílit svůj vliv v krajských organizacích. I přes značné výdaje se straně podařilo zakončit volební rok s plusovými čísly, i když se jednalo jen zhruba o 400 000 Kč.⁸⁴ Není od věci připomenout,

⁸³ Kompletní trilogie předvolebních spotů SZ. Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/media/aktuality/kompletni-trilogie-predvolebnich-spotu-sz/>, 20. 11. 2011.

⁸⁴ Zdroj: Výroční finanční zpráva politické strany za rok 2010.

Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/media/aktuality/vyrocní-financni-zprava-sz-za-rok-2010/>, 4. 4. 2011.

Výroční finanční zpráva politické strany za rok 2006.

Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/underwood/download/files/vyrocní-zprava-psp-2006.pdf>, 4. 4. 2011.

že co se týče hospodaření za rok 2009, nebyla SZ jediná z vládních stran, co se týče hospodaření v červených číslech.⁸⁵

6.4 Volební výsledek Strany zelených

Předvolební průzkumy již dlouhodobě naznačovaly, že SZ nepřekročí povinný práh 5 % nutný k zisku politického mandátu a tyto předpoklady se také naplnily. Již po uzavření volebních místností se začaly objevovat první odhady volebních výsledků. Především se ukázal jako velmi přesný Exit Poll, jenž si nechala stejně jako v minulých parlamentních volbách vypracovat Česká televize od agentur SC&C a SPSS CR.⁸⁶

Čísla získaná prostřednictvím výzkumné metody Exit Poll, která přišla stejná procenta sociálním i občanským demokratům. Komentátoři hovořili o šoku, málokdo v tu chvíli věřil odhadu volebního výsledku, někteří politici nepřikládali odhadu váhu, s laxním projevem odkazovali až na oficiální výsledky Českého statistického úřadu (Kutek, 2010).

Exit Poll byl proveden na základě rozhovorů se systematicky vybranými voliči z 370 volebních okrsků, při odchodu z volebních místností. Voličům byl předložen krátký dotazník, v němž agenturu zajímalo nejen, komu právě volič vhodil svůj hlas, ale také např. koho volil v předcházejících parlamentních volbách či kdo by podle něj byl v pozici premiéra schopen sestavit pevnou koaliční vládu či který premiér by dokázal nejlépe vyjednávat napříč parlamentními stranami (Exit Poll, 2010). Výstupy tohoto šetření poskytly zajímavé údaje o voličských preferencích.

Šetření mimo jiné ukázalo, jak se voličské preference změnilo od minulých parlamentních voleb, neboli, koho volili voliči v předcházejících volbách. Díky údajům uvedených níže v grafu agentury SC&C a SPSS CR se můžeme podívat, kam se přesunuly hlasy voličů, kteří volili zelené ve volbách v roce 2006 (viz příloha č. 6). 10 % voličů, kteří dali straně hlas v roce 2006, volilo ve volbách 2010 stranu TOP 09. 8 % bývalých voličů, se rozhodlo dát svůj hlas Věcem veřejným. Voliče od zelených přilákaly rovněž strany Suverenita a SPOZ (strana práv Občanů ZEMANOVCI). Obě strany oslovily 7 % bývalých voličů Strany zelených. Šetření rovněž ukázalo, že SZ se nepodařilo oslovit voliče etablovaných politických stran, jako tomu bylo v předchozích volbách, kdy se straně

⁸⁵ Hospodaření politických stran v roce 2009:

Dostupné na: www.cevro.cz/dwn/217408/219387_D_cs_14denik_2010_7.pdf, 4. 4. 2011.

⁸⁶ SC&C je česká společnost zabývající se sociologickým a marketingovým průzkumem společností. SPSS je celosvětově působící společnost vyvíjející software a řešení pro prediktivní analýzy.

podářilo odlákat až 18 % voličů ODS a 8 % voličů ČSSD. Stranu zelených v roce 2010 volilo pouhých 2 % voličů ODS. Ukázalo se, že strana nedokázala udržet podporu bývalých voličů ODS a ani si nevytvořila dostatečně stabilní voličskou základnu a její voliči se od ní odvrátili především k novým politickým subjektům.

O. Liška v prohlášení ohledně výsledku voleb nezastíral své zklamání nad ziskem pouhých 2,44 %, což podle něj znamenalo, že v Parlamentu nebudou zastoupena zelená témata, která hlásila jako jediná, právě Strana zelených. Nezastíral, že se cítí spoluodpovědný, za špatný volební výsledek, ale jako správný politik našel na situaci hned i něco pozitivního, když nezapomenul ocenit, že se straně podařilo oslovit téměř 130 tisíc občanů. Ubezpečoval občany, že když se do Sněmovny nedostali, jejich hlas straně umožnil, aby pokračovala v práci i nadále. Ubezpečil jejich voliče, že i nadále bude strana hájit životní prostředí, kvalitní vzdělání a tvrdě bojovat proti korupci, také slíbil i nadále úzkou spolupráci s nevládními organizacemi. Ubezpečil voliče, že strana je odhodlaná vytrvat ve své práci. Prohlásil, že zelení v politice zůstávají a budou i nadále hájit práva příštích generací. V závěru vystoupení vyzval všechny příznivce zelené politiky, aby se připojili k zeleným a společně budovali dlouhodobou alternativu vůči politice obnošených a krátkodobých cílů. Svůj projev zakončil odvážným prohlášením, že se Zelení do Sněmovny vrátí již v příštích volbách. Nezapomněl zmínit, že na Zelené čekala v polovině října další volební výzva a to komunální volby.⁸⁷

6.5 Příčiny volebního neúspěchu

Straně zelených se nepodařilo ve volbách obhájit volební obvody z předešlých parlamentních voleb. Když se podíváme na sedm nejsilnějších volebních okresů SZ v parlamentních volbách 2006. Jasně z nich vyplývá, že strana si získala voliče především na území Čech a především se jí podařilo oslovit voliče v Libereckém kraji. Celkově v kraji získala 9,58 %, tedy více hlasů než v hlavním městě.

Oproti tomu v parlamentních volbách ve všech těchto okresech výrazně ztratila a největším územním úspěchem byl pro stranu zisk na území hlavního města. Celkem se zeleným podařilo v pouhých pěti okresech překročit hranici 3 %. Kromě Prahy a Brna –

⁸⁷ Prohlášení Ondřeje Lišky k výsledkům sněmovních voleb. Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/media/aktuality/prohlaseni-ondreje-lisky-k-vysledkum-snemovnich-voleb/>, 20. 11. 2011.

města, ještě v Praze – západ, Mostu a Trutnově. Největší volební ztrátou byl pro zelené okres Liberec, kde přišla strana o 7000 hlasů.⁸⁸

okres ⁸⁹	volební zisk v % v r. 2006
Liberec	11,60
Praha	9,19
Brno – město	8,74
Česká Lípa	8,53
Jablonec nad Nisou	8,50
Semily	8,03
Chomutov	7,51

okres ⁹⁰	volební zisk v % v r. 2010
Liberec	2,79
Praha	4,78
Brno - město	3,48
Česká Lípa	2,16
Jablonec nad Nisou	2,13
Semily	3,24
Chomutov	2,79

Strana nenaplnila očekávání do ní vložená. Voliči od zelených očekávali, že přinesou do politiky nový svěží závan, ale strana se vstupem do vrcholné politiky názorově rozštěpila a ztratila u veřejnosti svoji důvěryhodnost. Nelze opomenout ani skutečnost, že v roce 2006 byla volební kampaň a tedy celý volební úspěch strany spjat s tehdejšími předsedou zelených M. Bursíkem.

Strana v očích voličů prostě selhala, nejen že nedokázala udržet vnitřně jednotnou stranu a neustálé vnitrostranické střety stranu sráželi níž a níž, ale nebyla ani dost razantní v boji za svůj volební program. Nepostavila se jednoznačně proti nekalým praktikám J. Čunka. J. Schwarzenberg sice vyhrožoval, že pokud zůstane J. Čunek ve vládě, potom on odejde, ale zůstalo opravdu jen u slov. Samotné vedení strany, také nijak razantně nereagovalo, čímž Strana zelených zpochybnila svůj morální kredit, kterým se oháněla a díky němuž si strana v předcházejících volbách svoje příznivce získala.

Potvrdilo se tedy, že voličská základna strany není dost silná. Stranu v roce 2006 volili převážně mladší lidé, kteří si od strany slibovali politickou odměnu a změnu politického chování na české politické scéně. Nic podobného se však nestalo a v konkurenci dalších nových malých stran slibující změnu v politickém vládnutí neměla

⁸⁸Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/ps2010/ps311?xjazyk=CZ&xkraj=7&xnumnuts=5103>, 4. 4. 2011.

⁸⁹ Zdroj tabulky: Zdroj: Kabát, M., Pink, M.:2006. Parlamentní volby 2006 a volební geografie. In: Čaloud, D., Foltýn, T., Havlík, V., Matušková, A. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 142.

⁹⁰ Zdroj tabulky: <http://volby.cz/pls/ps2010/ps3?xjazyk=CZ>, 4. 4. 2011.

Strana zelených přílišnou šanci uspět. V předešlých parlamentních volbách bodovala strana s apelem na nový politický směr v české politice. Tento symbol něčeho nového už příslušel jiným politickým a Zelení ji se již mohli stěží vydávat za stranu slibující změnu v české politice, když během jejich čtyřletého působení v Poslanecké sněmovně bychom hledaly politické změny jen obtížně.

6.6 Říjnové komunální volby

Strana měla před sebou čtyři měsíce tvrdé práce, aby se připravila na důležité komunální volby. Komunální politika, byla totiž již pro Stranu zelenou jediným místem, kde mohla strana prosazovat svoji politiku. Neúspěch v předchozích krajských i evropských volbách nutil stranu soustředit své síly do komunální politiky zcela naplno. Bylo třeba zapomenout na volební neúspěchy a odrazit se opět od pomyslného dna.

Průzkum CVVM ohledně ochotnosti občanů jít k obecním volbám napověděl, že volební účast bude opět spíše nižší. Podle šetření by se měla volební účast pohybovat okolo 62 %, ve skutečnosti však k volbám přišlo pouhých 48, 5 % oprávněných voličů, což však i tak bylo nepatrně více, než v předcházejících komunálních volbách, kdy přišlo volit 46, 4 % voličů (Šamanová, 2010).

I když průzkum stranických preferencí stranu srážel spíše dolů, ukázalo se, že v komunálních volbách voliči stranické preference neřeší. Strana sestavila pro obecní volby méně kandidátek, než v komunálních volbách 2006, řečeno v číslech o 90 kandidátních listin méně, tudíž nepřekvapilo, že Strana zelených získala i méně zastupitelů. Zatímco v roce 2006 se strana mohla chlubit ziskem 470 mandátů, v roce 2010 získala mandátů 324, rozdíl činil tedy pouhých 46 mandátů, což znamenalo, že si strana v posledních volbách mírně polepšila, což byla po dlouhé době pro stranu pozitivní zpráva. Poprvé od volebního roku 2006 Zelení ve volbách neztratili, ale naopak získali, i když se nejednalo zrovna o výrazný úspěch, někde se začít musí.⁹¹

Co se týkalo zastoupení ve velkých městech, strana v porovnání s volbami 2006 značně ztratila. Z tabulky je vidět, že čím východnější města, tím větší následoval volební pokles pro Stranu zelených. Co se týče zisku zastupitelských křesel v krajských městech, Zelení nebyli ve volbách příliš úspěšní. Pouze v Brně a v Liberci se jim podařilo získat zastupitelská křesla a naprostým propadákem pro ně byl volební výsledek v Ostravě.

⁹¹ Zelení uspěli a získali 324 mandátů. Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/media/aktuality/zeleni-uspeli-a-ziskali-324-mandatu/>, 22. 11. 2011.

Zatímco v roce 2006 nezískala strana z krajských měst zastupitelské pozice pouze v Ústí nad Labem, Ostravě a ve Zlíně, o čtyři roky později z velkých měst uspěla strana jen v Brně a v Liberci, přičemž Liberec byl jediným z těchto měst, kde si strana oproti minulým komunálním volbám polepšila.

město	volební zisk ⁹² v % v r. 2006
Praha	7,80
České Budějovice	7,49
Ústí nad Labem	4,34
Karlovy Vary	5,50
Plzeň	7,58
Liberec	11,33
Hradec Králové	8,50
Pardubice	7,92
Jihlava	7,17
Brno	11,92
Olomouc	6,85
Ostrava	4,12
Zlín	3,28

město	volební zisk ⁹³ v % v r. 2010
Praha	5,90
České Budějovice	3,62
Ústí nad Labem	3,42
Karlovy Vary	1,57
Plzeň	4,51
Liberec	20,63
Hradec Králové	3,96
Pardubice	2,35
Jihlava	3,94
Brno	5,66
Olomouc	3,59
Ostrava	1,10
Zlín	1,32

I přes špatné volební výsledky ve velkých městech, strana zaznamenala svůj první historický úspěch, co se týče zisku primátorského křesla ve svém nejúspěšnějším statutárním městě Liberci. SZ kandidovala v koalici Změna pro Liberec společně s nezávislými osobnostmi, Alternativou, Klíčovým hnutím a s hnutím Zelení. Volby byly poměrně vyrovnané, ale nakonec se koalici Změna pro Liberec podařilo porazit všechny kandidující strany a volby ve městě vyhrát, především kvůli diskreditaci minulého vedení, které město zadlužilo a v souvislosti s pronevřeny penězi okolo Mistrovství světa v klasickém lyžování. Ze získaných devíti zastupitelských křesel patřilo pět zastupitelům za Stranu zelených. Změna pro Liberec se spojila s ČSSD ve vládní koalici a lídr kandidátky Změna pro Liberec dlouholetý člen Strany zelených J. Korytář⁹⁴ byl měsíc po volbách zvolen historicky prvním primátorem za SZ.⁹⁵

⁹² Informace na tabulku použité z : <http://volby.cz/pls/kv2006/kv12?xjazyk=CZ&xid=1>, 26. 11. 2011.

⁹³ Informace na tabulku čerpané z : <http://volby.cz/pls/kv2010/kv12?xjazyk=CZ&xid=1>, 36. 11. 2011.

⁹⁴ Od roku 2006 člen zastupitelstva kraje a již od roku 2003 člen Strany zelených. Je rovněž zakladatelem známé liberecké neziskové organizace sdružení Čmelák – SPP. Sdružení se soustředí na ekologickou

Strana zelených dostala tak příležitost získat nazpět ztracené sympatie a důvěru veřejnosti. Věřil, že se J. Korytář zaslouží o to, aby se město zbavilo své špatné pověsti o jedno z nezkorumpovanějších měst v zemi. Výsledek v Liberci znamenal dle slov předsedy strany velký příslib ke krajským volbám, kde by Strana zelených ráda uspěla.⁹⁶

Zatímco ve velkých městech byla SZ v komunálních volbách spíše neúspěšná, v menších obcích a městských částí si strana udržela svoje posty, jak je vidět v následující tabulce porovnávající volební zisky v nejsilnějších obcích v roce 2006 a v těch samých obcích o čtyři roky později, což dokazuje, že regionální politika Strany zelených funguje a strana se má ve svém politickém snažení v budoucnu o co opřít.

obec/okres	volební zisk ⁹⁷ v počtu mandátů v r. 2006
Semčice/Mladá Bol.	7 ⁹⁸
Vrskmaň/Chomutov	4
Maletín/Šumperk	5
Praha - Klánovice	4
Libochovice/Litoměřice	7
Brno - Nový Lískovec	10
Brloh/Český Krumlov	3

obec/okres	volební zisk ⁹⁹ v počtu mandátů v r. 2010
Semčice/Mladá Bol.	5
Vrskmaň/ Chomutov	6
Maletín/Šumperk	3
Praha - Klánovice	3
Libochovice/Litoměřice	5
Brno – Nový Lískovec	10
Brloh/ Český Krumlov	2

výchovu, provoz mateřského centra, ale i protikorupčním aktivitám. Jan Korytář se z primátorského křesla dlouho neradoval, již v dubnu 2011 byl odvolán údajně kvůli špatné komunikaci s koaličními partnery. Návrh podal koaliční partner ČSSD. Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/media/aktuality/korytarova-spatna-komunikace/>, 29. 11. 2011.

95 Kompletní kandidátka. Dostupné na: http://www.zmenaproliberec.cz/?q=kompletni_kandidatka, 29. 11. 2011.

96 Jan Korytář: První zelený primátor v ČR! Dostupné na: <http://www.zeleni.cz/media/aktuality/jan-korytar-prvni-zeleny-primator-v-cr/>, 29. 11. 2011.

97 Volby do zastupitelstev obcí 20. 10. – 21. 11. 2006. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/kv2006/kv11?xjazyk=CZ&xid=1>, 29. 11. 2011.

98 Strana zelených byla jedinou kandidující stranou v obci

99 Volby do zastupitelstev obcí 15. 10. – 16. 10. 2010. Dostupné na: <http://volby.cz/pls/kv2010/kv11?xjazyk=CZ&xid=1>, 29. 11. 2011.

Závěr

Z dosti podrobného rozboru událostí v letech 2006 – 2010, které byly klíčové pro Stranu zelených, jsem potvrdila svoji výzkumnou otázku stanovenou v úvodu práce. Důvodem ztráty voličské základny Strany zelených byly v první řadě vnitrostranické problémy ve straně, na které se postupně nabalovaly další důvody volebního neúspěchu. Již povolební vyjednávání Strany zelených a její účast ve vládě, vyvolala mezi členy strany názorovou nejednotu. Řadě předních členů strany se nelíbilo, že se Zelení chtěli podílet na sestavování středopravicové vlády. Už tento počáteční názorový nesoulad vyslal jasný signál, že Strana zelených nebyla ve svých zásadních názorech jednotná.

Strana zelených uspěla ve volbách 2006 především díky podpoře mladých liberálních voličů, aby se straně podařilo udržet jejich volební podporu, muselo by čtyřleté působení Zelených vypadat zcela jinak. Strana slibující změnu na politické scéně si nemohla dovolit razantně nevystoupit proti pochybným vládním praktikám viz kauza J. Čunka, kdy strana proti řadě podezřením okolo tehdejšího předsedy J. Čunka nijak razantně nevystoupila, čímž zpochybnila svůj morální kredit, s kterým se ve volbách oháněla a jenž byl jistě jedním z důvodů, proč Stranu zelených v roce 2006 občané volili.

Období Topolánkovi vlády bylo plné afér a politických skandálů. Bylo to také období plné voleb, dalo by se říci, že šly strany z kampaně do kampaně. Několikateré volby byly jasným signálem pro strany, jak jsou s jejich činností občané spokojeni, či nespokojeni. V prvních volbách vdaném období konaných na podzim roku 2006 si voliči vybírali své zástupce do obcí a měst. V těchto volbách Strana zelených zaznamenala ještě volební úspěch, když se jí podařilo i v několika obcích volby vyhrát a obsadit křesla i na pražském magistrátu. V souběžně konaných senátních volbách, se již však prokázalo, že pro malé strany je většinový volební systém velkou překážkou a pokud nekandiduje za stranu opravdu výrazná osobnost, jakou byl v roce 2004 Jaromír Štětina je dosažení na volební úspěch spíše nereálné.

Volební martýrium pokračovalo na začátku roku 2008, i když mělo poněkud jinou podobu. Zákonodárci volili prezidenta. Ve své diplomové práci jsem prezidentské volbě věnovala značnou pozornost, protože právě prezidentské volbou se začalo stupňovat napětí ve Straně zelených. Podle mého názoru M. Bursík zcela nezvládl situaci, když po neúčasti O. Zubové (ze zdravotních důvodů) při druhé prezidentské volbě, se nechal slyšet, že její chování slně poškodilo Stranu zelených, přičemž O. Zubová byla doté doby velmi loajální a vědělo se, že by určitě podpořila J. Švejnara. Dovolím si tvrdit, že jednání

předsedy Strany zelených po prezidentské volbě do značné míry rozpoutalo sled pozdějších událostí ve SZ. Nutno podotknout, že kritika na Bursíkovo vedení ve straně počala sílit ještě před prezidentskou volbou, již po nucené rezignaci ministryně školství D. Kuchtové se ozývaly hlasy, že se vedení strany nesnažilo za svoji místopředsedkyni bojovat a udržet ji ve funkci.

M. Bursík sice složitou situaci ustál a získal následně podporu krajských lídrů, ale nic to neměnilo na tom, že si M. Bursík svým politickým stylem vládnutí proti sobě popuzoval čím dál více straníků. V roce 2008 se konaly ještě další volby a to krajské spolu se senátními. Ještě před volbami se však konal volební sjezd strany, kde sice obratnou politikou M. Bursík uhájil v souboji s D. Kuchtovou svoje předsednické křeslo, ale kritiku ve straně neoslabil, spíše posílil. D. Kuchtová oznámila odchod do stranické opozice a řada členů následovala jejího příkladu.

Strana zelených ve volbách zcela propadla a strana nenaplnila vysoká očekávání, s kterými šel do krajských voleb předseda strany, který si od voleb sliboval nejen obhájení výsledku z roku 2004, ale i posílení krajských postů. Svůj podíl na neúspěchu měla i vyšší volební účast, ale nelze jenom na ni svést volební neúspěch strany. Právě v tomto okamžiku dle mého mínění mělo vedení strany vyvodit z porážky osobní důsledky a postavit se situaci čelem. Nic podobného se nestalo a vnitrostranické spory ve straně sílily.

Nespokojenost s Bursíkovým stylem vedení strany sílila i ve vlastním poslaneckém klubu. Straně zeleným se ještě před koncem roku 2008 výrazně oslabil poslanecký klub, když ho opustily poslankyně V. Jakubková společně s O. Zubovou. Neschopnost vedení strany udržet pohromadě tak malý poslanecký klub, jaký měla Strana zelených, bylo dalším signálem, že situace uvnitř strany je vážná.

Založení stranické frakce Demokratická výzva, bylo již jen vyvrcholením vnitrostranických potyček a strana se zachovala nekompromisně a na návrh Ústřední revizní komise byli ze Strany vyloučeni zakladatelé demokratické výzvy, ale i poslankyně O. Zubová a V. Jakoubková, které se netajily tím, že výzvu podporují. Otázkou zůstává, zda by se vedení strany nezachovalo jinak, pokud by vědělo, že koncem března vyvolá opozice hlasování o nedůvěře a koalice bude potřebovat pro svoji další existenci každý možný hlas. Spíše lze však předpokládat, že i kdyby SZ své poslankyně nevyloučila, stejně by hlasovaly stejně, jelikož již při hlasování o důvěře vlády v listopadu 2008, se pro důvěru nevyšlovily, ale zdržely se hlasování.

Poprvé v historii České republiky, tedy vláda neustála hlasování o důvěře vlády a svůj značný podíl na výsledku hlasování měla i Strana zelených. Čím dál více se ukazovala skutečnost, že Strana zelených není schopna koherentně vystupovat, nehledě na to, že před evropskými volbami se objevily další dvě politická uskupení, jež vyznávala zelenou politiku a programově se zeleným velmi přibližovala. Nelze však říci, že by za volební neúspěch ve volbách do Evropského parlamentu mohla strana vinit rozptýlení hlasů od voličů podporující zelenou politiku, jelikož oba další subjekty Demokratická strana zelených i hnutí Zelených volilo jen zanedbatelný počet voličů.

Až tento neúspěch vyvolal u předsedy M. Bursíka potřebu nést osobní zodpovědnost za neúspěch a oznámil svoji rezignaci na předsednickou funkci a dokonce oznámil, že se úplně stáhne z vysoké politiky a odmítl možnost kandidatury v předpokládaných podzimních předčasných volbách.

Předsednická funkce byla do konání volebního sjezdu svěřena prvnímu místopředsedovi strany O. Liškovi. Liška patřící také mezi realisty uvnitř Strany zelených byl zastáncem stejné politiky jako M. Bursík. O. Liška se ocitl v nezáviduhodné pozici. Převzal stranu v době, kdy byla vnitřně rozvrácena a měl ji vést do blížících se předčasných voleb, přičemž preference strany nenaznačovaly, že by strana mohla uspět, navíc volební neúspěchy nepřinesly do stranické kasy příliš mnoho financí a strana si nemohla dovolit investovat do parlamentních voleb horentní částky.

Věrný politice bývalého předsedy odmítl O. Liška jednat s O. Zubovou o možné spolupráci SZ s DSZ, rovněž odmítl uvažovat o znovupřijetí vyloučených členů, kteří se podíleli na rozvratu Strany zelených. Čím více se blížilo datum předčasných voleb, tím více se strana uchylovala k populistickým krokům a bylo vidět, že strana je zcela bezradná, když se snažila zapůsobit na mladé voliče tím, že slibovala bezplatné stahování autorských děl z internetu. O. Liška zašel ve svém snažení až tak daleko, že se snažil vyjednat volební spolupráci s Českou pirátskou stranou. Vedení strany si moc dobře uvědomovalo, že aby strana mohla uspět, potřebuje na svoji stranu přilákat mladé voliče, jako se jí to povedlo v předchozích parlamentních volbách.

Straně zelených byla zrušením předčasných voleb dána možnost dokončit čtyřleté působení v Poslanecké sněmovně a také strana získala další čas na přilákání voličů, ovšem tento čas byl dán všem stranám a nakonec se ukázalo, že přidáný čas straně nepomohl, stranické preference straně nenarostly ani poté, co se na žádost svých stranických kolegů rozhodl kandidovat i M. Bursík, jenž se stal lídrem kandidátky v Ústeckém kraji.

Strana zelených sice neměla tolik finančních prostředků na kampaň jako před čtyřmi lety, ale mohla se opřít o podporu známých českých osobností. Bývalý prezident V. Havel spolu s dalšími osobnostmi s kulturní branže veřejně vystoupily a vyslovily se pro podporu Strany zelených, což sice pro Stranu zelených bylo jistě dobrým signálem, že Strana zelených neztratila pro řadu osobností svůj morální kredit, ale k tomu, aby zopakovala svůj volební úspěch z roku 2006, to přeci jen nestačilo.

Volby 2010 byly výjimečné hned z několika důvodů. Ve volební kampani se ještě nikdy nevyužívalo sociálních sítí tolik, jako tomu bylo právě v těchto volbách a volební výsledky nebyly nikdy překvapivější. Vedle pěti stran, kterým se podařilo dostat do Poslanecké sněmovny, zde byly ještě další dvě, kterým postup do Sněmovny jen těsně unikl.

Strana zelených nedokázala ve volbách čelit konkurenci nových politických stran, které převzaly strategii Strany zelených z roku 2006, slibující změny v politickém směřování a boj s korupcí. Zelení měly čtyři roky na to, aby přesvědčili voliče, že si jejich hlasy zasloužili, což se však nestalo, a voliči se od strany odklonili a upřednostnily nové politické subjekty.

Před Stranou zelených stojí teď dosti složitý úkol. Dosud se žádná straně, jež vypadla z Poslanecké sněmovny, nepodařilo navrátit zpět. Vedení Strany zelených si toto však vůbec nepřipouští a své vyhlídky do budoucnosti vidí pozitivně. Sama jsem se ke konci práce snažila na výsledcích komunálních voleb 2010 ukázat, že Zelení se mohou opřít o stabilní výsledky na regionální úrovni, jež by mohly být odrazový můstkem pro další volební úspěch, ale to ukáže až čas.

Seznam zdrojů

Knižní zdroje:

- BALÍK, S.: Neuskutečněné parlamentní volby 2009. In: Balík, S. (a kol.): *Volby do Poslanecké sněmovny 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 39 – 68.
- BRADOVÁ, E., ŠARADÍN, P.: 2004. Volební kampaň. In: Šaradín, P. (a kol.): *Volby do evropského parlamentu v České republice*. Olomouc: Periplum, 179 – 207.
- BUCHAL, P.: 2004. Analýza volebních programů. In: Šaradín, P. (a kol.): *Volby do evropského parlamentu v České republice*. Olomouc: Periplum, 209 – 232.
- CABADA, L.: 2007. Systém politických stran a vnitrostranické rozhodovací procesy. In: Cabada, L., Vodička, K.: *Politický systém České republiky*. Praha: Portál, 205 – 240.
- CABADA, L., VODIČKA, K.: 2007. Rozpad československé federace. In: Cabada, L., Vodička, K.: *Politický systém České republiky*. Praha: Portál, 125 - 137.
- ČALOUD, D., FOLTÝN, T., HAVLÍK, V.: 2006. Politické strany a jejich systém v období 2002 – 2006. In: Čaloud, D., Foltýn, T., Havlík, V., Matušková, A. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 7 – 25.
- FIALA, P., MAREŠ, M., SOKOL, P.: 2007. *Eurostrany. Politické strany na evropské úrovni*. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal. s. 115 – 125.
- FOLTÝN, T.: 2006. Parlamentní volby 2006 v kontextu parlamentních voleb okolních zemí. In: Čaloud, D., Foltýn, T., Havlík, V., Matušková, A. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 171 – 187.
- HAVLÍK, V.: 2006. „Evropská“ dimenze české politiky. Srovnání voleb do Poslanecké sněmovny v letech 2002 a 2006. In: Čaloud, D., Foltýn, T., Havlík, V., Matušková, A. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 26 – 41.
- HAVLÍK, V.: 2010. Politické strany a jejich systém v letech 2006 – 2010. In: Balík, S. (a kol.): *Volby do Poslanecké sněmovny 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 11 – 32.
- HLOUŠEK, V., KOPEČEK, L.: 2010. *Politické strany. Původ, ideologie a transformace politických stran v západní a střední Evropě*. Praha: Grada, s. 83 - 104

- HLOUŠEK, V.: 2005. Česko. In: Strmiska, M., Hloušek, V., Kopeček, L., Chytilík, R.: *Politické strany moderní Evropy*. Praha: Portál, s. 438 – 451.
- HLOUŠEK, V, PŠEJA, P.: 2009. Evropeizace politických stran České republiky. In: Fiala, P. a kol.: *Evropeizace zájmů. Politické strany a zájmové skupiny v České republice*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity, s. 124 – 125.
- CHARVÁT, J.: 2011. Vzestupy a pády Strany zelených. *Listy 5 / 2011*, s. 30 – 36.
- KOPEČEK, L.: 2005. Strana zelených. In: Malíř, J., Marek P. (a kol.): *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu*. II. díl. 1938 – 2004. Brno: Nakladatelství Doplněk, s. 1579 – 1590.
- KOTECKÝ, V.: 2010. Zelené daně: bublání pod povrchem. *Mezinárodní politika 3/2010*, s. 12 – 13.
- KOUBEK, J.: 2010. České sněmovní volby 2010 z hlediska stability a změny stranického systému: blokační aktéři, personalizace, lokalizace a fragmentace. *Politologická revue 1/2010*, s. 114.
- KYLOUŠEK, J.: 2005. Jihomoravský kraj. In: Balík, S., Kyloušek, J. (eds.): *Krajské volby v České republice 2004*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 159 – 171.
- KYLOUŠEK, J.: 2006. Osobnosti a rozměr parlamentních voleb (kandidátní listiny, preferenční hlasy a základní charakteristika zvolených poslanců). In: Čaloud, D., Foltýn, T., Havlík, V., Matušková, A. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 108 – 122.
- MAREŠ, M.: 2002. Česká republika. In: Fiala, P., Holzer, J., Strmiska, M. a kol.: *Politické strany ve střední a východní Evropě. Ideově – politický profil, pozice a role politických stran v postkomunistických zemích*. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity: Brno. s. 145 – 157.
- MATUŠKOVÁ, A.: 2006. Volební kampaň 2006: Nástup politického marketingu do České republiky. In: Čaloud, D., Foltýn, T., Havlík, V., Matušková, A. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2006*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, s. 62 – 88.
- MATUŠKOVÁ, A.: 2010. Volební kampaně. In: Balík, S. a kol.: *Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2010*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. s. 97 – 115.

- PEČÍNKA, P.: 2002. *Zelená zleva? Historie ekologických stran v Evropě*. Praha: G + G.
- PINK, M.: 2006. Volební geografie České republiky. In: Dančák, B., Hloušek, V. (eds.): *Parlamentní volby 2006 a česká politika*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 158 – 177.
- RIISHØJ, S.: 2006. Parties and party systems in the CEECs – with special focus on Poland and the Czech Republic. In: Dančák, B., Hloušek, V. (eds.): *Parlamentní volby 2006 a česká politika*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 97 – 126.
- SARTORI, G.: 2005. Strany a stranické systémy. Schéma pro analýzu. Brno: centrum pro studium demokracie a kultury
- SOKOL, P.: 2003. Přehled kandidujících politických stran. In: Linek, L., Mrklas, L., Seidlová, Sokol, P. (eds.): *Volby do Poslanecké sněmovny 2002*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, s. 240 – 246.
- STRMISKA, M.: 2006. Český stranický systém v letech 1998 – 2006: několik postřehů ke způsobu fungování semipolarizované stranické soustavy. In: Dančák, B., Hloušek, V. (eds.): *Parlamentní volby 2006 a česká politika*. Brno: Mezinárodní politologický ústav, s. 88 – 95.
- ŠARADÍN, P.: 2004. Analýza volebních výsledků. In: In: Šaradín, P. (a kol.): *Volby do evropského parlamentu v České republice*. Olomouc: Periplum, s. 237 – 261.

Novinové zdroje:

- ČABANOVÁ, A., ČÁPOVÁ, H.: 2009. Pravá zelená je ta Bursíkova. *Lidové noviny* 19. 5. 2009, s. 2.
- ČABANOVÁ, A., KOLÁŘ, P.: 2009. Dohoda všech zelených? Těžko. *Lidové noviny* 10. 6. 2009, s. 3.
- ČABANOVÁ, A., VADLEJCHOVÁ, L.: 2009. Odvolat Klause? Liškovi se smáli. *Lidové noviny* 10. 10. 2009, s. 2.
- ČÁPOVÁ, H.: 2008. Zelení hledali Zubovou, ale nenašli. *Lidové noviny* 16. 2. 2008, s. 3.
- ČÁPOVÁ, H.: 2009. Zubová zůstává, ale část vedení ČSSD trucuje. *Lidové noviny* 7. 7. 2009, s. 1.
- DOLANSKÝ, L.: 2009a. Velké koalici asistovat nehodláme. *Lidové noviny* 7. 4. 2009, s. 3.

- DOLANSKÝ, L.: 2009b. Bursík se rozhodl: Nevrátím se. *Lidové noviny* 20. 7. 2009, s. 3.
- DOLANSKÝ, L.: 2009c. Soud zrušil volby. *Lidové noviny* 10. 9. 2009, s. 1 – 3.
- DOLANSKÝ, L.: 2009d. Strany přerušily kampaně. *Lidové noviny* 12. 9. 2009, s. 3.
- DOLANSKÝ, L., HLUŠTÍK, D.: 2009. Češi Fischerovi fandí, ten ale couvá. *Lidové noviny* 4. 5. 2009, s. 1- 2.
- DOLANSKÝ, L., KAISER, D.: 2009. Bursík: Strašný omyl Karla Schwarzenberga. *Lidové noviny* 13. 6. 2009, s. 1.
- DOLANSKÝ, L., KOLÁŘ, P.: 2008. Bursík smetl Kuchtovou, ale rozštěpil si stranu. *Lidové noviny* 8. 9. 2008, s. 1.
- DOLANSKÝ, L., KOLÁŘ, P., HLUŠTÍK, D.: 2009. Topolánek padl. *Lidové noviny* 25. 3. 2009, s. 1 – 3.
- DOLANSKÝ, L., KRATOCHVÍL, B.: 2008. Příliš zpupní kandidáti. *Lidové noviny* 20. 5. 2008, s. 2.
- DRCHAL, V.: 2009. Věčně alternativní kníže. *Lidové noviny* 12. 6. 2009, s. 2.
- HLUŠTÍK, D.: 2008. Topolánek v rukou přeběhlíků. *Lidové noviny* 22. 10. 2008, s. 1.
- HLUŠTÍK, D.: 2009a. Kocáb má být ministrem. *Lidové noviny* 12. 1. 2009, s. 1 – 2.
- HLUŠTÍK, D.: 2009b. Zelení vyloučili čtyři rebely. *Lidové noviny* 9. 3. 2009, s. 2.
- HLUŠTÍK, D.: 2009c. Nabízíme zeleným ústupky. *Lidové noviny* 8. 4. 2009, s. 2.
- HLUŠTÍK, D., KOLÁŘ, P.: 2009. Jak se válčilo o „zelené“. *Lidové noviny* 26. 3. 2009, s. 2.
- HYMPL, J.: 2009. Zelení uspěli s imunitou „pirátů“ je ale nechtějí. *Lidové noviny* 14. 7. 2009, s. 3).
- KAISER, D.: 2009. Kalousek? Schwarzenbergův strašný omyl. *Lidové noviny* 13. 6. 2009, s. 11.
- KALENSKÁ, R.: 2008. Bursík potlačuje menšinové názory. *Lidové noviny* 22. 3. 2008, s. 11.
- KALENSKÝ, J.: 2009. Ministra Mika nahradí jeho náměstek Dusík. *Lidové noviny* 9. 10. 2009, s. 3.

- KOLÁŘ, P.: 2008a. Kuchtová Bursíkovi: Omluv se. *Lidové noviny* 19. 2. 2008, s. 1.
- KOLÁŘ, P.: 2008b. Koalice? Vyloučena jen s komunisty. *Lidové noviny* 16. 10. 2008, s. 3.
- KOLÁŘ, P.: 2008c. Nejdražší kampaň v historii: Volby začínají. *Lidové noviny* 17. 10. 2008, s. 1 – 2.
- KOLÁŘ, P., KRATOCHVÍL, B.: 2009. Po Bursíkovi odchází i Jacques. *Lidové noviny* 11. 6. 2009, s. 1, 3.
- KOLÁŘ, P., KUBÁLKOVÁ, P.: 2009. Zubová jde do voleb za ČSSD. *Lidové noviny* 4. 7. 2009, s. 1 – 2.
- KOLÁŘ, P., VALÁŠKOVÁ, M.: 2007. Kuchtová skončila. *Lidové noviny* 26. 9. 2007, s. 1.
- KOLINA, J.: 2009a. ODS rozjela spěšná jednání. *Lidové noviny* 24. 3. 2009, s. 3.
- KOLINA, J.: 2009b. Bursík: Nechtějí uspět jen nám ubrat procenta. *Lidové noviny* 15. 5. 2009, s. 2.
- KRATOCHVÍL, B.: 2008. Zelení se hádají kvůli nepřítomnosti Zubové. *Lidové noviny* 18. 2. 2008, s. 5.
- KRATOCHVÍL, B.: 2009a. Kandidát zelených Miko je mimo hru. *Lidové noviny* 2. 5. 2009, s. 2.
- KRATOCHVÍL, B.: 2009b. Zubová: Výsledek voleb je debakl všech zelených. *Lidové noviny* 9. 6. 2009, s. 2.
- KRATOCHVÍL, B., DRCHAL, V., KOLÁŘ, P.: 2009. Seznam jmen je kompletní. *Lidové noviny* 17. 4. 2009, s. 3.
- KŘIVKA, V. : 2010. Zelení se ve zlém stahují z vlády. *Lidové noviny* 24. 3. 2010, s. 4.
- KUBÁLKOVÁ, P.: 2009. Bursík po fiasku rezignoval. *Lidové noviny* 9. 6. 2009, s. 1 – 2.
- KUČERA, P.: 2008. V koaliční smlouvě prezident není. *Lidové noviny* 9. 2. 2008, s. 5.
- MARTINEK, J.: 2007a. Nesouhlas republikové rady. *Lidové noviny* 26. 9. 2007, s. 3.
- MARTINEK, J.: 2007b. Bursík protlačil Lišku. *Lidové noviny* 3. 12. 2008, s. 2.
- MARTINEK, J.: 2008a. Bursíkova „vyřeší“ vedení strany. *Lidové noviny* 1. 3. 2008, s. 2.
- MARTINEK, J.: 2008b. Jak Bursík omezuje kamiony. *Lidové noviny* 3. 9. 2008, s. 2.
- MARTINEK, J.: 2008c. O předsedovi rozhodne 300 delegátů. *Lidové noviny* 5. 9. 2008, s. 3.

- MARTINEK, J., REICHL, J.: 2008 Kdo bude bručet? Zelení nechápou Langrova slova. *Lidové noviny* 12. 2. 2008, s. 1 – 2.
- PLESL, J.: 2009. Zubová tvář, Soukup hlava. *Lidové noviny* 15. 5. 2009, s. 2.
- VESELÁ, J., ŠENKÝŘ, M.: 2009. Rebelovi nepomohl ani slib půstu. *Lidové noviny* 7. 12. 2009, s. 3.

Elektronické prameny

- BLAŽEK, D.: 2009. *Postavení strany zelených ve stranickém systému ČR s využitím teorie cleavage*. (diplomová práce). Institut politologických studií FSV, Univerzita Karlova: Praha. Dostupné na: http://digitool.is.cuni.cz/R/?func=dbin-jump-full&object_id=74627&local_base=GEN01, 22. 5. 2011.
- EXIT POLL: 2010. *Závěrečná zpráva SC&C a SPSS CR pro Českou televizi*. Dostupné na: <http://img2.ct24.cz/multimedia/documents/17/1699/169810.doc>, 25. 2. 2011.
- HAVLÍK, V., KOPEČEK, L.: 2008. Krize vládnutí v České republice. Analýza působení volebního a stranického systému a návrhy možných řešení. *Politologický časopis* 3 / 2008 s. 185 – 205. Dostupné na: <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=ea4e2064-88a1-4992-82ad-9529e2b19caf>, 2. 5. 2011.
- HVÍŽĎALA, K.: 2008. *Martin Bursík versus ekologičtí fundamentalisté*. Dostupné na: http://www.rozhlas.cz/cro6/komentare/_zprava/479172, 5. 9. 2011.
- JÁNSKÁ, L.: 2006. *Nejsme pravice, ohrazuje se část zelených*. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/nejsme-pravice-ohrazuje-se-cast-zelenych-fpi-/domaci.asp?c=A060605_182935_domaci_lja, 24. 4. 2011.
- KNEBLOVÁ, E.: 2009. Volební strategie Strany zelených ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2006. *Středoevropské politické studie* 2 – 3 / 2009. Dostupné na: <http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=371>, 4. 4. 2011.
- KOPECKÝ, J.: 2008. *Bursík má důvěru zelených, podpořilo ho předsednictvo i kraje*. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/bursik-ma-duveru-zelenych-podporilo-ho-predsednictvo-i-kraje-ptq-/domaci.asp?c=A080309_200343_domaci_jan, 21. 8. 2011.

- KUNŠTÁT, D.: 2004. *Koho budeme volit do Evropského parlamentu?* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100359s_Pv40604.pdf, 4. 4. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2004. *K volbám do krajských zastupitelstev.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100406s_pv41031b.pdf, 14. 12. 2012.
- KUNŠTÁT, D.: 2006. *Důvěra k vrcholným politikům.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100586s_pi60526.pdf, 24. 4. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2007a. *Důvěra k vrcholným politikům.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100713s_pi70926.pdf, 28. 8. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2007b. *Důvěra k ústavním institucím a spokojenost s politickou situací v listopadu 2007.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100731s_pi71127.pdf, 28. 8. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2007c. *Stranické preference a volební model v prosinci 2007.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100736s_pv71219.pdf, 28. 8. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2008. *K volbám do krajských zastupitelstev.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100823s_pv80925.pdf, 30. 8. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2009a. *K volbám do Evropského parlamentu.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100919s_pv90525.pdf, 6. 11. 2011.
- KUNŠTÁT, D.: 2009b. *Stranické preference a volební model v červnu 2009.* Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100931s_pv90625.pdf
- KUTEK, L.: 2010. *Exit Poll šokoval odhadem ihned po volbách... A trefil se!* Dostupné na: <http://www.ct24.cz/domaci/91784-exit-poll-sokoval-odhadem-ihned-po-volbach-a-trefil-se/>, 25. 2. 2011.
- KYLOUŠEK, J.: 2007. *České parlamentní volby 2006: Analýza kandidátních listin. Politologický časopis 1/2007, s. 79 – 92.* Dostupné na: <http://www.cceol.com/asp/issuedetails.aspx?issueid=72ab801d-e138-469a-b5d8-33075a92aefd>, 12. 12. 2010.
- LEINERT, O.: 2008: *Komunisté jsou ochotni podpořit i Švejnara. Za radar.* Dostupné na: <http://zpravy.ihned.cz/c1-22951170-komuniste-jsou-ochotni-podporit-i-svejnara-za-radar>, 20. 4. 2011.

LINEK, L.: 2009. Czech Republic. *European Journal of Political Research* December 2009, vol. 48, issue 7 – 8, s. 939 – 944.

Dostupné na: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-6765.2009.01879.x/pdf>, 2. 5. 2011.

NAVRÁTIL, V.: 2010. Volební geografie a parlamentní volby v České republice 2010. Dostupné na: http://ispo.fss.muni.cz/uploads/EVS/010/EVS2_2010_5.pdf, 10. 4. 2011.

NĚMCOVÁ, P., KOTECKÝ V.: 2008. Ekologická daňová reforma. Impuls pro modernizaci ekonomiky. Studie Hnutí DUHA. Říjen 2008 http://hnuiduha.cz/uploads/media/EDR_navrh.pdf , 22.2 2011.

NONDEK, L.: 2006. Zelení se představují. *Revue Politika* 3/2006. Dostupné na: <http://www.revuepolitika.cz/clanky/394/zeleni-se-predstavuji>, 15. 1. 2011.

PEČÍNKÁ, P.: 2006. Zelené linky Praha - Brusel. Vývoj vztahů českých a evropských zelených. *Politologický časopis* 3 / 2006, s. 334 – 348. Dostupné na: <http://www.ceeol.com/asp/issuedetails.aspx?issueid=aa0e2032-514a-4ce5-9efd-caaaa58f2b1a>, 15. 5. 2011.

PEČÍNKÁ, P.: 2009. Vzkaz pro modrozelenou bandu ve Straně zelených 9. 3. 2009. Dostupné na: <http://www.blisty.cz/art/45742.html>, 4. 11. 2011.

PROCHÁZKOVÁ, M.: 2010. Liška slanil z obřího billboardu zelených. Na zemi si dal mošt. Dostupné na: http://zpravy.idnes.cz/video-liska-slanil-z-obriho-billboardu-zelenych-na-zemi-si-dal-most-1d1-/domaci.asp?c=A100427_161711_domaci_taj, 4. 4. 2011.

PŠEJA, P., HLOUŠEK, V.: 2008. Evropeizace politických stran a stranického systému v České republice. *Politologický časopis* 4 / 2008, s. 299 – 317. Dostupné na: <http://www.ceeol.com/asp/issuedetails.aspx?issueid=927af3a7-a297-4d96-8d9e-36146d0c58b4>, 2. 5. 2011.

STINGLOVÁ, H.: 2010. Zelení parodují 'Přemluv bábu'. Liška v klipu hajluje. Dostupné na: http://www.lidovky.cz/zeleni-paroduji-premluv-babu-liska-v-klipu-hajluje-fwv-/ln_domov.asp?c=A100426_130631_ln_domov_hs, 4. 4. 2011.

ŠAMANOVÁ, G. 2010. Postoje veřejnosti před komunálními volbami. Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/101056s_pv100929.pdf, 20. 11. 11.

ŠARADÍN: P: 2004. Neparlamentní subjekty ve volbách do obecních zastupitelstev. Politologický časopis 1 / 2004 s. 109 – 120.

Dostupné na: <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=8448452d-9928-11d8-a118-004f49089cf7>, 18. 2. 2011.

ŠKODOVÁ, M.: 2006. Hodnocení předvolební kampaně. Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100589s_pv60529.pdf, 24. 4. 2011.

ŠKODOVÁ, M.: 2007. *Spokojenost s vládou Mirka Topolánka*. Dostupné na: http://www.cvvm.cas.cz/upl/zpravy/100661s_pi70301.pdf, 5. 5. 2011.

ŠKOPEK, P.: 2009. *Kuchtová: Frakce Demokratická výzva je součástí Strany zelených*. Dostupné na: <http://www.mediafax.cz/politika/2838470-Kuchtova-Frakce-Demokraticka-vyzva-je-soucast-Strany-zelenych>, 2. 11. 2011.

Internetové zdroje

<http://www.ceeol.com>

<http://www.ceskatelevize.cz>

www.cevro.cz

<http://cs.electionsmeter.com>

<http://www.ct24.cz>

<http://www.clovekvtisni.cz>

<http://euvolby.zeleni.cz>

<http://img2.ct24.cz>

<http://www.mediafax.cz>

<http://www.mladizeleni.cz>

<http://www.novinky.cz>

<http://onlinelibrary.wiley.com>

<http://www.psp.cz>

<http://www.rozhlas.cz>

<http://sjezd.zeleni.cz>

<http://strana.zeleni.cz>

<http://usti-nl.zeleni.cz>

<http://www.vlada.cz>

<http://volby.cz>

<http://web.archive.org>

<http://www.zeleni.cz>

<http://www.zmenaproliberec.cz>

<http://zpravy.idnes.cz>

<http://zpravy.ihned.cz>

Přílohy

Příloha č. 1 : Rozložení mandátů Strany zelených v obecních volbách 2002.

Zdroj: <http://www.ceeol.com/aspx/issuedetails.aspx?issueid=8448452d-9928-11d8-a118-004f49089cf7> , 12. 12. 2010

Příloha č. 2: Přehled a charakter kandidátních listin (subjekty kandidující ve všech 14 volebních krajích, řazeno podle volebního číslo.

strana	celkový počet kandidátů	z toho bez politické příslušnosti/ členů jiné politické strany	míra zastoupení žen (v %)	průměrný věk (v letech)	strana kandidovala ve volbách do PSP ČR v roce 2002
SZR	283	244/1	37,5	45,1	ano
BPS	30	29/3	13,3	39,4	ano
PaS	241	138/0	22,8	44,3	ne
NE Z	300	225/0	33,3	43,6	ne
KČ	203	110/2	20,7	44,2	ano
ODS	342	0/0	24,3	45,9	ano
ČSSD	341	6/0	23,2	49,0	ano
SNK ED	343	116/7	24,2	47,8	ano
US-DEU	342	107/7	30,4	45,4	ano**
PB	315	270/0	25,1	49,6	ano
4 MZE	28	27/0	35,7	38,9	ne
SZ	340	111/9	33,8	42,7	ano
KSČM	343	34/1	26,5	50,3	ano
Koalice ČR	220	119/0	26,8	48,3	ne
NS	235	138/56*	19,6	42,6	ne
KDU-ČSL	343	23/0	19,8	45,7	ano**
NE ZDEM	342	111/33	28,7	45,4	ne***
SRŠ	70	19/0	100,0	46,7	ne

Zdroj: KYLOUŠEK, J.: 2007. *České parlamentní volby 2006: analýza kandidátních listin*. Politologický časopis 1/2007, s. 79 – 92

Příloha č. 3: Výsledky prezidentských voleb z roku 2008

Candidate (party)	First vote		Second vote		Third vote
	ChD	S	ChD	S	ChD + S
<i>First ballot (8 & 9 February 2008)</i>					
Václav Klaus (ODS)	92	47	94	48	139
Jan Švejnar (SZ)	106	32	104	31	113
Presence	200	81	200	81	280
<i>Second ballot (15 February 2008)</i>					
Klaus Václav (ODS)	93	48	93	48	141
Jan Švejnar (SZ)	104	32	94	32	111
Presence	199	80	199	80	279

Zdroj: <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1475-6765.2009.01879.x/pdf>, 2. 5. 2011.

Příloha č. 4: Volební plakát SZ v Ústeckém kraji

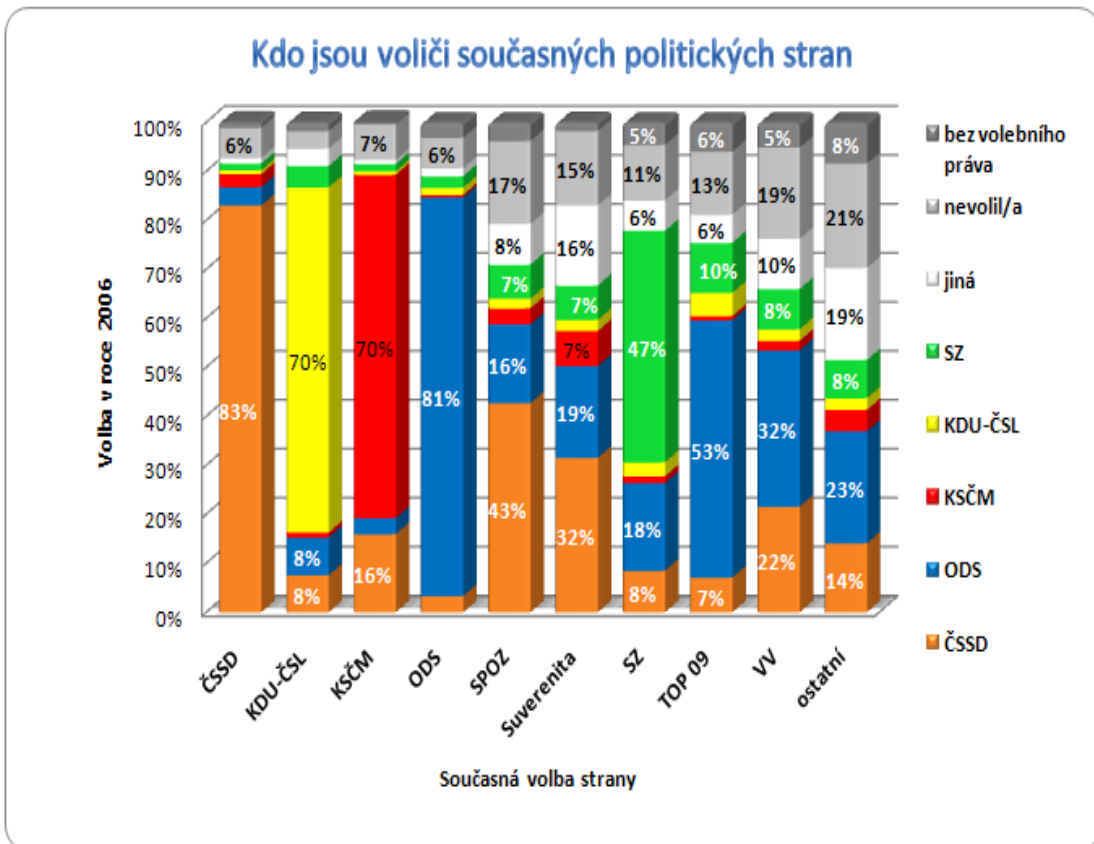
Zdroj: <http://usti-nl.zeleni.cz/15724/clanek/co-deti-maji-si-kde-hrat-/>, 20. 11. 2011.

Příloha č. 5 : Volební billboard SZ v parlamentních volbách 2010

Zdroj: http://zpravy.idnes.cz/video-liska-slanyl-z-obriho-billboardu-zelenych-na-zemi-si-dal-most-1d1-domaci.asp?c=A100427_161711_domaci_taj, 4. 4. 2011.

Příloha č. 6: Kdo jsou voliči současných politických stran

Zdroj: <http://img2.ct24.cz/multimedia/documents/17/1699/169810.doc>, 25. 2. 2011